

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ : ΝΟΜΙΚΗΣ

Τ Ο Π Ο Λ Ι Τ Ι Κ Ο Α Σ Υ Λ Ο

ΕΡΓΑΣΙΑ Η' ΕΞΑΜΗΝΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Κος Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Νικολοπούλου Αγγελική
Α.Μ. : 1340199900385

ΑΘΗΝΑ 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄. ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ	6
I. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ	6
II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ	8
III. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	12
Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ	12
I. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ	12
1. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου	12
(10.12.1948).....	12
2. Η Σύμβαση της Γενεύης περί του νομικού καθεστώτος των Προσφύγων	
(28.7.1951) και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967	13
iv) Η αρχή της ΜΗ – ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ (NON- REFOULEMENT)	19
3. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ, 1966)	
.....	22
4. ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΔΑΦΙΚΟ ΑΣΥΛΟ (14.2.1967).....	23
II. Η ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	24
1. Αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας.....	24
2. Ο τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης της Ύπατης Αρμοστείας ³⁵	25
3. Πορίσματα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και τους	
αιτούντες πολιτικό άσυλο	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΟΡΙΑ	
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	29
I. Κοινή προσέγγιση για μια κοινή πολιτική ασύλου	29
II. ΝΟΜΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ	29
III. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ	
ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ.....	31
ΣΥΝΘΗΚΗ ΣΕΝΓΚΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕΝΓΚΕΝ	31
Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ.....	32
3. Η ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ.....	32
IV. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ	
ΕΥΡΩΠΗΣ (ΣτΕυρ), ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ	
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ (ΕΚ)	34
V. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΣΔΑ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΔΑ ΚΑΙ	
ΕΔΔΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ) ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ.....	39
I. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ... ..	39
II. Η ΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ αρ. 5 § 2 εδάφιο γ΄	42
III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ	
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	47
IV) ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ	49
ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν 2452/96 ΚΑΙ ΤΟ π.δ. 61/1999	49
1) Αφιξη αλλοδαπού αιτούντος άσυλο και υποβολή αίτησης στις αρμόδιες αρχές.	
.....	49
2) ΥΠΟΔΟΧΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ.....	51

3) ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΑΧΥΡΥΘΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	52
4) ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΗ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	55
5) ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ	57
6) ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ	59
7) ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΑ	60
8) ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΠΡΟΣΦΥΓΑ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ.....	60
Υ) ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ	61
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε) ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	89
Ιστοσελίδες	90
ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΔΔΑ	90
ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ.....	92

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια υπολογίζεται πως δεκάδες εκατομμύρια άνθρωποι σε όλον τον πλανήτη εγκαταλείπουν τις εστίες τους για διάφορες αιτίες, προς αναζήτηση προστασίας ή καλύτερης τύχης, εντός ή εκτός των συνόρων της χώρας τους.

Ήδη από το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου σε ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα παρατηρούνται μαζικές μετακινήσεις ανθρώπων από τα κράτη ιθαγένειας ή διαμονής τους με προορισμό αλλά κράτη, είτε εξαιτίας διώξεων είτε με το όραμα μιας καλύτερης οικονομικής κατάστασης ή θέσης. Βρισκόμαστε εδώ μπροστά σε μια σπουδαιότατη διάκριση μεταξύ των μετακινούμενων αυτών πληθυσμών, αφενός σε πρόσφυγες και αφετέρου σε οικονομικούς μετανάστες, διάκριση στην οποία θα αναφερθούμε πιο κάτω.

Αντίστοιχα αναπτύχθηκαν διεθνείς μηχανισμοί προστασίας αυτών των προσώπων, με την παράλληλη υιοθέτηση νομικών κειμένων, συμβατικού ή μη συμβατικού χαρακτήρα.

Όμως οι εξελίξεις στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό υπήρξαν τόσο ραγδαίες κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα και τις αρχές του εικοστού πρώτου, ώστε οδηγούμαστε πλέον προ νέων δεδομένων και καταστάσεων που κάνουν την εμφάνισή τους στα διεθνή φόρα. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την κατάρρευση των χωρών του λεγόμενου "υπαρκτού σοσιαλισμού", τις συνεχείς δονήσεις από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, για να φτάσουμε έτσι στις πρόσφατες ένοπλες συρράξεις σε Αφγανιστάν και Ιράκ, στα πλαίσια του "πολέμου κατά της τρομοκρατίας", τον οποίο έχουν από πολύ καιρό εξαπολύσει «τα πολιτισμένα κράτη της Δύσης», ύστερα από τα δραματικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

Όπως θα περίμενε κανείς, τέτοια παγκόσμιας εμβέλειας γεγονότα είχαν και εξακολουθούν να έχουν αναπόφευκτες συνέπειες, μια από τις σημαντικότερες των οποίων αποτελεί το μαζικό κύμα προσφύγων και οικονομικών μεταναστών με προορισμό την Ευρώπη γενικότερα και την Ελλάδα ειδικότερα λόγω της γεωγραφικής της θέσης, ως

σταυροδρόμι τριών ηπείρων. Επίσης οι εξελίξεις αυτές είναι αρκετές για να καταδείξουν ότι οι ήδη υφιστάμενοι θεσμοί προστασίας των "ακούσια μετακινημένων" πληθυσμών κρίνονται ιδιαίτερα ανεπαρκείς στην πράξη και χρήζουν περαιτέρω εξέλιξης και επεξεργασίας. Έτσι διάφοροι παράγοντες σε διεθνές επίπεδο εργάζονται αδιάκοπα ώστε μέσα από τις κατάλληλες νομοπαραγωγικές διαδικασίες να καταλήξουν στην υιοθέτηση σύγχρονων κειμένων, τα οποία αναμένεται ότι θα προσφέρουν ένα όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένο σύστημα νομικής προστασίας σε όσους από τους μετακινούμενους αλλοδαπούς το έχουν ανάγκη.

Η παρούσα εργασία ασχολείται με το θεσμό του πολιτικού ασύλου, ως κορυφαίου θεσμού του δημοσίου δικαίου. Στο κεφάλαιο Α' αποσαφηνίζεται η έννοια του πολιτικού ασύλου, επιχειρείται η διάκρισή του από κάποιους συναφείς θεσμούς (υπό Ι) και μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή παρουσιάζεται η νομική του φύση (υπό ΙΙ, ΙΙΙ). Στο κεφάλαιο Β' παρουσιάζεται η διεθνής κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου, τόσο μέσα από τις διεθνείς συμβάσεις που το διέπουν (υπό Ι), όσο και μέσα από την ανάδειξη των προσπαθειών που καταβάλλονται εκ μέρους της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (υπό ΙΙ), Μια προσπάθεια καταγραφής των ευρωπαϊκών διαστάσεων του θεσμού του πολιτικού ασύλου επιχειρείται στο κεφάλαιο Γ', ενώ παράλληλα γίνεται εκτενής αναφορά στην προστασία που παρέχεται στους αιτούντες άσυλο από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

Τέλος στο κεφάλαιο Δ' παρουσιάζεται ο θεσμός του πολιτικού ασύλου στην ελληνική εσωτερική έννομη τάξη, τόσο από τη σκοπιά του Συνταγματικού, όσο και από εκείνη του κοινού δικαίου, ενώ παρατίθενται μερικές από τις σημαντικότερες αποφάσεις που έχουν απασχολήσει ως σήμερα τα ελληνικά δικαστήρια, έτσι ώστε να καταγραφεί και η ελληνική πρακτική που ακολουθείται σε θέματα πολιτικού ασύλου (κεφάλαιο Ε').

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'. ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ

I. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

Το άσυλο, το οποίο συνήθως ονομάζουμε **πολιτικό άσυλο** (Political Asylum), είναι η προστασία που παρέχεται σε αλλοδαπό όταν αυτός προσφεύγει σε ένα κράτος επειδή απειλείται σε άλλο κράτος η ζωή ή η ελευθερία του για λόγους πολιτικούς, θρησκευτικούς ή φυλετικούς. Διακρίνουμε αφενός μεν το εδαφικό άσυλο, το οποίο παρέχεται στον αλλοδαπό που αφίκνυται στα σύνορα (*Territorial Asylum*) και αφετέρου το διπλωματικό άσυλο, (*Diplomatic Asylum*), το οποίο παρέχεται στους χώρους της πρεσβείας. Και στις δυο περιπτώσεις πρόκειται για πολιτικό άσυλο¹

α. Καταρχήν το άσυλο δεν πρέπει να συγχέεται με την ετεροδικία, τις διπλωματικές ασυλίες και τα προνόμια, τα οποία αποτελούν ειδικό καθεστώς του διεθνούς δικαίου για την εξασφάλιση της ακώλυτης άσκησης του λειτουργήματος των διπλωματικών και προξενικών υπαλλήλων στη χώρα διαπιστεύσεώς τους.

β. Περαιτέρω ο θεσμός του πολιτικού ασύλου εξελίσσεται ως ξεχωριστός θεσμός από το καθεστώς του συμβατικού πρόσφυγα. Οι δυο θεσμοί διαφέρουν ως προς το ότι ενώ η ιδιότητα του συμβατικού πρόσφυγα απονέμεται με την πλήρωση ορισμένων προϋποθέσεων που θέτει η Σύμβαση της Γενεύης του 1951², **το πολιτικό άσυλο χορηγείται κατ' απόλυτη διακριτική ευχέρεια** του κράτους υποδοχής και σε πρόσωπα που μπορεί να μην πληρούν τους συμβατικούς όρους. Η σύγχυση όμως μεταξύ των δυο καθεστώτων είναι συχνότατη, διότι το

¹ Βλ. Εμμανουήλ Ρούκουνα, *Διεθνής Προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Βιβλιοπωλείο της εστίας, Αθήνα 1995, σελ. 251 επ.

² Πρόκειται για τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του νομικού καθεστώτος των προσφύγων, που συνήθη στα πλαίσια του ΟΗΕ. Τέθηκε σε ισχύ στις 22.4.1951 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 3989/1959. Βλ. κι πιο κάτω την εργασία υπό Β Ι,2.

καθεστώς του πρόσφυγα συνεπάγεται το άσυλο, το δε πολιτικό άσυλο προϋποθέτει πρόσφυγα.

γ. Εφόσον γίνεται δεκτό ότι καταρχήν πρόσφυγες απολαμβάνουν πολιτικού ασύλου στη χώρα υποδοχής, θα πρέπει να τονιστούν μερικές διαφορές μεταξύ αυτών και των αλλοδαπών εν γένει³.

γα. Οι αλλοδαποί απολαμβάνουν διπλωματικής προστασίας από τη χώρα της ιθαγενείας τους, ενώ οι πρόσφυγες στερούνται ανάλογης προστασίας είτε επειδή είναι ανιθαγενείς, είτε επειδή έχουν μεν ιθαγένεια, αλλά δεν επιθυμούν να τύχουν προστασίας της χώρας ιθαγενείας τους, είτε τέλος διότι τους αφαιρέθηκε η ιθαγένεια για το λόγο ότι ζήτησαν άσυλο από κάποια άλλη χώρα.

γβ. Μέχρι την αναγνώριση τους, οι πρόσφυγες δεν απολαμβάνουν κανένα από τα ευεργετήματα που παρέχει η χώρα υποδοχής στους αλλοδαπούς που διαμένουν νόμιμα στο έδαφός της. Από την αναγνώρισή τους όμως ως πρόσφυγες και την παροχή σε αυτούς πολιτικού ασύλου, αποκτούν ανάλογα δικαιώματα, όπως δικαίωμα παραμονής και εργασίας και σε πολλούς τομείς εξομοιώνονται με τους ημεδαπούς.

δ. Η μακρόχρονη εξέλιξη του πολιτικού ασύλου και η καθιέρωσή του στην πρακτική των κρατών ως κορυφαίου θεσμού, δοκιμάζεται στη σύγκρουση του με ένα άλλο φαινόμενο καταστρατήγησής του, εκείνο των λεγομένων "**οικονομικών μεταναστών**". Πρόκειται για άτομα που εγκαταλείπουν τις εστίες τους και οδεύουν προς άλλα κράτη οικονομικά ισχυρότερα, με το όραμα μιας καλύτερης ζωής. Θέλοντας λοιπόν να εισβάλλουν με νόμιμο τρόπο στις νέες αυτές αγορές εργασίας, συχνά επικαλούνται την ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα, νοθεύοντας έτσι την έννοια αυτή.

³ Βλ. Π. Νάσκου – Περράκη στο *Περί ασύλου και προσφύγων*, 1999, σελ. 37.

II. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Ένας ιστορικός συγγραφέας⁴, παρατήρησε ότι από τους εικοσιένα πολιτισμούς που γνώρισε η ανθρωπότητα, το πολιτικό άσυλο υπήρξε κατεξοχήν θεσμός των μεσογειακών πολιτισμών (αιγυπτιακού, ιουδαϊκού, ελληνικού, αραβικού). Ο όρος "**άσυλο**" προέρχεται από το ρήμα ασυλάω ~ ω, της αρχαίας ελληνικής και σημαίνει προστασία από τη *σύλη*. Κατά την ελληνική αρχαιότητα είχε διττή διάσταση: εσωτερική, όταν παρεχόταν σε χώρους λατρείας και εξωτερική διάσταση, στο έδαφος της πόλης - κράτους⁵. Το πολιτικό άσυλο εξαφανίζεται κατά το Μεσαίωνα (με εξαιρέσεις ως προς την εκκλησία και τους χώρους λατρείας γενικότερα), αγνοείται κατά την Αναγέννηση και διατηρώντας το θρησκευτικό του χαρακτήρα, επανεμφανίζεται το 18ο αιώνα.

Ιστορικού χαρακτήρα έρευνες επισημαίνουν ότι το 18ο αι. και ειδικότερα κατά την περίοδο της Γαλλικής Επανάστασης εκκινεί η διαμόρφωση του θεσμού του πολιτικού ασύλου. Η Γαλλική Επανάσταση είναι σημαντικός σταθμός, αφενός διότι κατά τα πρώτα χρόνια δεν εκδίδονται όσοι κάτοικοι γειτονικών κρατών αγωνίζονται υπέρ της ελευθερίας και αφετέρου επειδή στα επόμενα χρόνια (κυρίως 1792 και 1793) παρέχουν άσυλο οι γειτονικές με τη Γαλλία χώρες σε όσους το επαναστατικό γαλλικό κράτος διώκει για την υποτιθέμενη ή πραγματική επαναστατική τους δράση⁶

Η διεθνής νομοθετική κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου εγκαινιάζεται με ανταλλαγή δήλωσης μεταξύ Γαλλίας και Ελβετίας, δίνοντας δυνατότητα χορήγησης πολιτικού ασύλου στους πολιτικούς εγκληματίες⁷. Την εποχή αυτή η παροχή ασύλου ήταν συνέπεια μόνο της απαγόρευσης έκδοσης πολιτικών εγκληματιών, αποτελούσε δηλαδή ένα από τα προνόμια που επεφύλασσαν οι νομοθεσίες στους δράστες πολιτικών εγκλημάτων, ως εξαίρεση από το γενικό κανόνα έκδοσης των εγκληματιών.

⁴ Βλ. Εμμ. Ρούκουνα, ό.π. σημ. 1.

⁵ όπως σημ.4, όπου υποσημείωση αριθμ. 326, σελ. 251.

⁶ βλ. Και Ανδρέα Ν. Λοβέρδου, *Η συνταγματική κατοχύρωση του πολιτικού ασύλου, Συμβολή στην ερμηνεία του άρθ. 5 παρ.2, εκδ. Β' του Συντάγματος 1975/86*, ΝοΒ 36, 1988, σελ. 38-55, υποσημείωση 23

⁷ Ο.π. σημ. 6, σελ.44 επ.

Συγκεκριμένα το 1810 και το 1813 το πολιτικό έγκλημα απλώς έρχεται να προστεθεί στις κατηγορίες του δικαίου. Και στο γαλλικό Ποινικό Κώδικα του 1810, αλλά και στο βαυαρικό του 1813, η χρησιμοποίηση του όρου "**πολιτικό έγκλημα**" αρχικά δεν συνοδεύεται από κάποια ευνοϊκότερη αντιμετώπιση του πολιτικού εγκληματία. Αυτό για πρώτη φορά κατοχυρώνεται στο γαλλικό Συνταγματικό Χάρτη του 1830 (άρθρο 69)⁸.

Η κοινή πορεία των δυο θεσμών θα συνεχιστεί για έναν περίπου αιώνα. Χαρακτηριστική στο ζήτημα αυτό είναι η σκέψη του Marc de Kock, ο οποίος διαπίστωσε ότι *το πρόβλημα του δικαίου του ασύλου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κάτω από ένα ευρύτερο πρίσμα*⁹.

Το δίκαιο του πολιτικού ασύλου αποσυνδέεται από το δίκαιο της έκδοσης κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, με πρώτες αναφορές στους πρόσφυγες ορισμένων εθνικοτήτων, όπως για παράδειγμα στους Αρμένιους και τους Ρώσους¹⁰, και φτάνει σήμερα στο σημείο να αποτελεί ξεχωριστό θεσμό, κατεξοχήν πολιτικό, ως μέγιστη πολιτική ανάγκη της πολυτάραχης εποχής μας.

III. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ.

Ένα από τα πιο κρίσιμα ερωτήματα στο θέμα του πολιτικού ασύλου είναι εάν πρόκειται για ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού η αντίθετα η χορήγηση του εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους υποδοχής.

Έρεισμα για τον προβληματισμό αυτό δίνεται από την **Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**¹¹, όπου στο άρθρο 14 αναφέρει ότι: "*Κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες*". Κατά την πιο

⁸ Ο.π.σημ. 6, υποσημ. 25.

⁹ Ο.π.σημ. 6, υποσημ. 28.

¹⁰ ό.π. σημ.6, σελ.44.

¹¹ Πρόκειται για πράξη μη συμβατικού χαρακτήρα που συνήθη στα πλαίσια του ΟΗΕ στις 10.12.1948. Το κείμενο παρατίθεται όπως ακριβώς βρίσκεται μεταφρασμένο στο Στ. Ε. Περράκη – Πέτρου Θ. Μάστακα, *Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, Άσυλο, Πρόσφυγες Μετανάστες*, Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελ. 72. Βλ. π.κ. υπό Β I 2.

δόκιμη ερμηνεία που γίνεται σήμερα αποδεκτή από το σύνολο σχεδόν της νομικής επιστήμης, το άρθρο 14 καλύπτει το δικαίωμα κάθε ατόμου να ζητά πολιτικό άσυλο, αλλά αυτό και μόνο δε δημιουργεί αντίστοιχη νομική υποχρέωση του κράτους υποδοχής να παρέχει άσυλο. Παρά το γεγονός δηλαδή ότι τα τελευταία χρόνια η χορήγηση ασύλου έγινε συνήθης πρακτική των κρατών, εντούτοις δεν αποτελεί ούτε κανόνα του διεθνούς εθιμικού δικαίου ούτε «γενική αρχή δικαίου αναγνωρισμένη τα πολιτισμένα κράτη» (άρθρο 38 του καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης)¹². Ιδιαίτερα η **Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το εδαφικό άσυλο**¹³, κείμενο μη συμβατικού χαρακτήρα, τονίζει στο άρθρο 1 ότι " το εδαφικό άσυλο χορηγείται από ένα κράτος, στα πλαίσια άσκησης της εθνικής κυριαρχίας του " και αναγνωρίζει απλά "δικαίωμα αναζήτησης ασύλου "¹⁴.

Το δικαίωμα ασύλου είναι λοιπόν δικαίωμα του κράτους, η χορήγησή του συνιστά μονομερή προστατευτική πράξη αυτού και φυσικό προνόμιο της κυριαρχίας του. Κατά συνέπεια ο αιτών άσυλο δεν μπορεί να απαιτήσει τη χορήγησή του βάσει ατομικού δικαιώματος, προστατεύεται όμως από το άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 που καθιερώνει την **αρχή της μη επαναπροώθησης** σε χώρα όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του.^{15, 16, 17}

Αντίθετη προς την άποψη αυτή, που είναι και κρατούσα, είναι η εικόνα ορισμένων ευρωπαϊκών Συνταγμάτων, όπως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλίας¹⁸, τα οποία προάγουν το δικαίωμα του αλλοδαπού για χορήγηση πολιτικού ασύλου σε συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα.

¹² Βλ. Σχετικά Α. Μπρεδήμα, *Η αρχή του non – refoulement, Θεωρητικές όψεις και ελληνική πρακτική*, ΝοΒ 38 (1990), σελ. 561-580.

¹³ Διακήρυξη του ΟΙΕ για το εδαφικό άσυλο, 14.12.1967, βλ. Στ. Ε. Περράκη – Πέτρου Θ. Μάστακα, ό.π. σημ. 11, σελ. 79 επ.

¹⁴ έτσι και Ε. Ρούκουνα, ό.π. σημ. 1.

¹⁵ Βλ. Π. Νάσκου – Περράκη, ό.π. Σημ. 3, σελ. 28 επ

¹⁶ Έτσι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση και Εσωτερικές Υποθέσεις, στην ιστοσελίδα http://europa.eu.int/com/justice_home/index_eu.htm «Άσυλο, παρέχοντας προστασία στους πιο ευάλωτους»

¹⁷ Για τη Σύμβαση της Γενεύης και την αρχή της μη επαναπροώθησης, βλ. στη συνέχεια της εργασίας στο κεφ. Β' Ι.

¹⁸ βλ. Στ. Βρέλλη, *Δίκαιο Αλλοδαπών*, Αθήνα 2002, σελ.134, σημ. 202

Ειδικότερα στο προοίμιο του γαλλικού Συντάγματος του 1946 και 1958 ορίζεται: «Κάθε άνθρωπος που διώκεται λόγω της δράσης του υπέρ της ελευθερίας έχει δικαίωμα ασύλου στα εδάφη της Δημοκρατίας». Επίσης ο Θεμελιώδης Νόμος της Βόννης του 1949 στο άρθρο 16 παρ.2 προβλέπει ότι « οι πολιτικοί πρόσφυγες απολαμβάνουν το δικαίωμα του ασύλου »¹⁹.Και η Ιταλία αλλά και η Ε.Σ.Σ.Δ. διαθέτουν στα Συντάγματά τους διατάξεις ανάλογες που κατοχυρώνουν άμεσα και ρητά το δικαίωμα πολιτικού ασύλου.²⁰

Όμως το μαζικό κύμα εισροής οικονομικών μεταναστών στους κόλπους της Ευρώπης τα τελευταία χρόνια, οι οποίοι φαίνεται να οδηγούν σε νόθευση της έννοιας του πολιτικού πρόσφυγα, έχει προκαλέσει τη στροφή των νομοθεσιών αυτών προς μια αναθεώρηση των πρακτικών που άλλοτε ακολουθούσαν, μια στροφή που κατέληξε σε σημαντικούς περιορισμούς στη χορήγηση πολιτικού ασύλου.

Τέλος υποστηρίζεται και στην Ελλάδα από κάποιους νομικούς η άποψη ότι το πολιτικό άσυλο αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα του αλλοδαπού και μάλιστα συνταγματικά κατοχυρωμένο. Η άποψη αυτή στηρίζεται στην ερμηνεία που δίνεται στο άρθρο 5 παρ.2, εδάφιο β του Συντάγματος του 1975/86, ότι δηλαδή με την εν λόγω διάταξη καθιερώνεται όχι μόνο η απαγόρευση της έκδοσης του αλλοδαπού για δράση του υπέρ της ελευθερίας, αλλά ότι αναγνωρίζεται ταυτόχρονα το θεμελιώδες δικαίωμα του πολιτικού ασύλου²¹.

Η άποψη αυτή όμως, όπως αναλύθηκε και πιο πάνω, δεν φαίνεται να κερδίζει έδαφος, αφού διεθνώς αναγνωρίζεται ότι η προστασία που παρέχεται στους αλλοδαπούς με τη μορφή χορήγησης πολιτικού ασύλου, επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους υποδοχής.

¹⁹ βλ. Α. Λοβέρδου, ο.π. σημ.6, σελ.51

²⁰ Για την πλήρη υποστήριξη της εν λόγω άποψης, βλ. αναλυτικότερα Α. Λοβέρδου, ο.π. σημ.6, όπως επίσης και π.κ. στην παρούσα εργασία κεφ. Δ΄

²¹βλ. σελ. 41 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

I. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Σε Οικουμενικό επίπεδο το πολιτικό άσυλο έχει ενσωματωθεί σε πληθώρα νομικών κειμένων, συμβατικών και μη, τα οποία αποδεικνύουν ότι η διεθνής κοινότητα από πολύ νωρίς όχι μόνο ενδιαφέρθηκε αλλά έσπευσε να διαμορφώσει ένα συστηματικό πλαίσιο προστασίας των διωκόμενων ατόμων που ζητούν πολιτικό άσυλο σε χώρες άλλες από αυτές της ιθαγένειας ή διαμονής τους. Τα σημαντικότερα από αυτά είναι η *Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, η *Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, το *Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα*, και η *Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το Εδαφικό Άσυλο*.

1. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (10.12.1948)

Πρόκειται για κείμενο τυπικά μη υποχρεωτικό, που περιεβλήθη τον τύπο ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στις 10 Δεκεμβρίου 1948. Παρά το μη δεσμευτικό της χαρακτήρα όμως, το πολιτικό της κύρος είναι αδιαμφισβήτητο και θεωρείται ότι πλέον αποτελεί μέρος του διεθνούς εθιμικού δικαίου.

Η Διακήρυξη υπερβαίνει το ισχύον δίκαιο ως προς το πολιτικό άσυλο. Πράγματι στο άρθρο 14 παρ. 1 αναφέρει ότι: «*κάθε άτομο που καταδιώκεται έχει δικαίωμα να ζητά και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες*». Τονίστηκε όμως σε προηγούμενο σημείο της εργασίας²² ότι γίνεται σήμερα δεκτό ότι το άρθρο 14 αναγνωρίζει απλά ένα **δικαίωμα**

²² ό.π. σελ.10

αιτήσεως αλλά όχι και απολαύσεως πολιτικού ασύλου στον αλλοδαπό, αφού η χορήγησή του εξακολουθεί να εξαρτάται από τη βούληση των κρατών.

2. Η Σύμβαση της Γενεύης περί του Νομικού Καθεστώτος των Προσφύγων (28.7.1951) και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης του 1967

Η Σύμβαση της Γενεύης με το Πρωτόκολλο του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων αποτελεί επί 50 και πλέον χρόνια ακρογωνιαίιο λίθο της διεθνούς προστασίας των Προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση με το Νόμο 3989/1959 και το Πρωτόκολλο με το Νόμο 389/1968. Και ναι μεν και τα δυο αυτά κείμενα αναφέρονται ρητά στους πρόσφυγες, αλλά όπως επισημάνθηκε πιο πάνω, το καθεστώς των προσφύγων είναι αλληλένδετο με το θεσμό του πολιτικού ασύλου²³, γι' αυτό τα δυο αυτά θέματα θα εξεταστούν παράλληλα.

Η Σύμβαση στο άρθρο 1 Α2 ορίζει την έννοια του συμβατικού πρόσφυγα. Ως πρόσφυγας θεωρείται: *«παν πρόσωπο που για δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενο συνεπεία τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτήν»*. Στην έννοια αυτή εμπίπτουν όλοι οι πρόσφυγες, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης τους και την ημερομηνία που την εγκατέλειψαν, αφού το Πρωτόκολλο του 1967 εξαλείφει τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς ισχύος της Σύμβασης, για τα κράτη τα οποία το έχουν επικυρώσει. Τα κριτήρια που θέτει λοιπόν η ίδια η Σύμβαση για την κτήση της ιδιότητας του συμβατικού πρόσφυγα, η οποία συνεπάγεται και χορήγηση πολιτικού ασύλου είναι τα εξής:

²³ βλ. Π. Νάσκου – Περράκη, ο.π. σημ.3

i) προϋποθέσεις κτήσεως της ιδιότητας του συμβατικού πρόσφυγα²⁴

- κριτήριο 1^ο : Να υπάρχει δικαιολογημένος φόβος δίωξης

Στην προϋπόθεση αυτή περιέχονται δύο στοιχεία: ένα υποκειμενικό, ο φόβος και ένα αντικειμενικό, ο φόβος να είναι «δικαιολογημένος». Το υποκειμενικό στοιχείο συνδέεται αναπόσπαστα με την ίδια την προσωπικότητα του πρόσφυγα και η αξιολόγησή του θα πρέπει να γίνεται προσεχτικά από τις αρμόδιες αρχές αφού ο φόβος δεν είναι παρά ενδιάθετη κατάσταση και συνεπώς διαφέρει από άτομο σε άτομο. Παρ' ότι δεν απαιτείται δίωξη αυτή καθ' εαυτή, αλλά φόβος δίωξης, ο τελευταίος θα πρέπει να είναι εύλογος και «δικαιολογημένος», δηλαδή να εμπεριέχει και το αντικειμενικό αυτό στοιχείο. Σκοπός υπήρξε προφανώς να εξαιρεθούν της χορήγησης πολιτικού ασύλου τα άτομα εκείνα που χωρίς πραγματικό λόγο εγκατέλειψαν την πατρίδα τους.

Ο φόβος δίωξης μπορεί να βασίζεται σε γεγονότα γνωστά στις αρχές, αλλά και σε άγνωστα, τα οποία θα πρέπει να αποδείξει ο ίδιος ο αιτών. Για παράδειγμα, η πολιτική κατάσταση των Κούρδων είναι γνωστή σε όλα τα κράτη και για το λόγο αυτό θα έπρεπε κατ' αρχήν να χορηγείται πολιτικό άσυλο στους Κούρδους πρόσφυγες.

- κριτήριο 2^ο : Η δίωξη να βασίζεται στη φυλή, τη θρησκεία, την εθνικότητα, την κοινωνική τάξη ή τις πολιτικές πεποιθήσεις.

Το τι σημαίνει ακριβώς «δίωξη» για τη ερμηνεία και εφαρμογή της Συνθήκης της Γενεύης δεν προσδιορίζεται επακριβώς. Όμως, είναι σίγουρο ότι ο πρόσφυγας εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του επειδή η τελευταία δεν του εξασφαλίζει προστασία, φέρνοντάς τον αντιμέτωπο με τις αρχές. Μπορεί λοιπόν δίωξη να αποτελούν η φυλάκιση ή άλλα μέτρα κράτησης για εύλογο χρονικό διάστημα, οι πολλαπλές συλλήψεις και ανακρίσεις, η λήψη διοικητικών μέτρων κατά του συγκεκριμένου ατόμου ή ακόμα και η σώρευση απειλών κατά της ζωής, σωματικής ακεραιότητας ή φυσικής του ελευθερίας. Η δίωξη

²⁴ Η ερμηνεία των όρων βασίζεται στις υποδείξεις της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες, βλ. σχετικά *Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών*, 2002, σελ.53 επ.

πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες πέντε αιτίες: φυλή, θρησκεία, εθνικότητα, κοινωνική τάξη και πολιτικές πεποιθήσεις. Μάλιστα οι αιτίες αυτές μπορεί να συντρέχουν είτε μεμονωμένα είτε σωρευτικά σε ένα άτομο που ζητά πολιτικό άσυλο.

α) φυλή: Ο όρος φυλή θα πρέπει να ερμηνεύεται όσο το δυνατό πιο ευρέως ώστε να περιλαμβάνει κάθε είδους δίωξη λόγω συμμετοχής σε συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα, δηλαδή «ράτσα».²⁵ Τέτοιου είδους διακρίσεις, παρά τις έντονες προσπάθειες καταπολέμησης σε παγκόσμιο επίπεδο, δυστυχώς δεν έχουν πλήρως εξαλειφθεί.

β) θρησκεία: Ο αιτών άσυλο θα πρέπει να αποδείξει ότι υφίσταται δίωξη λόγω των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, τις οποίες η χώρα του τού απαγορεύει να εκφράσει με οποιονδήποτε τρόπο, έτσι ώστε να περιορίζεται η θρησκευτική του ελευθερία. Η άρνηση κάποιου να συμπεριφερθεί σύμφωνα με τους τύπους ή κώδικες που επιβάλλονται από την επίσημη θρησκεία μιας χώρας μπορεί να εκληφθεί ως απόδειξη ότι πρεσβεύει απαράδεκτες για το καθεστώς απόψεις. Για παράδειγμα μια γυναίκα μουσουλμανικής καταγωγής μπορεί να διώκεται για το λόγο ότι αρνείται να φορέσει τη συγκεκριμένη ενδυμασία που επιβάλλει η επίσημη θρησκεία.

γ) εθνικότητα: Η εθνικότητα δεν περιλαμβάνει μόνο την ιθαγένεια, αν και υπό την έννοια αυτή ο αιτών άσυλο θα πρέπει να έχει την ιθαγένεια της χώρας προελεύσεως και να μην είναι ανιθαγενής. Λόγοι δίωξης μπορεί να αποτελεί και μόνο η συμμετοχή σε μια εθνοτική ή γλωσσολογική ομάδα ή φυλή. Και σε αυτή την περίπτωση πρέπει να εξειδικεύεται ο φόβος της δίωξης υπό το φως των ειδικών περιστατικών.

δ) κοινωνική τάξη: Η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική τάξη, ή συνηθέστερα ομάδα, ως λόγος δίωξης κατά τη Σύμβαση, δεν είναι εύκολο να αποσαφηνιστεί ως έννοια. Για τον εντοπισμό μιας κατηγορίας ατόμων

²⁵ βλ. Επετηρίδα Δικαίου, ο.π. σημ.24, σελ.57

που συγκροτούν την έννοια «κοινωνική ομάδα», η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες έχει υιοθετήσει τον ακόλουθο ορισμό:

*«η ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι μια ένωση προσώπων που συνδέονται με ένα κοινό χαρακτηριστικό, άλλο από το φόβο δίωξης, ή που αντιμετωπίζονται ως ομάδα από την κοινωνία. Το χαρακτηριστικό είναι συχνά έμφυτο, αναλλοίωτο ή θεμελιώδες για την ταυτότητα, τη συνείδηση ή την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μελών της».*²⁶

Κάθε φορά που οι αρχές ενός κράτους εξετάζουν αίτηση ασύλου που επικαλείται φόβο δίωξης λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, θα πρέπει να γίνεται η προσήκουσα ανάλυση ώστε να καθοριστεί με ακρίβεια και σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του αιτούντος εάν υφίσταται ο συγκεκριμένος λόγος και ιδίως εάν η ομάδα αυτή αντιμετωπίζεται πράγματι ως διακριτή στη συγκεκριμένη κοινωνία.

Οι έννομες τάξεις των συμβαλλομένων στη Σύμβαση του 1951 κρατών αναγνωρίζουν ότι οι γυναίκες, οι φυλές, οι επαγγελματικές ομάδες, οι ομοφυλόφιλοι και οι τραβεστί αποτελούν «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα», η συμμετοχή στην οποία μπορεί να υποδηλώνει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης.

Η ίδια η δίωξη δεν είναι αναγκαίο να έχει λάβει χώρα, αλλά αρκεί ο φόβος δίωξης να είναι «δικαιολογημένος». Επίσης μπορεί να προέρχεται και από μη κρατικά όργανα, εφόσον όμως αποδεικνύεται ότι οι κρατικές αρχές ανέχονται μια τέτοια δίωξη ή αρνούνται να παρέχουν αποτελεσματική προστασία.

ε) πολιτικές πεποιθήσεις: Ο λόγος αυτός δίωξης είναι ο πιο συνήθης στην πρακτική των αιτήσεων παροχής πολιτικού ασύλου. Ο αιτών άσυλο θα πρέπει να αποδείξει ότι έχει βάσιμο φόβο δίωξης εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων, ήτοι την υποστήριξη από αυτόν απόψεων που αντίκεινται στην κυβέρνηση της χώρας καταγωγής του. Πρέπει ο όρος να ερμηνεύεται όσο το δυνατό πιο ευρέως, ώστε να ενσωματώνει κάθε πεποίθηση, για οποιοδήποτε θέμα που άπτεται του

²⁶ βλ. αναλυτικά Π. Νάσκου – Περράκη, ο.π. σημ.3, σελ.23

κράτους και των οργάνων του, της κυβερνητικής πολιτικής ή των κοινωνικών αντιλήψεων γύρω από αυτά τα θέματα. Μπορεί ακόμα να περιλαμβάνει την αντικομφορμιστική συμπεριφορά του αιτούντος, με βάση την οποία ο διώκτης τού αποδίδει πολιτικές πεποιθήσεις. Η δίωξη είναι δυνατό να στηρίζεται σε πραγματικές ή αποδιδόμενες στον αιτούντα πολιτικές πεποιθήσεις, σε όσες έχουν ήδη εκδηλωθεί ή σε όσες θα μπορούσαν να υποπέσουν στην αντίληψη των αρχών. Έτσι οι αρχές προς τις οποίες γίνεται η αίτηση θα πρέπει να συνεκτιμήσουν αφενός μεν την προσωπικότητα του αιτούντος και τις πολιτικές του πεποιθήσεις, αφετέρου δε όσες του αποδίδονται, καθώς και την πολιτική κατάσταση στη χώρα καταγωγής του.

- Κριτήριο 3^ο: Ο αιτών να βρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγενείας του ή αν δεν έχει ιθαγένεια, εκτός της χώρας της τελευταίας του διαμονής.

Για να αναγνωρισθεί κάποιος ως πρόσφυγας και να λάβει πολιτικό άσυλο πρέπει κατά το χρόνο κατάθεσης της αίτησης να βρίσκεται έξω από τη χώρα ιθαγενείας του. Αφορά δηλαδή αυτή η προϋπόθεση τα άτομα που έχουν ιθαγένεια και εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους από φόβο διωγμών, καθώς και αυτά που ευρισκόμενα εκτός της χώρας ιθαγενείας τους δεν μπορούν η δεν επιθυμούν να επιστρέψουν σε αυτή, λόγω μιας μεταβολής που επήλθε εκεί στο μεταξύ, για παράδειγμα, λόγω πραξικοπήματος. Η τελευταία αυτή κατηγορία αφορά τους «πρόσφυγες επί τόπου»²⁷. Εάν ένα άτομο είναι πολυιθαγενές τότε θα πρέπει να βρίσκεται έξω από όλες τις χώρες της ιθαγενείας του και να μην επιθυμεί να επιστρέψει σε καμία από αυτές, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης.

Τέλος εάν ο αιτών άσυλο είναι ανιθαγενής, αρκεί κατά τη Σύμβαση να βρίσκεται έξω από τη χώρα της τελευταίας του διαμονής, όπου και υφίσταται δικαιολογημένο φόβο δίωξης. Για να προσδιοριστεί ποιος είναι

²⁷ βλ. Στ. Περάκη – Π. Μάστακα, ο.π. σημ. 11

αυτός ο τόπος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο συγκεκριμένος στενός σύνδεσμος αφενός ανάμεσα στον αιτούντα και τον τόπο της τελευταίας του διαμονής και αφετέρου μεταξύ του τόπου αυτού και της δίωξης.

- Κριτήριο 4^ο: Ο αιτών να μην μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού να μην επιθυμεί να επιστρέψει σ' αυτή.

Στην περίπτωση αυτή ο πρόσφυγας είτε δεν μπορεί να επιστρέψει στη χώρα αυτή για αντικειμενικούς λόγους (πχ πραξικόπημα), είτε αρνείται να επιστρέψει διότι υπάρχει ακόμη φόβος δίωξης του. Γι' αυτό χρήζει δεθνούς προστασίας από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951.

ii) Παύση της ιδιότητας του πρόσφυγα

Παύση της ιδιότητας του αναγνωρισμένου πρόσφυγα συνεπάγονται αποκλειστικά και μόνο οι εξής λόγοι κατά το άρθρο 1Γ της Σύμβασης:²⁸

- οικειοθελής χρήση της προστασίας της χώρας της οποίας είχε την ιθαγένεια,
- οικειοθελής επανάκτηση της αρχικής του ιθαγένειας, εάν την είχε απολέσει,
- ανάκτηση νέας ιθαγένειας και προστασία της χώρας της νέας του ιθαγένειας,
- οικειοθελής επιστροφή στη χώρα που είχε εγκαταλείψει ή παρέμενε εκτός φοβούμενος δίωξη,
- αδυναμία αποποίησης της προστασίας της χώρας της ιθαγένειάς του, διότι οι συνθήκες που τον οδήγησαν να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας έπαψαν να υπάρχουν,
- για ανιθαγενείς, η δυνατότητα επιστροφής στη χώρα της συνήθους διαμονής τους, αν δεν υφίστανται πλέον οι συνθήκες που τον οδήγησαν να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας.

²⁸ βλ. Στ. Περράκη- Π. Μάστακα, ο.π. σημ. 11, σελ.23 επ., σημεία Δ-Στ.

Η συνδρομή λόγου παύσεως στο πρόσωπο ατόμου ήδη αναγνωρισμένου πρόσφυγα οδηγεί στην οριστική παύση του από το καθεστώς πολιτικού ασύλου που του είχε χορηγηθεί.

iii) Αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα

Οι προϋποθέσεις εκείνες που, εάν συντρέχουν σε ένα άτομο που ζητά πολιτικό άσυλο, το αποκλείουν από το καθεστώς του πρόσφυγα, είναι οι εξής:²⁹

-η υφισταμένη ήδη χρήση προστασίας από τον ΟΗΕ. Αν αυτή η προστασία παύσει, τότε μπορεί ο αιτών να προστατευθεί από τη Σύμβαση της Γενεύης (Δ'),

-ο αιτών ήδη απολαμβάνει ειδικό καθεστώς προστασίας στη χώρα εγκατάστασής του, με το οποίο εξομοιώνεται προς τους ημεδαπούς (Ε'),

-ο αιτών έχει διαπράξει (ή πιθανολογείται ότι έχει διαπράξει) έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου, ή κατά της ανθρωπότητας (Ε' α),

-ο αιτών διέπραξε σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου εκτός της χώρας υποδοχής (Ε' β),

-ο αιτών είναι ένοχος ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τις αρχές του ΟΗΕ (Ε' γ).

iv) Η αρχή της ΜΗ – ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ (NON-REFOULEMENT)³⁰

Εφόσον επικρατεί διεθνώς η άποψη ότι η χορήγηση πολιτικού ασύλου αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα των κρατών, εύλογα θα παρατηρούσε κανείς ότι ο αλλοδαπός που ζητά άσυλο σε μια χώρα παραμένει απροστάτευτος μπροστά στη διακριτική ευχέρεια της χώρας αυτής να του χορηγήσει ή όχι άσυλο. Η έλλειψη ατομικού δικαιώματος πολιτικού ασύλου αντισταθμίζεται ωστόσο από την αρχή της μη επαναπροώθησης.

Η Σύμβαση της Γενεύης στο άρθρο 33 υιοθετεί την αρχή αυτή, ήτοι την διεθνή δέσμευση των συμβαλλομένων κρατών ότι δε θα απελαύνουν

²⁹ βλ. Στ. Περράκη- Π. Μάστακα, ό.π. σημ. 11, σελ.23 επ., σημεία Δ-Στ

³⁰ βλ. αναλυτικότερα Α. Μπρεδήμα, ό.π. σημ.12

ή επαναπροωθούν με οποιονδήποτε τρόπο πρόσφυγες σε εδάφη όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία τους.

Ο όρος επαναπροώθηση, προερχόμενος από το γαλλικό και το βελγικό διοικητικό δίκαιο, έγινε γνωστός ως *refoulement* και δημιουργεί ακόμα και σήμερα σύγχυση ως προς την πραγματική του έννοια. Γι' αυτό συχνότατα παρατίθεται αυτούσιος ως *refoulement* στα διεθνή κείμενα, παράλληλα με την εκάστοτε επίσημη μετάφρασή του.

Η σύγχυση γύρω από το νόημα του όρου προκαλείται από το γεγονός ότι πολλοί συγγραφείς τον χρησιμοποιούν για να περιγράψουν μόνο την απέλαση αλλοδαπών, όσων δηλαδή βρίσκονται νομίμως στο έδαφος ενός κράτους. Ορθότερο θα ήταν να διακρίνουμε ανάμεσα στην απέλαση και την επαναπροώθηση, αφού η ίδια η Σύμβαση αφιερώνει ξεχωριστό άρθρο (32) στην απέλαση. Επομένως απέλαση νοείται μόνο για αλλοδαπούς που βρίσκονται νομίμως στο έδαφος ενός κράτους, ενώ η επαναπροώθηση αφορά καταρχήν όσους βρίσκονται εκεί παράνομα.

Εντούτοις ενώ αυτή φαίνεται να είναι η ορθότερη ερμηνεία των δυο όρων, εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η πρακτική σημασία της αρχής της μη επαναπροώθησης είναι να μην παραδοθεί ο αιτών πολιτικό άσυλο σε χώρα όπου θα κινδύνευε η ζωή ή η ελευθερία του, τότε η αρχή του *non – refoulement* πρακτικά θα πρέπει να ενσωματώνει τόσο την περίπτωση της απέλασης όσο και της επαναπροώθησης στα σύνορα.

Με τη διεθνή υιοθέτηση της αρχής της μη επαναπροώθησης εισάγεται ένας περιορισμός στην απόλυτη αρμοδιότητα των κρατών να χορηγούν άσυλο ή να εκδιώχνουν τους αλλοδαπούς. Μάλιστα εφαρμόζεται όχι μόνο σε άτομα που ήδη απολαμβάνουν πολιτικό άσυλο, αλλά και σ' αυτά που δεν το έχουν επιτύχει ή απλά δεν το έχουν ζητήσει.

Ως προς το προσωπικό πεδίο ισχύος της αρχής και πάλι, η πρακτική των κρατών υποδεικνύει ότι εφαρμόζεται σε όλους τους αιτούντες άσυλο που βρίσκονται σε μια χώρα (είτε νόμιμα είτε παράνομα), καθώς και σε όσους παρουσιάζονται στα σύνορα ζητώντας πολιτικό άσυλο, αλλά δεν έχουν ακόμα εισέλθει στο έδαφός της.³¹

³¹ Για την ενσωμάτωση της αρχής της μη επαναπροώθησης στην ελληνική νομοθεσία και πρακτική βλ. επε π.κ. κεφάλαιο Δ'

Μοναδική εξαίρεση από την απόλυτη εφαρμογή της αρχής αποτελεί η παρ. β' του άρθρου 33, που επισημαίνει ότι δεν εφαρμόζεται μόνο όταν οι αρχές μιας χώρας θεωρούν τον αιτούντα επικίνδυνο για τη ασφάλειά της ή κίνδυνο για την ίδια λόγω της προηγούμενης καταδίκης του για σοβαρό αδίκημα. Πρόκειται για την ιδιαίτερα συχνή στις διεθνείς συμβάσεις *επιφύλαξη για λόγους δημοσίας τάξεως*.

Συμπερασματικά η αρχή του non – refoulement, όπως έχει διαμορφωθεί στη διεθνή πρακτική, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι έχει μετατραπεί σε διεθνές έθιμο. Υπέρ αυτού συνηγορεί η παρατήρηση ότι τα κράτη αποφεύγουν συστηματικά να επαναπροωθούν τους αιτούντες άσυλο σε χώρες όπου κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία τους. Όμως το γεγονός ότι αρκετές χώρες δεν έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και πολύ περισσότερο δεν έχουν δημιουργήσει σταθερή πεποίθηση δικαίου, μάλλον οδηγεί στην παραδοχή ότι πρόκειται μόνο για περιφερειακό έθιμο. Αναμφισβήτητα όμως η αρχή της μη επαναπροώθησης έχει προσφέρει σημαντική προστασία στους αιτούντες άσυλο στα 50 και πλέον χρόνια καθιέρωσής της.

ν) Το καθεστώς του αιτούντα άσυλο εν αναμονή της αναγνώρισής του ως πρόσφυγα³²

Από την κατάθεση της αίτησης στις αρμόδιες αρχές ως την τελική απόφαση για τη χορήγηση ή μη πολιτικού ασύλου, ο αιτών δεν εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο της Σύμβασης της Γενεύης για τους πρόσφυγες. Θεωρείται ως ένας μη προστατευόμενος αλλοδαπός και διέπεται από το ειδικό καθεστώς των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής, υπό τον όρο βέβαια της μη επαναπροώθησής του.

νι) Αρνητική Απόφαση

Εάν η αίτηση πολιτικού ασύλου απορριφθεί από τις αρχές, ο αιτών έχει δικαιώματα προσφυγής και ένδικων μέσων κατά της απορριπτικής απόφασης. Η διαδικασία ποικίλλει από χώρα σε χώρα. Εάν η αίτηση

³² βλ. Π. Νάσκου-Περράκη, ο.π. σημ.3, σελ.33-34.

επανεξεταστεί και απορριφθεί εκ νέου, τότε ο αλλοδαπός καλείται να εγκαταλείψει τη χώρα, με προορισμό μια άλλη όπου δεν κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία του.

vii) Θετική Απόφαση

Εάν η αίτηση γίνει δεκτή, ο αιτών αποκτά την ιδιότητα του πρόσφυγα, του χορηγείται πολιτικό άσυλο και προστατεύεται πλήρως από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Αυτό σημαίνει ότι απολαμβάνει μια σειρά δικαιωμάτων στη χώρα υποδοχής και έχει την ευκαιρία να ξεκινήσει μια νέα ζωή χωρίς φόβο διωγμών.

3. Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ, 1966)

Το ΔΣΑΠΔ υιοθετήθηκε το 1966 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ και επικυρώθηκε από την Ελλάδα τελικά στις 20 Φεβρουαρίου 1997 με το νόμο 2462/1997, μαζί με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο του ίδιου έτους που το συνοδεύει. Σημαντικό από την πλευρά προστασίας των αιτούντων άσυλο κρίνεται το άρθρο 7 του ΔΣΑΠΔ που απαγορεύει, μεταξύ άλλων, την υποβολή οποιουδήποτε ατόμου σε «βασανιστήρια ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία». Εάν το άρθρο 7 συνδυαστεί με την αρχή της μη-επαναπροώθησης, τότε έχουμε ένα αναμφισβήτητο ισχυρότατο όπλο για την προστασία των προσφύγων και αιτούντων άσυλο³³: οι αρχές του κράτους όπου υποβάλλεται αίτηση πολιτικού ασύλου θα πρέπει κάθε φορά να εξετάζουν μήπως το κράτος προέλευσης συστηματικά παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, έτσι ώστε η επαναπροώθηση του αιτούντος στο έδαφος του κράτους αυτού να εγκυμονεί εύλογους κινδύνους βασανιστηρίων ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο του ΔΣΑΠΔ επιτρέπει την ατομική προσφυγή ενώπιον του οργάνου ελέγχου, την Επιτροπή ΔΣΑΠΔ, η οποία

³³ βλ. Νικολάου Σιταρόπουλου, Η Νομική Προστασία των Προσφύγων – Αιτούντων στην Ελλάδα – Τα σχετικά διαπλεκόμενα νομικά πλαίσια και ο ρόλος τους στη σύγχρονη Ελληνική πρακτική, ΝΟΒ(45) (1997), σελ. 910-924

έχει αναπτύξει ιδιαίτερα σημαντική νομολογία. Ενδεικτικά αναφέρεται η υπόθεση NG v. Canada, που αφορούσε άτομο υποκείμενο σε έκδοση από τον Καναδά στην Καλιφόρνια των ΗΠΑ και θανατική ποινή (θανάτωση με ασφυξία από κυανιούχο αέριο). Η Επιτροπή συμπέρανε ότι «η έκδοση του αιτούντος θα αποτελούσε παραβίαση από τον Καναδά του άρθρου 7 του ΔΣΑΠΔ, δηλαδή απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση δεδομένου ότι η ανωτέρω θανάτωση είναι δυνατό να διαρκέσει άνω των 10 λεπτών και έτσι να δημιουργήσει παρατεταμένη αγωνία και πόνο».

4. ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΟ ΕΔΑΦΙΚΟ ΑΣΥΛΟ (14.2.1967)

Η Διακήρυξη για το εδαφικό άσυλο, κείμενο μη συμβατικού χαρακτήρα, υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στις 14 Φεβρουαρίου 1967 και περιλαμβάνει συνοπτικά ορισμένες γενικές κατευθυντήριες αρχές, από τις οποίες τα κράτη θα εμπνέονται στην πολιτική τους για το εδαφικό άσυλο.

Η Διακήρυξη τονίζει ότι στόχο του ΟΗΕ αποτελεί η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και η πραγματοποίηση διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της χορήγησης πολιτικού ασύλου. Επαναλαμβάνει ότι η χορήγηση ασύλου αποτελεί **πράξη κυριαρχίας των κρατών** και ότι στο άρ. 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης κατοχυρώνεται απλά το **δικαίωμα αναζήτησης ασύλου** και όχι το ατομικό δικαίωμα στο πολιτικό άσυλο. Επομένως τα κράτη, αξιολογώντας κάθε φορά τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η αίτηση του αλλοδαπού, θα χορηγούν πολιτικό άσυλο σε όσους βάσιμα επικαλούνται το άρ. 14 και δεν θα εφαρμόζουν εις βάρος τους απέλαση ή επαναπροώθηση σε εδάφη όπου κινδυνεύουν να διωχθούν, σεβόμενα έτσι την αρχή της μη – επαναπροώθησης (αρ. 33 Σύμβαση Γενεύης 1951). Αποκλείει από το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου όσα άτομα έχουν διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, πόλεμου ή κατά της ανθρωπότητας (άρ. 1 §1), καθώς και όσα έχουν δραστηριότητες αντίθετες με τους σκοπούς των Ηνωμένων Εθνών (άρ. 4). Τέλος στο άρθρο 2 παρ. 2 προβλέπει ότι σε περίπτωση που ένα κράτος αντιμετωπίζει δυσκολίες, τα άλλα κράτη και ο ίδιος ο ΟΗΕ θα

συνδράμουν «με πνεύμα διεθνούς αλληλεγγύης, προκειμένου να ανακουφίσουν το βάρος του κράτους αυτού.»

II. Η ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

1. Αποστολή της Ύπατης Αρμοστείας

Σήμερα το προσφυγικό φαινόμενο είναι ευρέως διαδεδομένο, αποτελεί μόνιμη κατάσταση σε Αφρική και Ασία, ενώ διευρύνεται με γοργούς ρυθμούς στην Ευρώπη και τη Λατινική Αμερική. Το Πρωτόκολλο του 1967 επεξέτεινε χωρικά και χρονικά την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και ανέθεσε τη φροντίδα συντονισμού των ανθρωπιστικών ενεργειών του ΟΗΕ και των συμβαλλομένων κρατών στον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (United Nations High Commissioner for Refugees)³⁴.

Ο Ύπατος Αρμοστής εδρεύει στη Γενεύη, υπάγεται κατευθείαν στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ στον οποίο υποβάλλει ετήσια έκθεση. Καίτοι η Σύμβαση της Γενεύης στα άρθρα 35 και 36 δεν του παρέχει πολλές δυνατότητες δράσης, εντούτοις οι παρεμβάσεις του παρουσιάζουν πολιτικό χαρακτήρα και τα Πορίσματά του περιέχουν τις βασικές κατευθυντήριες αρχές στα κράτη για το χειρισμό των ζητημάτων προσφύγων και πολιτικού ασύλου.

Η Ύπατη Αρμοστεία αντιμετωπίζει προβλήματα μη συμμόρφωσης των κρατών από τα οποία παρατηρείται μαζική έξοδος προσφύγων, αλλά και μείζονες οικονομικές δυσχέρειες για την περίθαλψη και την περαιτέρω εγκατάσταση των προσφύγων, λόγω έλλειψης πόρων. Γι' αυτό συχνά κάνει εκκλήσεις προς τα κράτη για οικονομική ενίσχυση των ενεργειών του.

³⁴ βλ. και Εμμ. Ρούκουνα ο.π. σημ.1 και www.unhcr.gr

2. Ο τρόπος συνεργασίας και ενημέρωσης της Ύπατης Αρμοστείας³⁵

Η εν λόγω συνεργασία αναπτύσσεται στα πλαίσια των υποχρεώσεων που απορρέουν από τα άρθρα 35 και 36 της Σύμβασης της Γενεύης. Από το αρ. 35 συνάγεται μια νομική υποχρέωση των κρατών, ακόμα και των μη μελών του ΟΗΕ, με σκοπό τη διευκόλυνση της αποστολής της Ύπατης Αρμοστείας να επιβλέπει την εφαρμογή της παρούσας σύμβασης από τα κράτη. Έχει δηλαδή η Ύπατη Αρμοστεία μια εποπτική αποστολή προς την εξέλιξη των διαδικασιών για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Τα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να παρέχουν πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία στον εκπρόσωπο του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ στη χώρα τους. Ειδικότερα πρέπει να αναφέρουν πόσοι ζήτησαν άσυλο, σε πόσους χορηγήθηκε και σε πόσους όχι, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνουν τις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης στο εσωτερικό τους δίκαιο. Προφανής σκοπός της ενημέρωσης αυτής είναι να δίνεται η δυνατότητα στο Γενικό Γραμματέα να ασκεί ένα είδος εποπτείας στα κράτη μέλη, αλλά ταυτόχρονα τα άλλα κράτη να ενημερώνονται για το πώς το συγκεκριμένο κράτος την εφαρμόζει.

3. Πορίσματα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες πολιτικό άσυλο

Στο γραφείο του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες εδρεύει μια Εκτελεστική Επιτροπή, η οποία ιδρύθηκε με πρόταση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ³⁵. Ο βασικός της ρόλος είναι συμβουλευτικός έναντι της Ύπατης Αρμοστείας σε θέματα προστασίας προσφύγων και αιτούντων άσυλο. Κάθε χρόνο η Εκ. Επιτροπή εκδίδει Πορίσματα σχετικά με την ακολουθούσα πολιτική από την Ύπατη Αρμοστεία στα προαναφερθέντα θέματα. Τα Πορίσματα αυτά δεν έχουν απόλυτα δεσμευτική ισχύ, έχουν όμως αποκτήσει έναν χαρακτήρα

³⁵ βλ. Π. Νάσκου – Περράκη, ο.π., σελ. 61-62.

³⁵ βλ. Ν. Σιταροπουλο. Οπ.σημ. 31 και www.unhcr.gr. Για την εναρμόνιση της ελληνικής πολιτικής με τα ανωτέρω πορίσματα, βλ. πκ. Στο κεφάλαιο Δ΄

«μαλακού δικαίου» (“soft law”). Μερικά από τα σημαντικότερα Πορίσματα είναι τα εξής:

- Πόρισμα αρ. 8 (1977)³⁶, που περιέχει τις ελάχιστες προϋποθέσεις των διαδικασιών καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Βασικά σημεία του είναι τα εξής:α) το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο να απευθύνονται στους αρμόδιους υπάλληλους, οι οποίοι πρέπει πάντα να σέβονται την αρχή της μη επαναπροώθησης, β) το δικαίωμα του αιτούντος να λαμβάνει τις απαραίτητες οδηγίες ως προς την ακολουθητέα διαδικασία και να του παρέχονται οι απαραίτητες διευκολύνσεις, όπως για παράδειγμα διερμηνέας, συνήγορος και επαφή με έναν εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Νεότερα Πορίσματα που τονίζουν τα στοιχειώδη αυτά δικαιώματα είναι τα Πορίσματα αρ. 22 (1981), 82 (1997) και 85 (1998).

- Πόρισμα αρ. 15 (1979) «Πρόσφυγες χωρίς χώρα ασύλου», στο οποίο η Εκ. Επιτροπή τονίζει ότι οι αρχές ενός κράτους δεν πρέπει να απορρίπτουν μονομιάς μια αίτηση ασύλου, για μόνο το λόγο ότι αιτών θα μπορούσε να ζητήσει άσυλο από μια άλλη χώρα ή γιατί δεν τηρήθηκε μια τυπική προϋπόθεση.

- Πόρισμα αρ. 19 (1980) σχετικό με το προσωρινό άσυλο, στο οποίο τονίστηκε η ανάγκη να παρέχεται πάντα τουλάχιστο προσωρινό άσυλο, σε περίπτωση μαζικής άφιξης προσώπων αιτούντων άσυλο και να εφαρμόζεται πάντα η αρχή της μη επαναπροώθησης. Και αυτό γιατί είναι απόλυτα αναγκαίο τα πρόσωπα αυτά να απολαμβάνουν βασικών ανθρωπιστικών κανόνων μεταχείρισης έως ότου αποφανθεί οριστικά η Διοίκηση ότι θα τους παρασχεθεί η όχι πολιτικό άσυλο. Αυτό έχει τονίσει και η απόφαση 585/1993 του Τριμ. Πλημ. Μυτιλήνης, που αναλύεται πιο κάτω, στη Νομολογία Ελληνικών Δικαστηρίων.

- Πόρισμα αρ. 23 (1981), «Προβλήματα που αφορούν τη διάσωση αιτούντων άσυλο που κινδυνεύουν στη θάλασσα». Στο Πόρισμα αυτό που είναι ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα, καθώς κάθε χρόνο μεγάλος

³⁶ βλ. Στ. Ε. Περράκη – Πέτρου Θ. Μάστακα, οπ. Σημ. 11

αριθμός ατόμων αιτούντων άσυλο καταφθάνει στη χώρα μας δια θαλάσσης, τονίζεται ότι *«τα πρόσωπα που διασώζονται στη θάλασσα πρέπει να αποβιβάζονται από το πλοίο στο επόμενο λιμάνι προορισμού...Τα κράτη πρέπει να παρέχουν κάθε δυνατή βοήθεια διευκολύνοντας την αποβίβαση από το πλοίο, ενεργώντας σύμφωνα με την αρχή της διεθνούς αλληλεγγύης»*.

Μεγάλης σημασίας είναι τα Πορίσματα που αφορούν ευάλωτες κατηγορίες ατόμων, όπως οι γυναίκες και τα παιδιά.

- Στο Πόρισμα αρ. 64 (1990), η Εκ. Επιτροπή συνιστά στα κράτη την ανάπτυξη κατάλληλων οδηγιών για τις γυναίκες αιτούντες άσυλο, καθώς αναγνωρίζει ότι συχνά οι γυναίκες αντιμετωπίζουν διαφορετικές εμπειρίες δίωξης από τους άντρες. Τα κράτη είναι υποχρεωμένα να παρέχουν ίση μεταχείριση σε γυναίκες και άντρες και να ενσωματώνουν κανονικά τις γυναίκες σε όλα τα προγράμματα για τους πρόσφυγες, ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

- Στα Πορίσματα αρ. 47 (1987) και 59 (1989) η Εκ. Επιτροπή αναγνωρίζοντας τις άμεσες ανάγκες των παιδιών προσφύγων και των ασυνόδευτων ανήλικων, συνιστά στα κράτη να λαμβάνουν ειδική μέριμνα για την ασφάλεια, κοινωνική πρόνοια και μελλοντική ανάπτυξη αυτών. Ιδιαίτερα τονίζει την ανησυχία της για τα φαινόμενα θανάτωσης παιδιών λόγω ελλιπούς ή κακής διατροφής και συνιστά όπως αυτά μειωθούν ή εξαλειφθούν. Τέλος εκφράζει το ενδιαφέρον της για τον τρόπο ενσωμάτωσής τους στα προγράμματα εκπαίδευσης στη χώρα υποδοχής και για την όσο το δυνατό καλύτερη νομική τους προστασία.

- Τέλος στο Πόρισμα αρ. 30 (1983) σχετικό με το πρόβλημα των προδήλως αβάσιμων ή καταχρηστικών αιτήσεων ασύλου, η Εκ. Επιτροπή ορίζει τις αιτήσεις αυτές ως *«αιτήσεις που είναι σαφώς απατηλές ή που δεν συνοδεύονται ούτε από τα κριτήρια για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα, ούτε με άλλα κριτήρια που να δικαιολογούν τη χορήγηση ασύλου»*. Θεωρεί ότι τέτοιου είδους αιτήσεις είναι «βάρος» για τις χώρες υποδοχής και βλάπτουν αυτούς που έχουν ικανούς λόγους να ζητήσουν να τους αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα και να τους χορηγηθεί

πολιτικό άσυλο. Γι αυτό και προτείνει να εξετάζονται με ταχύρυθμες διαδικασίες. Οι συστάσεις αυτές έχουν γίνει αποδεκτές από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. και εκφράζονται μέσω των Ψηφισμάτων του 1992 και 1995 του Συμβουλίου Υπουργών³⁷, ενώ και η ελληνική πολιτική σε θέματα ασύλου εναρμονίζεται πλήρως με αυτά, όπως φαίνεται από τις διατάξεις του Ν. 2452/1996 περί της ταχύρυθμης διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων ασύλου³⁸.

Τα Πορίσματα αυτά, αν και μη δεσμευτικού χαρακτήρα, έχουν αδιαμφισβήτητη σημασία και πρέπει να χρησιμοποιούνται ως κατευθυντήριες αρχές από τη διοίκηση, τα δικαστήρια και φυσικά τους αιτούντες άσυλο, ώστε να τεκμηριώνουν τα αιτήματα τους κατά τις διαδικασίες ασύλου.

³⁷ βλ. στο κεφάλαιο Γ υπό Ιν.

³⁸ βλ. κεφάλαιο Δ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΑ ΔΙΚΑΙΙΚΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

I. Κοινή προσέγγιση για μια κοινή πολιτική ασύλου

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν μακρά ιστορία στον τομέα της χορήγησης ασύλου και καταφυγίου σε ανθρώπους που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να οδεύσουν προς άλλες χώρες με σκοπό να εξασφαλίσουν καλύτερες και πιο δίκαιες συνθήκες διαβίωσης. Ιδίως τα τελευταία χρόνια όπου παρατηρείται έξαρση του φαινομένου μετανάστευσης εντός των συνόρων της Ε.Ε., η ανάγκη για μια κοινή προσέγγιση στον τομέα χορήγησης ασύλου φαίνεται επιτακτική όσο ποτέ άλλοτε. Ο σκοπός αυτού του εγχειρήματος είναι προφανής και έγκειται στην προσπάθεια δημιουργίας μιας κοινής πολιτικής ώστε όλες οι χώρες της Ε.Ε. να συμπεριφέρονται με παρόμοιο τρόπο, δίκαιο και ανθρώπινο, σε όλους όσους εκτιμάται ότι έχουν ανάγκη προστασίας³⁹, αλλά και για να μην υπάρχουν χώρες που να αντιμετωπίζονται ως εύκολα προσπελάσιμες από όσους ζητούν άσυλο προσκομίζοντας ψευδή στοιχεία.

II. ΝΟΜΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ

Με τη Συνθήκη για την Ε.Ε. που υπογράφηκε στο Μάαστριχ το 1992 (Συνθήκη του Μάαστριχ) τα νομικά θέματα που άπτονται, μεταξύ άλλων, του δικαιώματος πολιτικού ασύλου αναγνωρίζονται επίσημα ως θέματα κοινού ενδιαφέροντος των κρατών-μελών της Ε.Ε. Αυτό ορίζεται στο άρθρο Κ1⁴⁰, μέρος του πλέγματος διατάξεων της Συνθήκης που τιτλοφορείται «Διατάξεις σχετικά με τη συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων» (Τρίτος Πυλώνας της Ε.Ε.).

³⁹ βλ όμως και το άρθρο του Alain Morice, *Η πολιτισμένη Ευρώπη καταργεί το δικαίωμα άσυλου*, που δημοσιεύτηκε στην Ελευθεροτυπία στις 4.4.2004.

⁴⁰ βλ. Στ. Περάκη – Π. Μάστακα, για όλα τα κείμενα που παρατίθενται

Το πολιτικό άσυλο αναγορεύεται σε πρωταρχικό διακύβευμα της Μεταναστευτικής Πολιτικής των Δεκαπέντε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ της 2.10.1997. Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης το 1999 καθίσταται δυνατή η θέσπιση ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος άσυλου, μέσω των διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας (άρθρο 63, πρώην αρ. 73Κ) .

Το δικαίωμα στο άσυλο διασφαλίζεται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε, ο οποίος εμπνέεται τις διατάξεις του άμεσα από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και τονίζει την αρχή της μη απέλασης και την απαγόρευση κάθε είδους διακρίσεων εντός της Ε.Ε.(άρθρα 18, 19, 21).

Τέλος έρεισμα για την κοινοτική νομοθεσία περί πολιτικού ασύλου αποτελεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ, Ρώμη 4.11.1950)και ιδίως το αρ. 3 αυτής. Βέβαια ούτε η ίδια η Σύμβαση ούτε τα Πρωτόκολλα που τη συνοδεύουν εμπεριέχουν ρητά το δικαίωμα ασύλου, αλλά τα όργανα της Σύμβασης, δηλαδή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) στην πρακτική τους συχνά επικαλούνται το αρ. 3 για την προστασία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο που καταφεύγουν σ' αυτά⁴¹. Συγκεκριμένα η διάταξη του αρ.3 απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση και υπό το πρίσμα της διάταξης αυτής, προστατεύεται ο αλλοδαπός από απέλαση, εφόσον υφίσταται κίνδυνος να υποστεί βασανιστήρια από τις αρχές της χώρας προς την οποία απελαύνεται. Η παραβίαση από συμβαλλόμενα στην ΕΣΔΑ κράτη του αρ. 3 επισύρει διεθνή ευθύνη, αν υπάρχουν ενδείξεις απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισής του.

⁴¹ βλ. πκ.Νομολογία ΕΔΔΑ

III. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΣΥΛΟΥ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΣΕΝΓΚΕΝ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΕΝΓΚΕΝ

Η Συνθήκη ΣΕΝΓΚΕΝ (Schengen, 14.7. 1985 και η μετέπειτα Σύμβαση Εφαρμογής ΣΕΝΓΚΕΝ της 19.6.1996, αποτέλεσαν την αρχή για την προοδευτική κατάργηση των ελέγχων στα μεταξύ των κρατών-μελών σύνορα και καθιέρωσαν μια πρώτη κοινή πολιτική στα ζητήματα χορήγησης αδειών εισόδου και διαμονής στα εδάφη τους για τους υπηκόους τρίτων χωρών⁴².

Αυτή η εναρμόνιση της πολιτικής αδειών συνδέεται αναπόσπαστα με εκείνη του πολιτικού ασύλου και τα συναφή με αυτό θέματα θα πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της Σ. της Γενεύης του 1951, την οποία και οι δυο Συμβάσεις επικαλούνται. Σχετικά έχουν τεθεί οι εξής αρχές:

- i. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να εξετάζουν κάθε αίτηση χορήγησης άσυλου που κατατίθεται σε κάποιο από αυτά,
- ii. Κάθε κράτος μπορεί να απομακρύνει τον αιτούντα προς μια τρίτη χώρα, για λόγους κυρίως εθνικού συμφέροντος, τηρουμένων των προϋποθέσεων για μη παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, που καθιερώνει η Σύμβαση της Γενεύης στο αρ. 33.
- iii. Ένα μόνο κράτος είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση άσυλου.

Η Σύμβαση Εφαρμογής ΣΕΝΓΚΕΝ προβλέπει τη δημιουργία ενός δικτύου τραπεζών πληροφοριών, το σύστημα πληροφοριών Schengen, SIS, έτσι ώστε να καθίσταται ευχερής η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προστασία στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα.

⁴² βλ. Π. Νάσκου – Περράκη, ο.π. σημ. 3, σελ. 115 επ

Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ

Η Συνθήκη ΣΕΝΓΚΕΝ προβλέπει ότι ένα μόνο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης άσυλου. Δημιουργείται λοιπόν το ερώτημα ποιο είναι το κράτος αυτό. Απάντηση στο ερώτημα δίνει η Σύμβαση του Δουβλίνου της 16.6. 1990⁴³, η οποία προστατεύει τον λεγόμενο «πρόσφυγα σε τροχιά», δηλαδή εκείνο το άτομο που πήγαινε σε ένα κράτος, ζητούσε πολιτικό άσυλο, το αίτημά του απορριπτόταν, πήγαινε μετά σε ένα δεύτερο κράτος, όπου και πάλι η αίτηση άσυλου απορριπτόταν, πήγαινε σε τρίτο, κλπ.

Η Σύμβαση καθιερώνει ένα αρκετά πολύπλοκο σύστημα καθορισμού του υπεύθυνου για την εξέταση άσυλου κράτους⁴⁴, επιμένοντας σε κάθε περίπτωση ότι η εξέταση πρέπει να περατώνεται έγκαιρα, κατ' αρχήν με την ευθύνη του πρώτου κράτους στο οποίο εμφανίζεται ο αιτών. Όμως το γεγονός ότι κανένα κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να χορηγεί άσυλο ούτε έστω προσωρινή άδεια εισόδου ή διαμονής στο έδαφός του, ο αιτών άσυλο εξομοιώνεται με παράνομο μετανάστη υποκείμενο σε επαναπροώθηση ή απέλαση, σε περίπτωση που απορριφθεί η αίτηση πολιτικού ασύλου.

3.Η ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ⁴⁵

Οι ηγέτες των Δεκαπέντε χωρών της Ε.Ε. στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε της Φινλανδίας (Οκτώβριος 1999)⁴⁶ αποφάσισαν ότι πρέπει να εφαρμοστεί μια κοινή πολιτική άσυλου σε ολόκληρη την Ε.Ε. με τη θέσπιση κοινού συστήματος χορήγησης άσυλου. Συμφώνησαν ότι δεν θα πρέπει να αρνούνται την ελευθερία ζωής και μετακίνησης σε ανθρώπους που δικαιολογημένα

⁴³ Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1996/1991, ΦΕΚ Α' 196

⁴⁴ Το Δεκέμβριο 2002 εγκρίθηκε ο νέος Κανονισμός «Δουβλίνο II» για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση του συστήματος

⁴⁵ βλ. ο.π. σημ. 16.

⁴⁶ Για όλα τα κείμενα που παρατίθενται βλ. αναλυτικά στο Στ. Περάκη – Π. Μάστακα, ο.π. σημ. 11.

ζητούν πρόσβαση στις ευρωπαϊκές χώρες, ιδίως στις περιπτώσεις που έχουν αντιμετώπισει διώξεις στην πατρίδα τους.

Ένα σημαντικό αλλά πολύ αμφισβητούμενο υπό κατάρτιση μέσο είναι μια βάση δεδομένων με δακτυλικά αποτυπώματα που θα επιτρέπει στις υπηρεσίες των κρατών – μελών να εντοπίζουν τους αιτούντες άσυλο που περιφέρονται ενδεχομένως από χώρα σε χώρα η εκείνους στους οποίους μια άλλη χώρα έχει αρνηθεί τη χορήγηση άσυλου⁴⁷ Η βάση δεδομένων EURODAC θα αποθηκεύει τα δακτυλικά αποτυπώματα οποιουδήποτε υποβάλλει αίτηση στην Ε.Ε. Αυτό θα επιτρέπει στις αρχές κάθε κοινοτικής χώρας να γνωρίζουν εάν, που και πότε ένα άτομο έχει υποβάλει αίτηση άσυλου εντός της Ε.Ε.

Το Δεκέμβριο του 2002 εγκρίθηκαν επίσης οι ελάχιστες προδιαγραφές που απαιτούνται για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Βάσει αυτών τα κράτη – μέλη υποχρεούνται να εξασφαλίζουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης στα άτομα που ζητούν άσυλο, ιδίως σε εκείνα που έχουν ειδικές ανάγκες, όπως στα ασυνόδευτα παιδιά, τα θύματα βασανιστηρίων και τις έγκυες γυναίκες.

Με την Απόφαση 2000/596 του Συμβουλίου προβλέφθηκε η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων με σκοπό να παρέχει στήριξη στα κράτη – μέλη για την υποδοχή των προσφύγων και εκτοπισμένων ατόμων⁴⁸. Σκοπός του Ταμείου είναι να διευκολύνει τους πρόσφυγες στην εγκατάσταση τους και να εξασφαλίσει τον καταμερισμό των δαπανών μεταξύ των κρατών – μελών, ώστε να μην επιβαρύνεται αποκλειστικά μόνο η χώρα φιλοξενίας.

Τέλος τον Ιούλιο του 2001 καταρτίστηκε ένα προσωρινό σύστημα προστασίας για την περίπτωση μαζικής εισροής προσφύγων και εκτοπισμένων ατόμων, όπως κατά τη δεκαετία του '90, όταν χιλιάδες άτομα τράπηκαν σε φυγή για να αποφύγουν τις διώξεις και τη βία στην πρώην Γιουγκοσλαβία και το Κοσσυφοπέδιο. Το σύστημα παρέχει στα άτομα αυτά τη δυνατότητα να εγκατασταθούν, να

⁴⁷ Κανονισμός 2725/2000 του Συμβουλίου για τη θέσπιση του EURODAC για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων, προς μια αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου.

⁴⁸ βλ και την επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Ε, σπ. Σημ. 16.

εργασθούν και να λάβουν κοινωνικές παροχές, ενώ οι δαπάνες επιμερίζονται μεταξύ των κρατών – μελών της Ε.Ε.

IV. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (ΣτΕυρ), ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΥΠΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ (ΕΚ)

Παρά το γεγονός ότι τα κείμενα και οι Συνθήκες που έχουν ως τώρα συναφθεί εντός της Ε.Ε. επικαλούνται το ανθρωπιστικό και φιλελεύθερο πνεύμα της ΕΣΔΑ και τους ανάλογους κανόνες της Σύμβασης της Γενεύης περί προσφύγων, εντούτοις η ευρωπαϊκή πράξη έχει δείξει ένα αντίθετο πνεύμα λειτουργίας και δράσης⁴⁹.

Αυτό τουλάχιστο έχουν δείξει στην πράξη τα **Ψηφίσματα του 1992**⁵⁰ του Συμβουλίου Υπουργών Αρμοδίων σε θέματα Μετανάστευσης, όσον αφορά τις **«προδήλως αβάσιμες αιτήσεις άσυλου»** και τις **«τρίτες χώρες υποδοχής»**⁵¹. Η ανωτέρω αντίφαση επισημάνθηκε σαφώς το 1995 από το ΕΚ στο **Ψήφισμα της 21^{ης} Σεπτεμβρίου**, με το οποίο έθεσε το ζήτημα της συμβατότητας των κριτηρίων με τη Σύμβαση της Γενεύης.

Το 1992 το ΕΚ⁵² πρότεινε **βασικά δικαιώματα** των προσφύγων στις ευρωπαϊκές διαδικασίες άσυλου. Μεταξύ άλλων τόνισε:

- το δικαίωμα διεξοδικής και αμερόληπτης πρώτης ακρόασης,
- το δικαίωμα έφεσης και μη απέλασης όσο εκκρεμεί η απόφαση,
- το δικαίωμα πρόσβασης στον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ.

Αντίστοιχα τον Ιούνιο του 1995 το Συμβούλιο της Ε.Ε. υιοθέτησε το **Ψήφισμα για τις Στοιχειώδεις Εγγυήσεις των Διαδικασιών Εξέτασης**

⁴⁹ βλ. Ν. Σιταροπουλο, ό.π

⁵⁰ Ψηφίσματα της 1^{ης} Δεκεμβρίου 1992, βλ. Στ. Περράκη – Π. Μάστακα, ό.π. σημ. 11

⁵¹ ο.π, σημ. 50.

⁵² Για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς το Ψήφισμα αυτό βλ. κεφάλαιο Δ'.

Αιτήσεων Ασύλου⁵³, το οποίο περιέχει ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα των αιτούντων άσυλο στις διαδικασίες εξέτασης, συμμορφούμενο έτσι προς το ανωτέρω Ψήφισμα του ΕΚ. Τα σημαντικότερα σημεία του είναι τα εξής:

- το δικαίωμα πραγματικής δυνατότητας υποβολής της αίτησης όσο το δυνατό ταχύτερα,
- το δικαίωμα παραμονής στο κράτος εισόδου μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση επί της αίτησης,
- το δικαίωμα άσκησης ένδικου μέσου και της δυνατότητας παραμονής στο έδαφος του κράτους έως ότου εκδοθεί και αυτή η απόφαση.

Αντίθετα επί προδήλως αβάσιμων αιτήσεων ασύλου, προβλέπεται ότι αποκλείεται η άσκηση ένδικου μέσου κατά της απορριπτικής απόφασης.

Από την πλευρά της η Επιτροπή Υπουργών του ΣτΕυρ έχει επίσης εκδώσει μια σειρά σημαντικών Συστάσεων. Ειδικά πρέπει να αναφερθεί η **Σύσταση Νο 94, 5 του 1994**⁵⁴ περιέχουσα Οδηγίες για την **άφιξη ατόμων αιτούντων άσυλο στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια**. Η Σύσταση αυτή τονίζει την αρχή της μη επαναπροώθησης, καθώς και το δικαίωμα διαμονής των αιτούντων σε ειδικό χώρο για περιορισμένο χρονικό διάστημα, έως ότου εξεταστεί η αίτησή τους.

Επίσης στη **Σύσταση 1234 του 1994**⁵⁵ η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επισημαίνει ότι « η έννοια προδήλως αβάσιμες αιτήσεις ασύλου πρέπει να ερμηνεύεται περιοριστικά ώστε να προστατεύονται οι αιτούντες κυρίως από μέτρα επαναπροώθησης όσο εκκρεμεί η απόφαση επί του αιτήματός τους».

Τέλος σημαντική είναι η **Σύσταση 1237 του 1995** της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης για την κατάσταση των ατόμων των οποίων η αίτηση ασύλου απορρίφθηκε. Αναγνωρίζοντας ότι σε τέτοιες περιπτώσεις τα άτομα αυτά παραμένουν παράνομα στις χώρες υποδοχής ως παράνομοι μετανάστες, έχει κάνει σύσταση στα κράτη – μέλη να

⁵³ ο.π., σημ. 50, 52

⁵⁴ ο.π., σημ. 11

⁵⁵ ο.π. σημ. 11

εξασφαλίζουν όσο το δυνατό πιο δίκαιες και αποτελεσματικές συνθήκες εξέτασης των αιτήσεων .

Παρά την αδιαμφισβήτητη χρησιμότητα τους, οι ανωτέρω Συστάσεις και τα Ψηφίσματα δεν έχουν νομικά δεσμευτική ισχύ. Όμως σημασία έχουν οι αρχές που θέτουν γιατί τα κείμενα αυτά επηρεάζουν και διαμορφώνουν πλέον τις νομοθεσίες των κρατών της ΕΕ⁵⁶.

V. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΣΔΑ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΕΔΑ ΚΑΙ ΕΔΔΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη νομολογία των οργάνων στα πλαίσια της ΕΣΔΑ, ΕΕΔΑ και ΕΔΔΑ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου), διότι οι αποφάσεις του είναι δεσμευτικές για τα κράτη μέλη. Όσον αφορά τους πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο, παρ' όλο που στη Σύμβαση δεν εμπεριέχεται το δικαίωμα ασύλου, ωστόσο έχει γίνει δεκτό ότι η μη απέλαση αλλοδαπού προστατεύεται από το αρ. 3 ΕΣΔΑ που απαγορεύει τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση. Η παραβίαση του άρθρου αυτού από τα κράτη μέλη της Σύμβασης επισύρει στο απέλαυαν κράτος διεθνή ευθύνη.

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότεροι αλλοδαποί οδηγούνται στην αναζήτηση προστασίας μέσω του άρθρου 3, αφενός διότι δεν υπάρχει αποτελεσματικός μηχανισμός ελέγχου στα πλαίσια της Σ. Γενεύης του 1951 και αφετέρου διότι εκείνος της ΕΣΔΑ αποδεικνύεται ως ιδιαίτερα αποτελεσματικός.

Το δρόμο άνοιξε η υπόθεση **Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου**⁵⁷, που δεν αφορούσε μεν πρόσφυγα αλλά έναν Γερμανό εγκληματία του κοινού ποινικού δικαίου που αντιμετώπιζε έκδοση από το Ην. Βασίλειο στη Virginia των ΗΠΑ, η οποία εάν συντελείτο θα τον οδηγούσε στην ηλεκτρική καρέκλα. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η έκδοση του Soering θα

⁵⁶ Για το νομικό καθεστώς και την πρακτική της Ελλάδας βλ. π.κ. υπό Δ' και Ε'.

⁵⁷ Soering v. UK, 1989, βλ. Π. Νάσκου-Περράκη, ο.π. σελ. 124 επ

είχε ως συνέπεια την αντιμετώπιση του φαινομένου της αναμονής θανάτωσης (“death row penalty”)⁵⁸, το οποίο θα οδηγούσε σε παραβίαση του αρ. 3 από το Ην. Βασίλειο. Σ’ αυτή την περίπτωση το Δικαστήριο τόνισε ότι « η παράδοση του φυγάδα στις αρχές μιας χώρας όπου υπάρχει φόβος ότι θα υποστεί βασανιστήρια ή άλλη μεταχείριση που απαγορεύεται από το αρ. 3 της ΕΣΔΑ περιφρονεί ... και (των) ιδεωδών σεβασμού της ελευθερίας ... που αναφέρονται στο προοίμιο της ΕΣΔΑ. Η έκδοση του Soering, κατά συνέπεια, απαγορεύεται»⁵⁹

Η πρώτη ιδιαίτερα σημαντική υπόθεση αιτούντος αναγνώρισής του ως πρόσφυγα ενώπιον του ΕΔΔΑ, στα πλαίσια του αρ. 3 ΕΣΔΑ, ήταν του Cruz Varas και της οικογένειάς τους κατά της Σουηδίας⁶⁰. Ο Cruz Varas είχε ζητήσει πολιτικό άσυλο στη Σουηδία λόγω της συμμετοχής του στις πολιτικές δραστηριότητες στη Χιλή ενάντια στο καθεστώς του Πινοσέτ. Η αίτησή του απορρίφθηκε και οι Σουηδικές αρχές διέταξαν την απέλασή του και την απαγόρευση εισόδου στη χώρα για δύο έτη, ενώ ο ίδιος προσέφυγε στο ΕΔΔΑ, ισχυριζόμενος ότι η επιστροφή του στη Χιλή παραβίαζε το αρ. 3 ΕΣΔΑ επειδή τον εξέθετε στον κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια από τις χιλιανές αρχές.

Το ΕΔΔΑ έλαβε υπόψη του το σκεπτικό της υπόθεσης Soering και εξέτασε τόσο τα πραγματικά περιστατικά τα οποία είχαν κρίνει οι σουηδικές αρχές, καθώς και τα στοιχεία που προσκόμισε ο προσφεύγων και ό,τι πληροφορίες είχε στη διάθεσή του το ίδιο το δικαστήριο, ακόμα κι αν ανέκυψαν μεταγενέστερα.

Παρόλο που το Δικαστήριο εξέτασε όλα τα στοιχεία της υπόθεσης τηρώντας τις προσήκουσες διαδικασίες, εντούτοις απέρριψε την προσφυγή του Varas λόγω έλλειψης αποδείξεων και λόγω των μετέπειτα θετικών εξελίξεων στην πολιτική κατάσταση στη Χιλή, οπότε η απέλασή του στη Χιλή δεν τον εξέθετε πλέον σε κίνδυνο κακοποίησης ή βασανιστηρίων και δεν παραβιαζόταν έτσι το αρ. 3 ΕΣΔΑ.

⁵⁸ βλ. Ν Σιταροπουλο. ό.π. σημ. σελ. 920-922

⁵⁹ ο.π. σημ. 3, σελ. 126. υποσ. 11

⁶⁰ Cruz Varas and Others, v. Sweden της 30.3.1991, Series A´ 201, βλ και ο.π. σημ 20,21

Το ΕΣΔΑ προχώρησε τη σχετική νομολογία του στην υπόθεση Vilvarajah εναντίον Ηνωμένου Βασιλείου⁶¹, αφορούσα Ταμίλ πρόσφυγες από τη Σρι Λάνκα στη Μεγάλη Βρετανία, όπου είχε απορριφθεί η αίτηση για την αναγνώρισή τους ως προσφύγων και διατάχθηκε η απέλασή τους στη Σρι Λάνκα. Το αίτημα των προσφύγων τελικά απορρίφθηκε διότι το δικαστήριο έκρινε ότι από τα στοιχεία που εξέτασε δεν προέκυπτε βάσιμος φόβος αλλά μόνο «απλή πιθανότητα κακοποίησης στη χώρα καταγωγής, η οποία δεν αρκεί αφ' εαυτής για να προκαλέσει την παραβίαση του αρ. 3 ΕΣΔΑ».

Διαφορετική ήταν η θέση του Δικαστηρίου στις υποθέσεις Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁶² και Ahmed κατά Αυστρίας.⁶³ Ο Chahal με την οικογένειά του εισήλθε παράνομα στο Ηνωμένο Βασίλειο προερχόμενος από την Ινδία, όπου εδιώκετο διότι ανήκε στη θρησκευτική ομάδα των Σιχ. Το Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησε την απέλασή του για λόγους δημόσιας ασφάλειας στα πλαίσια μέτρων κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, διότι ο ίδιος ο Chahal είχε λάβει μέρος σε συμπλοκές και βιαιοπραγίες σε ναούς των Σιχ στη χώρα υποδοχής.

Ο Chahal προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ όπου επικαλέστηκε παραβίαση του αρ. 3 ΕΣΔΑ, διότι η απέλασή του στην Ινδία τον εξέθετε σε κίνδυνο να υποστεί βασανισμούς ή μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η απόλυτη προστασία που παρέχει το αρ. 3 ΕΣΔΑ σε περίπτωση απέλασης δεν είναι δυνατό να μειωθεί εξαιτίας των ισχυρισμών της κυβέρνησης του Ην.Β. περί τρομοκρατικής δραστηριότητας του Chahal. Το μόνο θέμα που εξέτασε ήταν ο κίνδυνος να υποστεί ο προσφεύγων κακομεταχείριση στην Ινδία, γεγονός που εξακριβώθηκε και τελικά κρίθηκε ότι η απέλασή του στη χώρα του θα αποτελούσε παραβίαση του αρ. 3 ΕΣΔΑ.

Τέλος στην υπόθεση Ahmed κατά Αυστρίας, ο Σομαλός Ahmed υπέκειτο σε απέλαση λόγω ανάκλησης της προσφυγικής του ιδιότητας, μετά την ποινική του καταδίκη στην Αυστρία για απόπειρα ληστείας. Τόσο η ΕΕΑΔ όσο και το ΕΔΔΑ δέχθηκαν ότι η απέλασή του στη Σομαλία

⁶¹ Vilvarajah and Others v. U.K. Series A no 215, 30 October 1991, βλ και ο π σημ 19,20

⁶² Chahal v. U.K της 15,11.1996, βλ σημ 19,20

⁶³ Ahmed v. Austria, της 5.7.1995, βλ σημ 19,20

παραβίαζε το αρ. 3 ΕΣΔΑ, γιατί η κρισιμότητα της πολιτικής ζωής στη Σομαλία εξέθετε τον Ahmed σε κίνδυνο μεταχείρισης που απαγορεύεται από το αρ. 3. Το ΕΔΔΑ και πάλι τόνισε ότι η ΕΣΔΑ προσφέρει απόλυτη προστασία που δεν επιδέχεται εξαιρέσεις, ακόμα κι αν έχει προηγηθεί ποινική καταδίκη, διευρύνοντας έτσι ουσιαστικά την προστασία που παρέχει ακόμα κι αυτή η Συνθήκη της Γενεύης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ) ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

Ι. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ.

Ήδη από τα Συντάγματα της Επαναστατικής Περιόδου ο Έλληνας νομοθέτης κατοχυρώνει την προστασία των ατομικών ελευθεριών των αλλοδαπών, όπως ακριβώς και των ημεδαπών. Στο «Νόμο της Επιδαύρου ήτοι Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος κατά την εν Άστρει Β΄ Εθνικήν Συνέλευσιν του Έτους 1823⁶⁴» και μάλιστα στο Τμήμα Β΄, Κεφάλαιο Β΄ υπό το γενικό τίτλο «Περί των Πολιτικών Δικαιωμάτων των Ελλήνων» διευκρινίζει ότι *«όσοι έξωθεν ελθόντες κατοικήσωσιν, ή παροικήσωσιν εις την Επικράτειαν της Ελλάδος, εισίν ίσοι με τους Έλληνας ενώπιον των Νόμων»*.

Επίσης ορίζει ότι *«η ιδιοκτησία, η τιμή και ασφάλεια εκάστου Έλληнос και παντός ανθρώπου, εντός της Επικράτειας ευρισκομένου, είναι υπό την προστασίαν των Νόμων»*. Όμως ίσως η σημαντικότερη διάταξη είναι εκείνη με την οποία αναγορεύονται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ελευθερία ως κυρίαρχα αγαθά εγγυώμενα από την ίδια την Πολιτεία και απαγορεύεται η δουλεία: *«Εις την Ελληνικήν Επικράτειαν ούτε πωλείται, ούτε αγοράζεται άνθρωπος· αργυρώνητος δε παντός γένους και πάσης θρησκείας, άμα πατήσας το ελληνικό έδαφος, είναι ελεύθερος και από τον δεσπότην αυτού ακαταζήτητος»*.

⁶⁴ βλ. Αλ. Σβώλου, «Τα Ελληνικά Συντάγματα 1822-1975/1986, Η Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδος», Στοχαστής, 1998, σελ 121-122

Τα μετέπειτα Συντάγματα είχαν παρόμοιο χαρακτήρα, καθιερώνοντας την **ίση μεταχείριση ημεδαπών και αλλοδαπών** ενώπιον των νόμων και απαγορεύοντας τις διακρίσεις ανάλογα με το φύλο, τη θρησκεία ή την καταγωγή.

Έτσι και το «Πολιτικόν Σύνταγμα της Ελλάδος κατά την εν Τροιζήνι Γ΄ Εθνικήν Συνέλευσιν» του 1827⁶⁵, στο Κεφάλαιο Γ΄ με τον τίτλο «Δημόσιον Δίκαιον των Ελλήνων» επαναλαμβάνει ότι «*όσοι ξένοι έλθωσι να κατοικήσωσιν ή να παροικήσωσιν εις την Ελληνικήν Επικράτειαν, είναι ίσοι ενώπιον των πολιτικών νόμων*». Επίσης το Σύνταγμα της Ελλάδας της 18^{ης} Μαρτίου 1844 στο αρ.9⁶⁶ επαναλαμβάνει τη διάταξη του Άστρους ως προς την ελευθερία των αλλοδαπών ευρισκόντων στο ελληνικό έδαφος, όπως και αυτό του 1864 (αρ. 13)⁶⁷, το οποίο μάλιστα περιλαμβάνει τις φράσεις «*Ο πολιτικός θάνατος καταργείται. Η θανατική ποινή των πολιτικών εγκλημάτων, εκτός των σωθέντων, καταργείται*» (αρ. 18).

Το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975/1986/2001 επίσης περιέχει θεμελιώδεις διατάξεις για την προστασία των αλλοδαπών που βρίσκονται εντός της ελληνικής επικράτειας, και ζητούν πολιτικό άσυλο από το ελληνικό κράτος. Δεν μπορούμε παρά να εκκινήσουμε από τη θεμελιώδη διάταξη του άρθρου 2§1 που ορίζει ότι «*ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας*». Η διάταξη αυτή, αποτελεί καθολική αρχή του ελληνικού δικαίου με εξέχουσα σημασία στον τομέα της έννομης προστασίας των αιτούντων πολιτικό άσυλο. Εξάλλου **η αρχή του απαραβίαστου της ανθρωπίνης αξίας αποτελεί την καταστατική αρχή της σύγχρονης έννομης τάξης του κοινωνικού ανθρωπισμού**, όπως κατοχυρώνεται στο νέο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος. Έτσι η ελληνική Πολιτεία αναγνωρίζει και εγγυάται το σεβασμό και την προστασία της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας σε κάθε άνθρωπο, χωρίς καμία διάκριση, απαγορεύοντας ταυτόχρονα την κακομεταχείριση του αλλοδαπού από τις κρατικές αρχές,

⁶⁵ σημ 64, σελ 136

⁶⁶ σημ 64, σελ 154

⁶⁷ σημ.64, σελ 171-172

σε περίπτωση που εισέλθει στην ελληνική επικράτεια και ζητήσει άσυλο.⁶⁸

Περνώντας στο μέρος του Συντάγματος που αφορά στα Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στο αρ. 5, το οποίο στην παρ, 1 κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Η διάταξη αυτή έχει ληφθεί από τον Θεμελιώδη Νόμο της Δ.Γερμανίας και έχει ως εξής: *«Έκαστος δικαιούται να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφ' όσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη»*. Φορέας του δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας είναι κάθε άνθρωπος, δηλ φυσικό πρόσωπο, ακριβώς λόγω της αξίας του ως ανθρώπου (αρ. 2 § 15), άρα και οι αλλοδαποί.⁶⁹

Συμπληρωματική αλλά ίσης αξίας είναι και η β' παράγραφος του αρ. 5, που θεσπίζει τον γενικό κανόνα της απόλυτης προστασίας της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας όλων όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής ή γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Η διάταξη αυτή είναι εναρμονισμένη με τις αντίστοιχες της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1948) και της ΕΣΔΑ, που προστατεύουν σε οικουμενικό η πρώτη και σε περιφερειακό (ευρωπαϊκό) επίπεδο η δεύτερη κατά τρόπο απόλυτο την ελευθερία της προσωπικότητας του ανθρώπου, χωρίς καμία διάκριση.

Με τη διάταξη της § 2 του αρ. 5 ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε να προστατέψει τη ζωή, την τιμή και την ελευθερία ιδίως των αλλοδαπών που βρίσκονται στην Ελλάδα⁷⁰, κατοχυρώνοντας τη **γενική ικανότητα δικαίου** ανεξάρτητα από τη διάκριση σε ιδιωτικό και δημόσιο δίκαιο.⁷¹ Δεν επιτρέπεται λοιπόν να παρέχεται στους αλλοδαπούς προστασία

⁶⁸ βλ. και Π.Δ. Δαγτόγλου, «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Β' Αθήνα, - Κομοτηνή, 1991, σελ 1140 (II), και Α. Δημητρόπουλο, « Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Γενική Συνταγματική Θεωρία », Τόμος Α', Αθήνα 2001, « Συνταγματικά Δικαιώματα », Τόμος Γ', Αθήνα 2004.

⁶⁹ βλ. Αρ. Μάνεση, «Ατομικές Ελευθερίες, Α'», Θεσ/νίκη, 1982, σελ 115, επ. καθώς και Π.Δ. Δαγτόγλου και Α. Δημητρόπουλο, ό.π.

⁷⁰ ο.π. σημ 68, σελ 120 επ

⁷¹ βλ. και Αν. Μανιτάκη «Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων», 1981, σελ 102-103 και Α. Δημητρόπουλο, ό.π.

μειωμένη έναντι εκείνης που απολαμβάνουν οι ημεδαποί. Ως προς τους ενδεχόμενους περιορισμούς που επιβάλλονται στους αλλοδαπούς από το διεθνές δίκαιο, δυνάμει του εδαφίου 2, της παρ.2 του αρ. 5, γίνεται δυνατό ότι δεν τίθεται θέμα εξαιρέσεως ως προς την προστασία της ζωής και της τιμής.⁷²

Ιδιαίτερης σημασίας συνταγματικές διατάξεις για όλους τους αλλοδαπούς που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια είναι επίσης μεταξύ άλλων: το αρ. 6 που αφορά την προσωπική ασφάλεια όλων των ατόμων και απαγορεύει την σύλληψη ή φυλάκισή τους χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, καθώς και το αρ. 20, που προβλέπει το δικαίωμα κάθε ατόμου στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, όπου μπορεί ο καθένας να αναπτύξει τις απόψεις του για τα δικαιώματά και συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει.

II. Η ΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΑΡ. 5 § 2

εδάφιο γ' .⁷³

Η διάταξη του αρ. 5 § 2, εδάφιο γ' του Συντάγματος ορίζει τα εξής: «Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού, που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Η διάταξη αυτή προστατεύει αποκλειστικά τους αλλοδαπούς και όσον αφορά την απαγόρευση εκδόσεως ελήφθη από το άρθρο 10 § 4 του Ιταλικού Συντάγματος. Προφανώς πηγάζει από την τραγική ελληνική πολιτική εμπειρία της επταετίας 1967-1974 και εκφράζει την αρχή της διεθνούς αλληλεγγύης στα θέματα της προσωπικής ελευθερίας». Όμως δεν φτάνει μέχρι του σημείου να κατοχυρώνει ένα ατομικό δικαίωμα ασύλου, όπως η αντίστοιχη διάταξη του γαλλικού Συντάγματος του 1946 και του Θεμελιώδους Νόμου της Βόννης του 1949, που κατοχυρώνουν αντίστοιχα το “droit d’ asile” και το “Asylrecht”⁷⁴. Υπέρ της άποψης αυτής συνηγορούν και οι

⁷² βλ και Π.Ι. Παραρά, «Σύνταγμα 1975- οργς I, αρ 1-50» Αθήνα- Κομοτηνή, 1985, σελ 147, επ.

⁷³ βλ. αναλυτικά Α. Ράικου, «Παραδόσεις Συνταγματικού Δ / Τόμος Β΄, Τα θεμελιώδη Δικαιώματα, τεύχος Γ, Αθήνα- Κομοτηνή, 1986, σελ 150 επ.

⁷⁴ βλ και πιο πάνω, σελ 8

προπαρασκευαστικές εργασίες της αναθεωρητικής Βουλής 1975 και ιδίως η απόρριψη από τη Βουλή της τροπολογίας της Αντιπολίτευσης, η οποία πρότεινε την κατοχύρωση ενός «δικαιώματος ασύλου» του αλλοδαπού, που βρίσκεται στην Ελλάδα και δεν μπορεί να απολαύσει στη χώρα του τις ατομικές και πολιτικές ελευθερίες που κατοχυρώνει το ελληνικό Σύνταγμα. Ο τότε Υπουργός Δικαιοσύνης απέρριψε την πρόταση ως «αυτονόητη». Έτσι το ελληνικό Σύνταγμα έμεινε τελικά με την «ατυχή» αυτή διάταξη. Και αυτό γιατί ενώ τότε τα μέλη της Βουλής είχαν την πολιτική βούληση να συμπεριλάβουν στο ελληνικό Σύνταγμα το δικαίωμα πολιτικού ασύλου, αυτό δεν πραγματοποιήθηκε και μόνο με μια ευρεία διασταλτική ερμηνεία που σαφέστατα δεν καλύπτεται από το γράμμα της διάταξης θα μπορούσε να υποστηριχθεί η άποψη ότι κατοχυρώνεται ατομικό δικαίωμα του αλλοδαπού στο πολιτικό άσυλο.

Αυτή είναι η κρατούσα γνώμη στην ελληνική νομική επιστήμη⁷⁵ αν και ακόμα υποστηρίζεται από κάποιους νομικούς η ύπαρξη συνταγματικού δικαιώματος ασύλου.⁷⁶

Εξάλλου το ίδιο το διεθνές δίκαιο καθιερώνει το δικαίωμα ασύλου μόνο με την έννοια του δικαιώματος του κράτους, που είναι απόρροια της κυριαρχίας των κρατών ενώ το δικαίωμα ασύλου με την έννοια του ατομικού δικαιώματος υπάρχει μόνο στο μέτρο που κατοχυρώνεται από τα επιμέρους Συντάγματα των κρατών. Επίσης το αρ. 14 της Οικουμενικής Διακήρυξης ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι ένα κράτος παρέχει άσυλο κατά διακριτική ευχέρεια και όχι έχοντας νομική υποχρέωση από το διεθνές δίκαιο να το πράξει.⁷⁷

Η διάταξη του αρ. 5 § 2 εδάφιο γ', ως προς τον όρο «έκδοση» θα πρέπει να ερμηνεύεται σε συνδυασμό με τα άρθρα 436-438 ΚΠΔ Έκδοση αλλοδαπού ονομάζεται η παράδοση από τις αρχές ενός κράτους στις αρχές άλλου κράτους ενός ατόμου, που πρόκειται να δικαστεί για μια εγκληματική πράξη ή να εκτίσει την ποινή που του επιβλήθηκε γι' αυτή.

⁷⁵ βλ και Ν. Σιταρόπουλο, ο.π. σημ 31, σελ 8, σημ 15-16, Α. Μπρεδήμα, ο.π. σημ 12, σελ 38., Ράικος, οπ. Σημ 10, σελ 150, Π.Δ. Δαγτόγλου, ο.π. σημ 5, σελ 310

⁷⁶ βλ. Α. Λοβέρδου, ο.π. σημ 6

⁷⁷ βλ και πιο πάνω, σελ 7-9

Συναφής είναι η έννοια της απέλασης αλλοδαπού, η οποία είναι η αναγκαστική έξοδος εντός ατόμου από τα όρια της χώρας και αποτελεί είτε μέτρο ασφαλείας που επιβάλλεται από τον ποινικό δικαστή είτε ατομικό διοικητικό μέτρο περιοριστικό της ελευθερίας (διοικητική απέλαση). Η διαφορά των δύο μέτρων συνίσταται στο ότι με την έκδοση το άτομο παραδίδεται μετά από αίτηση άλλου κράτους στις αρχές του, ενώ με την απέλαση ο αλλοδαπός αυτεπάγγελτα απομακρύνεται από τη χώρα, όντας ελεύθερος να επιλέξει τον τόπο προορισμού και διαμονής του.

Με τη διάταξη αυτή θεσπίζεται μια πρόσθετη προστασία της τιμής, ζωής και ελευθερίας των αλλοδαπών που, διωκόμενοι για την υπέρ της ελευθερίας δράση τους, καταφεύγουν στην Ελλάδα. Δικαίωμα διαμονής θα είχε ο αλλοδαπός μόνο εάν η ίδια διάταξη κατοχύρωνε δικαίωμα πολιτικού ασύλου, πράγμα για το οποίο δεν γίνεται λόγος. Κατ' ακολουθία, η διάταξη δεν αποκλείει κατ αρχήν την απέλαση.

Όσον αφορά το προσωπικό πεδίο ισχύος της απαγόρευσης έκδοσης, είναι σαφές ότι περιλαμβάνει την έκδοση αλλοδαπών, δηλαδή ατόμων που κατά το χρόνο τέλεσης της εγκληματικής πράξης, δεν είχαν την ελληνική ιθαγένεια ή είχαν πολλαπλή ιθαγένεια, μια εκ των οποίων ήταν η ελληνική. Ζήτημα τίθεται εάν η απαγόρευση έκδοσης ισχύει και για τους ημεδαπούς (δηλ Έλληνες πολίτες). Τέτοια διάταξη δεν περιλαμβάνεται στο ισχύον Σύνταγμα. Θα πρέπει λοιπόν να ληφθεί υπόψη το αρ. 438 στοιχείο α) του ΚΠΔ που ορίζει ότι η έκδοση απαγορεύεται εάν εκείνος για τον οποίο ζητείται ήταν ημεδαπός κατά την τέλεση της πράξης και κατά συνέπεια να γίνει δεκτό ότι η απαγόρευση έκδοσης εκτείνεται και στους ημεδαπούς. Κατά τις συζητήσεις της Αναθεωρητικής Βουλής του 1975 απορρίφθηκε πρόταση της αντιπολίτευσης για την περίληψη ρητής όμοιας διάταξης στο Σύνταγμα για το λόγο ότι αυτό έχει καθιερωθεί ως γενική αρχή από το διεθνές δίκαιο. Δεδομένου όμως ότι οι κανόνες του διεθνούς δικαίου έχουν μεν υπερνομοθετική αλλά όχι και υπερσυνταγματική ισχύ (αρ. 28 § 1Σ) φαίνεται να επαφίεται στον κοινό νομοθέτη να ρυθμίσει το ζήτημα όπως

επιθυμεί.⁷⁸ Αυτή η σκέψη θα πρέπει να απορριφθεί αφού με μια λογική τουλάχιστο ερμηνεία του Συντάγματος συνάγεται ότι εφόσον έκδοση αλλοδαπού απαγορεύεται, πολύ περισσότερο θα πρέπει να απαγορεύεται η έκδοση ημεδαπού.

Η υπό ερμηνεία διάταξη του Συντάγματος απαγορεύει την έκδοση του αλλοδαπού στην περίπτωση διώξεως αυτού «για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Ενώ το σχέδιο Συντάγματος της Επιτροπής Συντάγματος όριζε ότι απαγορεύεται η έκδοση για «πολιτικά αδικήματα», στην ολομέλεια της Βουλής η διάταξη αυτή αντικαταστάθηκε και στη θέση της εισήχθη η φράση «για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας». Η αντικατάσταση αυτή είναι σκόπιμη, όμως και πάλι η έννοια της εν λόγω φράσης είναι αόριστη.

Στο παρελθόν απαγορευόταν η έκδοση λόγω δίωξης για πολιτικά εγκλήματα, οπότε ο δικαστής κάθε φορά έπρεπε να κρίνει *ad hoc* εάν η πράξη για την οποία ζητείτο η έκδοση ενέπιπτε στην κατηγορία του πολιτικού εγκλήματος. Έπρεπε δηλαδή ο ίδιος ο δικαστής να επιλέξει μια εκ των τριών θεωριών περί πολιτικού εγκλήματος: υποκειμενική-αντικειμενική – μικτή. Εξάλλου και το αρ. 438 στοιχ.α΄ ΚΠΔ απαγορεύει την έκδοση για πολιτικά εγκλήματα, όπως και το αρ. 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί εκδόσεως, που υπογράφηκε στο Παρίσι.

Μετά τη θέση σε ισχύ του νέου Συντάγματος, του 1975/86 ανάλογο πρόβλημα τίθεται και για την ερμηνεία της δράσης υπέρ της ελευθερίας. Βέβαια ο δικαστής δεν εξετάζει πλέον αν τα εγκλήματα του διωκόμενου αλλοδαπού είναι πολιτικά, αλλά εάν αποτελούν μερική εκδήλωση μιας γενικότερης πολιτικής συμπεριφοράς, η οποία συνιστά δράση υπέρ της ελευθερίας. Η έννοια της «ελευθερίας» ερμηνεύεται σύμφωνα με την ελληνική έννομη τάξη, η οποία περιλαμβάνει την αντίληψη του λαού περί ελευθερίας. Ειδικότερα θα πρέπει να καθορίζεται με βάση το Ελληνικό Σύνταγμα και υπό το φως της Οικουμενικής Διακήρυξης του 1948 και την ΕΣΔΑ.

⁷⁸βλ. Α. Ράικου, ο.π. σημ 10, σελ 155 επ.

Μεταφερόμενη στο επίπεδο του αλλοδαπού αιτούντος πολιτικό άσυλο από τις ελληνικές αρχές, τον οποίο η διάταξη αυτή προστατεύει⁷⁹, η δίωξή του στη χώρα προέλευσης θα πρέπει αναμφίβολα να γίνεται λόγω της δράσης του υπέρ της ελευθερίας, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησής του. Συγκεκριμένα πρέπει να πρόκειται για δράση υπέρ της ατομικής, πολιτικής και κοινωνικής ελευθερίας, δηλαδή των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται από το ελληνικό Σύνταγμα, είτε της προστασίας ή αποκατάστασης ενός φιλελεύθερου και δημοκρατικού πολιτεύματος. Ο όρος περιλαμβάνει τη γενικότερη αντικαθεστωτική δράση, καθώς και την δράση για την εθνική ελευθερία ενώ αποκλείεται η χορήγηση πολιτικού ασύλου λόγω διώξεων εξαιτίας δράσης που αποβλέπει στην ανατροπή φιλελεύθερων δημοκρατικών καθεστώτων ή για οποιαδήποτε τρομοκρατική δράση. Ενδέχεται η δράση αυτή να στοιχειοθετεί πολιτικό έγκλημα και υπέρ αυτής της άποψης τάσσεται το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών νομικών.⁸⁰

Επομένως ο αλλοδαπός που καταφεύγει στην Ελλάδα και ζητά πολιτικό άσυλο λόγω διώξεων για δράση υπέρ της ελευθερίας θα πρέπει να προστατεύεται απόλυτα εντός της ελληνικής επικράτειας βάσει των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων και ιδίως βάσει των άρθρων 2§1, 5§1, 2 §2 εδάφιο γ'. Επίσης δεν θα πρέπει να επαναπροωθείται όσο διάστημα εξετάζεται η αίτησή του⁸¹ και κυρίως να μη φυλακίζεται ούτε να βασανίζεται από τις ελληνικές αρχές, κατ' επιταγή της Σ. Γενεύης 1951 και της ΕΣΔΑ. Τέλος θα πρέπει να έχει δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη προς υπεράσπιση των δικαιωμάτων του, όπως προβλέπει το αρ. 20 § 1 Σ.

Το αν η ρύθμιση του αρ. 5 § 2 εδάφιο γ' του Συντάγματος με την περίληψη της επίμαχης φράσης «για δράση υπέρ της ελευθερίας» είναι ή όχι νομοτεχνικά επιτυχημένη, θα φανεί στην πράξη και σε βάθος χρόνου. Κα ήδη έχει δοθεί στον Έλληνα δικαστή η δυνατότητα να αποφασίσει με βάση την νέα συνταγματική ρύθμιση για ζητήματα έκδοσης αλλοδαπών και αιτούντων πολιτικό άσυλο. Για ακατανόητους όμως λόγους, τόσο το

⁷⁹ βλ. Π.Ι. Παραρά, ο.π., σελ 150-152. Έτσι και Α. Λοβέρδος, ο.π., Μάνεσης, οπ., σελ 125

⁸⁰ βλ. Α. Μάνεσης, ο.π., Α. Ράικος ο.π., Παραράς, ο.π.

⁸¹ βλ. Α. Μπρεδήμα, ο.π., για τη σχέση της έκδοσης με την αρχή της μη - επαναπροώθησης

Εφετείο Αθηνών (απ. 12,13/1976) όσο και ο Άρειος Πάγος (απ. 890/1976) στην υπόθεση R. Pohle⁸² δεν εφάρμοσαν το αρ. 5§2 εδάφιο β΄ του Συντάγματος αλλά την υπόλοιπη νομοθεσία περί εκδόσεως, αρκέστηκαν στην προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας του πολιτικού εγκλήματος και επιλέγοντας διαφορετικές θεωρίες αξιολόγησαν τα εγκλήματα του R. Pohle. Δυστυχώς ο Έλληνας δικαστής και σε άλλες περιπτώσεις έκδοσης όχι μόνο παραμερίζει, αλλά δεν επικαλείται καν το αρ. 5§ 2 εδάφιο β΄ Συντάγματος⁸³.

III. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο Νόμος 1975/1991⁸⁴ «περί εισόδου, εξόδου, παραμονής, εργασίας, απέλασης αλλοδαπών, διαδικασίας αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» στο κεφάλαιο Στ΄ αφιερώνει δύο άρθρα για τους αλλοδαπούς που ζητούν την αναγνώρισή τους ως προσφύγων και τη χορήγηση πολιτικού ασύλου στην Ελλάδα. Πρόκειται για τα άρθρα 24 και 25 που αναφέρονται το πρώτο στην αναγνώριση και περίθαλψη προσφύγων και το δεύτερο στη διαδικασία της αναγνώρισης και χορήγησης πολιτικού ασύλου. Στην ελληνική έννομη τάξη δεν υπάρχει ξεχωριστή νομοθεσία για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες πολιτικό άσυλο, λόγω της στενότητας σχέσης μεταξύ των δύο θεσμών⁸⁵, ενώ γίνεται διάκριση μεταξύ αυτών και των λοιπών αλλοδαπών που εισέρχονται για άλλους λόγους στην ελληνική επικράτεια, (πχ. οικονομικοί μετανάστες). Αρχικά και πολύ πριν το Ν 1975/91, για την εφαρμογή της Συνθήκης της Γενεύης οι Υπουργοί Εξωτερικών και Δημοσίας Τάξεως με κοινή υπουργική απόφασή τους (Υ.Α. 540/ 1-1669 58 της 10/28.5.1977) καθόρισαν τη διαδικασία αναγνώρισης της ιδιότητας

⁸² βλ πιο κάτω στη Νομολογία Ελλην. Δικαστηρίων και Ποιν. Χρ. 1976, 659, επ και Ποιν. Χρ. 1977, 317 επ.

⁸³ ο .π. σημ 19 και Απ 761/75, Π. Χρ. 1976, 150 επ. ΑΠ 770/80, Παν. Χρ, 1980, 860-861, ΑΠ 1337/83, Ποιν. Χρ, 1984, 277

⁸⁴ βλ Π. Νάσκου – Περράκη, ο.π. σημ σελ 36, επ. ΦΕΚ Α΄1984, τέθηκε σε ισχύ στις 4/6/1992

⁸⁵ βλ πιο πάνω στην εργασία κεφάλαιο Α.

του πολιτικού πρόσφυγα και κατά συνέπεια της παροχής πολιτικού ασύλου. Η διαδικασία και οι λοιπές συνέπειες επί αρνητικής ή θετικής απόφασης ήταν περίπου οι ίδιες σε γενικές γραμμές με αυτές που θα αναπτυχθούν στη συνέχεια υπό το φως των νεότερων ελληνικών εξελίξεων, όχι όμως τόσο πολύπλοκες και χωρίς φυσικά τη συνδρομή της ΕΕ στο θέμα της πολιτικής ασύλου.

Ο Νόμος 1975/91 δεν περιέχει ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα και γι' αυτό παραπέμπει στον αντίστοιχο ορισμό που μας δίνει το αρ. 1 Α § 2 εδάφιο 1', της Συνθήκης της Γενεύης⁸⁶. Εκτός όμως από το συμβατικό πρόσφυγα ο Νόμος για πρώτη φορά προβλέπει τη δυνατότητα παραμονής στην Ελλάδα ατόμων που δεν έχουν αναγνωρισθεί ως πρόσφυγες, σύμφωνα με την Συνθήκη. Πρόκειται για τους de facto πρόσφυγες, δηλαδή όσους δεν υπέβαλαν αίτηση για αναγνώριση και πολιτικό άσυλο, είτε υπέβαλαν αίτηση αλλά απορρίφθηκε. Ρητή αναφορά στο Νόμο γίνεται μόνο στη δεύτερη κατηγορία, αλλά θα μπορούσε να εφαρμοστεί αναλογικά και στην άλλη, εφόσον στην ελληνική έννομη τάξη κι αυτοί προστατεύονται από τυχόν επαναπροώθηση σύμφωνα με το αρ. 3 ΕΣΔΑ.⁸⁷

Όσον αφορά τη διαδικασία για την αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας και την χορήγηση πολιτικού ασύλου, το αρ. 24 προαναγγέλλει την έκδοση προεδρικού διατάγματος, το οποίο πράγματι εξεδόθη με πρόταση των Υπουργών Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης. Πρόκειται για το π.δ. 83/1993⁸⁸ που ορίζει τη διαδικασία εξέτασης αίτησης αλλοδαπού για την αναγνώρισή του ως πρόσφυγα και τη χορήγηση ασύλου, την ανάκλησή των καθώς και τη συνεργασία με τον εκπρόσωπο τον Ύπατο αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Ο ίδιος ο Ν 1975/91 τροποποιήθηκε στη συνέχεια ως προς τα αρ. 24,25 από το νέο Ν 2452/96⁸⁹ με τα άρθρα 1 και 2 και ακολούθως το π.δ. 83/93 καταργήθηκε

⁸⁶ βλ. π.π. υπό ΒΙ, 2.

⁸⁷ π.π. κεφ. Γ.

⁸⁸ ΦΕΚ Α', 36

⁸⁹ Ο Ν 2452/96 «Ρύθμιση θεμάτων προσφύγων κατά τροποποίηση των διατάξεων του Ν 1975/91 και άλλες διατάξεις» τέθηκε σε ισχύ στις 31.12.96, ΦΕΚ Α' 283

με το π.δ. 61/99⁹⁰ (αρ.9) που εκδόθηκε κατ' επιταγή του αρ. 1 του Ν 2452/96.

IV) ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ Ν 2452/96 ΚΑΙ ΤΟ Π.Δ. 61/1999

Η τροποποίηση του Ν 1975/91 κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να εξαλειφθούν οι υπάρχουσες αδυναμίες και να εναρμονιστεί η πολιτική ασύλου της χώρας μας με τη Σύμβαση του Δουβλίνου⁹¹ και με τα σχετικά ψηφίσματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁹²

1) Άφιξη αλλοδαπού αιτούντος άσυλο και υποβολή αίτησης στις αρμόδιες αρχές.

Ο αλλοδαπός που ζητά πολιτικό άσυλο εισέρχεται στη χώρα νόμιμα ή παράνομα. Και στις δύο περιπτώσεις οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να λάβουν υπόψη τους και να εξετάσουν κάθε αίτηση για χορήγηση πολιτικού ασύλου. Σύμφωνα με το άρθρο 31 της Συνθήκης της Γενεύης 1951 και το αρ. 4 του Ν 1975/91 *απαγορεύεται η επιβολή ποινικών κυρώσεων σε πρόσφυγες που εισέρχονται παράνομα στην ελληνική επικράτεια*⁹³. Για να αποφεύγονται παράνομες προσαγωγές και φυλακίσεις και να μην επαναπροωθείται ο πολιτικός πρόσφυγας κατά παράβαση των διεθνών δεσμεύσεων της Ελλάδας, ιδιαίτερο βάρος θα πρέπει να δίνεται στις συνοριακές και τις λοιπές αστυνομικές αρχές όπου πρωτοεμφανίζεται ο αλλοδαπός.

Σύμφωνα με το αρ. 1 §1 του π.δ. 61/1999 ως αιτών πολιτικό άσυλο θεωρείται:

α) ο αλλοδαπός που δηλώνει προφορικά ή εγγράφως ενώπιον συνοριακής ελληνικής αρχής ελέγχου ότι ζητάει πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα ή να μην απελαθεί σε κάποια χώρα λόγω φόβου δίωξης εξαιτίας

⁹⁰ ΦΕΚ 63, τ. Α΄

⁹¹ βλ π.π. κεφ. Γ

⁹² βλ π.π. υπό Γ IV

⁹³ βλ. π.κ. στη Νομολογία τις αποφάσεις Τριμ. Πλημ/κείου Μυτιλήνης 585/1993, Τρι. Πλημ/κείου Χίου 233/1993, ΣτΕ 3103/1997, Στ Ε 3376/2001, ΣτΕ 2656/2001, 957/2003, Δ.Πρ.Αθ. 945/2002, και 907/2002

φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων,

β)ο αλλοδαπός που ευρισκόμενος ήδη εντός της ελληνικής επικράτειας δηλώνει ενώπιον οποιασδήποτε αρχής ότι ζητάει άσυλο στη χώρα ή ζητάει να μην απελαθεί για τους ως άνω λόγους σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης (πρόκειται για τους πρόσφυγες *sur place* (επί τόπου),

γ)ο αλλοδαπός που εισέρχεται στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου. Το π.δ. 61/99 εναρμονίζεται με το ψήφισμα του Συμβουλίου της ΕΕ της 20^{ης} Ιουνίου 1995⁹³ για τις στοιχειώδεις εγγυήσεις των διαδικασιών εξέτασης αιτήσεων ασύλου, όπου τονίζεται ότι ο αλλοδαπός που ζητά πολιτικό άσυλο σε μια χώρα υποδοχής δεν θα επαναπροωθείται έως ότου κριθεί οριστικά το αίτημά του.

Γίνεται φανερό ότι η ελληνική πολιτική όπως εκφράζεται μέσω του π.δ. 61/1999, εμπνέεται από και εφαρμόζει τη Συνθήκη της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο της Ν.Υ. ως προς τις κυριότερες αρχές της για την πιο δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση των αιτήσεων πολιτικού ασύλου, πάντοτε με τη συνεργασία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ.

Οι αρμόδιες αρχές συνοριακού ελέγχου και όλες οι κατά τόπον αρχές πρέπει να διαθέτουν ικανό προσωπικό και όλα τα μέσα για να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους με τον πλέον πρόσφορο τρόπο. Στον αιτούντα άσυλο πρέπει να επιδίδεται ενημερωτικό φυλλάδιο σε γλώσσα που κατανοεί, το οποίο εκδίδεται με μέριμνα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και το οποίο περιγράφεται η διαδικασία εξέτασης ασύλου, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του, καθώς και οι οργανισμοί και οι φορείς που βοηθούν τους πρόσφυγες και κυρίως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Αν όλα αυτά δεν πληρούνται ή ο αιτών είναι αναλφάβητος, του παρέχεται διερμηνέας (αρ. 1§6 π.δ).

Εάν το αίτημα παροχής υποβληθεί σε αστυνομική αρχή, η τελευταία ειδοποιεί αμέσως την αρμόδια και παραπέμπει σ' αυτήν τον αιτούντα με τη σχετική αλληλογραφία. Αν ο αλλοδαπός συνοδεύεται από την οικογένειά του, το αίτημα παροχής πολιτικού ασύλου περιλαμβάνει

⁹³ βλ π.π κεφ. Γ

και αυτή. Εάν ο αιτών είναι ασυνόδευτος ανήλικος 14-18 ετών, η αίτηση γίνεται δεκτή εφόσον διαπιστωθεί η πνευματική ωριμότητά του. Στην περίπτωση αυτή ενημερώνεται αμέσως ο Εισαγγελέας ανηλίκων ή ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών για να ενεργήσει ως ειδικός επίτροπος του ανηλίκου μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματος του (αρ. 1§3 και 4 του π.δ.)

Σε περίπτωση που ο αλλοδαπός φτάσει σε σημείο εισόδου λιμένος ή αερολιμένος και ζητήσει εκεί άσυλο από τις αρχές, η αίτησή του εξετάζεται με την ταχύρυθμη διαδικασία, που προβλέπεται ήδη στο αρ.2 του Ν 2452/96. Η νέα αυτή διάταξη καθορίζει ότι στις περιπτώσεις αυτές ο αιτών παραμένει στη ζώνη αναμονής όλο το χρόνο εξέτασης της αιτήσεώς του, ο οποίος δεν μπορεί να υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες, ορίζοντας ως ζώνη αναμονής το χώρο «όπου εκτείνεται από το σημείο επιβίβασης, μέχρι το σημείο του διαβατηριακού ελέγχου».

2)ΥΠΟΔΟΧΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ

Με την άφιξή του στην Ελλάδα ο αιτών άσυλο οδηγείται στο κέντρο Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών, που ιδρύθηκε με το π.δ. 366/2002, μετά το π.δ. 266/99 που εκδόθηκε κατ' επιταγήν του Ν 2452/96. Το κέντρο αυτό, που βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, έχει ως σκοπό την παροχή φιλοξενίας στους αλλοδαπούς που καταφεύγουν στο ελληνικό έδαφος και υποβάλλουν αίτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας (αρ.1).

Προτεραιότητα διαμονής στο κέντρο έχουν οι αιτούντες άσυλο των οποίων οι αιτήσεις κρίνονται κατά την κανονική διαδικασία και από τους υπόλοιπους, οι ηλικιωμένοι που στερούνται οικογένειας, οι πολυμελείς οικογένειες και οι οικογένειες με ανήλικα παιδιά. Ωστόσο είναι δυνατή η φιλοξενία των αιτούντων πολιτικό άσυλο και σε κρατικά ιδρύματα όταν κρίνεται ότι παρουσιάζουν ειδικές ανάγκες (αρ. 7).

Η διαμονή στο κέντρο συνεπάγεται σειρά υποχρεώσεων με επιβολή κυρώσεων εάν δεν τηρούνται, αλλά και δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη νοσοκομειακή και ιατρική περίθαλψη.

3) ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΑΧΥΡΥΘΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Οι καινοφανείς για το ελληνικά αλλά και ευρωπαϊκά δεδομένα, μαζικές αφίξεις προσφύγων και αιτούντων πολιτικό άσυλο, οδήγησαν τον Έλληνα νομοθέτη να θεσπίσει ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων ασύλου, οι οποίες εάν συντρέχουν οδηγούν στην «κατά προτεραιότητα και ταχύρυθμη διαδικασία»⁹⁴ εξέτασης των αιτημάτων.

Τρεις περιπτώσεις αιτήσεων εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή:

α) Όταν η αίτηση ασύλου είναι προδήλως αβάσιμη, οι δε περί διώξεων ισχυρισμοί του αιτούντα είναι σαφώς ανυπόστατοι, δόλιοι ή καταχρηστικοί των διαδικασιών ασύλου.

Προδήλως αβάσιμη θεωρείται η αίτηση όταν ο πρόσφυγας δεν προβάλλει φόβο διώξης για έναν από τους λόγους που περιλαμβάνονται στη Συνθήκη της Γενεύης, αλλά ζητά πολιτικό άσυλο για άλλους λόγους, όπως π.χ. καθαρά οικονομικούς. Επίσης προδήλως αβάσιμη είναι η αίτηση όταν ο αιτών ισχυρίζεται ότι είναι πρόσφυγας, αλλά δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να το αποδεικνύει, ή από όσα προσκομίζει δεν προκύπτει ότι αντιμετωπίζει κίνδυνο διώξης ή όσα εξιστορεί στερούνται αληθοφάνειας ή είναι αντιφατικά.

Ο όρος «προδήλως αβάσιμες αιτήσεις» θα πρέπει να ερμηνεύεται ιδιαίτερα προσεκτικά και περιοριστικά, όπως επισημαίνει η Σύσταση 1236 (1994) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης της ΕΕ⁹⁵ και πάντοτε σύμφωνα με τα ψηφίσματα των Υπουργών Μετανάστευσης της ΕΕ που υιοθετήθηκαν το 1992⁹⁶, όπου διαγράφεται η έννοια της «προδήλως αβάσιμης αιτήσεως ασύλου».

Από την άλλη, ως δόλια ή καταχρηστική μπορεί να θεωρηθεί μια αίτηση ασύλου και για άλλους λόγους, όπως λόγω προσκόμισης πλαστής ταυτότητας ή πλαστών, παραποιημένων εγγράφων, λόγω υποβολής ψευδών ισχυρισμών, κακόπιστης καταστροφής εγγράφων που αποδεικνύουν την ταυτότητα του αιτούντος με σκοπό να δυσχεράνει τη

⁹⁴ αρ. 2 του τροποποιημένου Ν 1975/91

⁹⁵ βλ π.π., κεφ. Γ

⁹⁶ ο.π.κεφ. Γ

διαδικασία εξέτασης ή λόγω δόλιας απόκρυψης του γεγονότος ότι έχει προηγουμένως καταθέσει κι άλλη αίτηση σε άλλο κράτος ή τέλος, λόγω υποβολής της αίτησης με μοναδικό σκοπό την αποτροπή απέλασης ή επειδή παραβίασε ουσιαστικές υποχρεώσεις επιβαλλόμενες από την ειδική νομοθεσία.

Και σ' αυτή την περίπτωση η ελληνική νομοθεσία βασίζεται και εναρμονίζεται με τις αρχές της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, όπως δηλώνονται στα πορίσματά της⁹⁷.

β) Η δεύτερη περίπτωση εξέτασης της αίτησης κατά την ταχύρυθμη διαδικασία είναι όταν ο αιτών προέρχεται από τρίτη ασφαλή χώρα υποδοχής, όπου δεν κινδυνεύει να διωχθεί για έναν από τους προβλεπόμενους λόγους που αναφέρει η Συνθήκη της Γενεύης 1951, ούτε να επαναπροωθηθεί στη χώρα υπηκοότητας ή συνήθους διαμονής του. Ο Έλληνας νομοθέτης δηλαδή σ' αυτή την περίπτωση δεν δικαιολογεί την αίτηση ασύλου στις ελληνικές αρχές λόγω μη πλήρωσης των προϋποθέσεων της Συνθήκης της Γενεύης και του π.δ. 61/1999.

Το ζήτημα που τίθεται είναι πώς θα προσδιορισθεί με τη μεγαλύτερη ακρίβεια εάν μια χώρα είναι ασφαλής ή όχι. Γι' αυτό πρέπει οι αρχές να συμμορφώνονται και πάλι προς τα ψηφίσματα 1992 και τις πρακτικές του ΟΗΕ. Όσον αφορά την έννοια αυτή, η διάταξη πάντως βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με τη Συνθήκη του Δουβλίνου 1990⁹⁸.

Συγκεκριμένα οι ελληνικές αρχές κατ' αρχήν δεν πρέπει να θεωρούν ασφαλή μια χώρα προέλευσης αν δεν έχει κυρώσει το Πρωτόκολλο της Ν.Υ. που ερμηνεύει τη Συνθήκη της Γενεύης για το χωρικό και χρονικό πεδίο ισχύος της.⁹⁹ Για παράδειγμα η Τουρκία, δεν πρέπει να θεωρείται ως ασφαλής τρίτη χώρα για έναν Ιρακινό που ζητά άσυλο στην Ελλάδα προερχόμενος από την Τουρκία, γιατί η τελευταία μη έχοντας κυρώσει το Πρωτόκολλο δεν τον αναγνωρίζει ως πρόσφυγα καθ' ότι δεν προέρχεται από τον Ευρωπαϊκό χώρο και δεν αναγκάστηκε να φύγει από τη χώρα του σαν συνέπεια πολιτικών ή άλλων γεγονότων που έλαβαν χώρα πριν την 1^η Ιανουαρίου 1951.

⁹⁷ βλ π.π. κεφ. Β ΙΙ

⁹⁸ βλ π.π. κεφ. Γ

⁹⁹ Οι χώρες αυτές είναι η Βραζιλία, Μαδαγασκάρη, Μάλτα, Μονακό, Παραγουάη και Τουρκία.

Οι ελληνικές αρχές επίσης θα πρέπει να εξετάζουν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εάν πράγματι ο αιτών συγκεντρώνει τα στοιχεία σύμφωνα με το αρ. 1 της Συνθήκης Γενεύης και όχι αν απλά προέρχεται από μια τρίτη ασφαλή χώρα, π.χ. Ιταλία.

Την άποψη αυτή υποστήριξε το ΣΤΕ σε δύο σημαντικές και μη ανατραπείσες μέχρι σήμερα αποφάσεις του το 1985 και 1988¹⁰⁰.

Δέχτηκε δηλαδή ότι ο αιτών δεν είναι απαραίτητο να προέρχεται απευθείας από τη χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα, αρκούντος ότι βρίσκεται εκτός αυτής συνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως για τους λόγους της Σύμβασης της Γενεύης.

Μια άλλη διάσταση στο θέμα αυτό δίνει η απόφαση του Αρχηγού της ΕΛΑΣ της 6/12/93, σύμφωνα με την οποία «...χώρα όπου απειλείται η ζωή ή η ελευθερία του αιτούντος... μπορεί να είναι και η χώρα προέλευσης, εφόσον στο έδαφος της δεν εξασφαλίζεται ο αιτών από επαναπροώθηση, απάνθρωπου ή υβριστική συμπεριφορά ή δεν έχει δυνατότητα πρόσβασης στις διαδικασίες ασύλου».

Τέλος προβληματική φαίνεται η περίπτωση των αιτήσεων ασύλου που υποβάλλονται από υπηκόους των μελών της ΕΕ σε ένα άλλο κράτος μέλος. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αίτησης ασύλου που υποβλήθηκε από Βάσκους Ισπανούς στο Βέλγιο και οδήγησε σε μια πρωτότυπη άποψη της Ισπανικής κυβέρνησης ότι κάτι τέτοιο δεν είναι δυνατό. Παρόλο που η άποψη αυτή φαίνεται να ανεβαίνει στο πνεύμα και το σκοπό της Συνθήκης της Γενεύης, εντούτοις βρίσκεται ενσωματωμένη στο Πρωτόκολλο της Συνθήκης Άμστερνταμ και αναμένεται να δημιουργήσει προβλήματα.

γ) Η τρίτη περίπτωση ταχύρυθμης διαδικασίας είναι αυτή που αφορά τα αιτήματα που υποβάλλονται από τον αλλοδαπό κατά την άφιξή του σε σημείο λιμένος ή αερολιμένος ή στη ζώνη transit του αερολιμένος για την οποία έγινε λόγος πιο πάνω.

¹⁰⁰ Πρόκειται για τις αποφάσεις 830/1985 (ολομέλεια) και 932/1988, (Δ' τμήμα). Για το σχολιασμό τους βλ π.κ. στη Νομολογία Τρ. Πλ. Μυτ. 585/1993 όπου και άλλες συναφείς.

4) ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΗ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ Π.Δ. 61/1999

Σύμφωνα με το αρ. 2 του π.δ. 61/1999 αρμόδιες αρχές για να εξετάσουν το αίτημα παροχής ασύλου και να κινήσουν τη σχετική διαδικασία είναι οι Υποδιευθύνσεις και τα Τμήματα Αλλοδαπών, τα Τμήματα Ασφαλείας των Κρατικών Αερολιμένων και οι Υποδιευθύνσεις ή τα Τμήματα Ασφαλείας των Αστυνομικών Διευθύνσεων. Μετά την κατάθεση της αίτησης οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να αποφανθούν εντός τρίμηνης προθεσμίας από την υποβολή της. Στην περίπτωση που η αίτηση υποβάλλεται σε λιμένες ή αεροδρόμια τότε εξετάζεται αυθημερόν. Η τρίμηνη προθεσμία είναι ανατρεπτική και η διακοπή της διαδικασίας μετά την πάροδο των τριών μηνών λογίζεται ως σιωπηρή άρνηση της Διοίκησης.

Κατά την εξέταση των αιτήσεων πρέπει να τηρούνται οι στοιχειώδεις εγγυήσεις που ορίζει το ψήφισμα του Σ της 20^{ης} Ιουνίου 1995¹⁰¹ δηλαδή το δικαίωμα παραμονής του αιτούντος εντός του κράτους στο οποίο υπέβαλε την αίτηση ή τουλάχιστον προσωρινής διαμονής. Η Ελλάδα ως τώρα δεν έχει καθιερώσει σύστημα προσωρινής διαμονής. Επίσης στο ψήφισμα του 1992¹⁰² ορίζεται ότι ο αιτών πρέπει:

- να ενημερώνεται για τη διαδικασία που ακολουθείται, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχει σε γλώσσα κατανοητή σ' αυτόν,
- να ζητάει διερμηνέα,
- να συμβουλευέται δικηγόρο,
- να έρχεται σε επαφή με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ ή άλλες οργανώσεις προσφύγων,
- να μπορεί να ομιλεί ιδιαιτέρως με εξειδικευμένο υπάλληλο αρμόδιο βάσει της εθνικής νομοθεσίας,
- να λαμβάνει την απόφαση επαρκώς αιτιολογημένη και να ενημερώνεται για τη δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου,
- να ζητάει την επανεξέταση της υπόθεσής του και
- να μην απομακρύνεται μέχρις ότου εκδοθεί η τελική απόφαση.

¹⁰¹ Βλ και π.π. κεφ. Γιν.

¹⁰² ο.π. κεφ. Γιν.

Το εξειδικευμένο προσωπικό θα πρέπει να διαθέτει γνώσεις και πείρα σε θέματα ασύλου, για να μπορεί να εκτιμήσει την ιδιαίτερη κατάσταση του αιτούντος και να έχει πρόσβαση σε ακριβείς και ενημερωμένες πληροφορίες προερχόμενες από έγκυρες πηγές, σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα προέλευσης και στις χώρες τις οποίες διήλθε.

Η εξέταση του αιτήματος ασύλου περιλαμβάνει συνέντευξη με τη βοήθεια διερμηνέα, έτσι ώστε να μπορούν να εξακριβωθούν όλα τα στοιχεία που επικαλείται ο αιτών σχετικά με το φόβο δίωξης, καθώς και τα στοιχεία της ταυτότητάς του, εάν είναι εφικτό. Η συνέντευξη λαμβάνει χώρα σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο που να εξασφαλίζει το απόρρητο. Για την περίπτωση των γυναικών αιτούντων άσυλο, η συνέντευξη δίνεται ενώπιον εξειδικευμένης γυναίκας υπαλλήλου, παρουσία γυναίκας διερμηνέα, σύμφωνα με σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου ΕΕ.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ανωτέρω εξέτασης ο αιτών εφοδιάζεται με υπηρεσιακό σημείωμα το οποίο περιλαμβάνει τα στοιχεία της ταυτότητάς του και την ακριβή ημερομηνία και το ονοματεπώνυμο του υπαλλήλου που θα τον εξετάσει. Επί πλέον, ο αιτών και τα μέλη της οικογένειάς του άνω των 14 ετών φωτογραφίζονται και δακτυλοσκοπούνται για τις ανάγκες της διαδικασίας ασύλου, όμως τα στοιχεία τους φυλάσσονται και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τις ανάγκες των υπηρεσιών κατά την παροχή ασύλου.

Εάν ο αιτών ισχυριστεί ότι υπέστη βασανιστήρια και υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις γι' αυτό, η Υπηρεσία τον παραπέμπει σε πραγματογνώμονα ειδικευμένο σε θέματα θυμάτων βασανιστηρίων για να γνωματεύσει για την ύπαρξη ή μη κακώσεων ή ενδείξεων σοβαρής μορφής βασανιστηρίων.¹⁰³

Μετά το πέρας της διαδικασίας αυτής, ο ανακριτικός υπάλληλος συντάσσει έκθεση στην οποία αναγράφονται τα τυπικά στοιχεία, καθώς και οι απαντήσεις του αιτούντα στα θέματα που ερωτήθηκε κατά την συνέντευξη. Η έκθεση υπογράφεται από τον ίδιο, τον διερμηνέα και τον

¹⁰³ βλ απόφ. ΣτΕ 957/2003, Δ.Πρ.Αθ. 945/2002.

ανακριτικό υπάλληλο και διατυπώνεται η γνώμη του τελευταίου κατά πόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις εξέτασης του αιτήματος με την ταχύρυθμη διαδικασία. Στην συνέχεια διαβιβάζεται στην προϊσταμένη αρχή που είναι η Αστυνομική Διεύθυνση ή η Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών, όπου εξετάζεται η εφαρμογή ή μη της Σύμβασης του Δουβλίνου, δηλαδή κατά πόσον υπάρχει ανάγκη μεταβίβασης της ευθύνης εξέτασης της αίτησης ασύλου σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ και υποβάλλεται στην Αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Η αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μετά από πρόταση της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου.

5) ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Εάν η αίτηση ασύλου απορριφθεί, ο αιτών δικαιούται να προσφύγει ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης εντός 30 ημερών από την ημερομηνία επίδοσης της απόφασης.¹⁰⁴

Η απορριπτική απόφαση θα πρέπει να περιλαμβάνει α) όλους τους λόγους της απόρριψης, β) να μνημονεύει την προθεσμία για την άσκηση προσφυγής και γ) τις συνέπειες της παρόδου άπρακτης της ανωτέρω προθεσμίας. Το περιεχόμενο της απόφασης ανακοινώνεται προφορικά στον αιτούντα σε γλώσσα που κατανοεί και περί της ανακοίνωσης γίνεται μνεία στο αποδεικτικό επίδοσης.

Ο αιτών προσφεύγει ενώπιον της αρμόδιας Αστυνομικής Αρχής του τόπου κατοικίας ή προσωρινής διαμονής του, η οποία διαβιβάζει την προσφυγή στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης οφείλει να αποφανθεί μέσα σε προθεσμία 90 ημερών από την ημερομηνία άσκησής της. Η απόφαση του Υπουργού λαμβάνεται μετά από γνώμη 6μελούς Επιτροπής¹⁰⁵ η σύνθεση της οποίας έχει ως ακολούθως: Ο Νομικός Σύμβουλος του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ή ο νόμιμος αναπληρωτής του ως Πρόεδρος, ένας υπάλληλος του

¹⁰⁴ Βλ στη Νομολογία τις αποφάσεις ΣτΕ 830/1985, 932/1988, 3103/1997, 3376/2001, 2656/2001, 937/2003

¹⁰⁵ βλ ειδικά την α.π. ΣτΕ 957/2003, π.κ. στη Νομολογία

Διπλωματικού Κλάδου του Υπουργείου Εξωτερικών, ένας Νομικός Σύμβουλος του Υπουργείου Εξωτερικών, ένας ανώτερος αξιωματικός της Ελληνικής Αστυνομίας, με τους αναπληρωτές τους, ένας εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών με τον αναπληρωματικό του που διορίζεται από το Δ.Σ.Α. , και ο Σύμβουλος Νομικής Προστασίας του Γραφείου της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στη χώρα μας ή ειδικά εξουσιοδοτημένο προς τούτο άτομο.

Οι αποφάσεις της Επιτροπής λαμβάνονται κατά πλειοψηφία και σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.¹⁰⁶ Την Επιτροπή προσκαλεί ο Πρόεδρος με έγγραφη γνωστοποίηση 5 ημέρες πριν την συνεδρίαση. Στην διάταξη δεν αναφέρεται ρητά εάν ο Υπουργός δεσμεύεται από τη γνώμη της Επιτροπής.

Ο προσφεύγων ενημερώνεται έγκαιρα για τον τόπο και την ημερομηνία εξέτασης της προσφυγής του και για το δικαίωμά του να παραστεί αυτοπροσώπως ή μετά δικηγόρου ενώπιόν της για να εκθέσει προφορικά τα επιχειρήματά του και να δώσει διευκρινίσεις ή να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία. Η διατύπωση «έγκαιρα» δεν διευκρινίζει εντός ποίου χρονικού διαστήματος πρέπει να πραγματοποιηθεί. Θεωρείται ότι ισχύει και για τον αλλοδαπό πρόσφυγα η πενθήμερη προθεσμία που ισχύει και για την ενημέρωση της συνάντησης των μελών της Επιτροπής, ως εύλογος χρόνος για την προετοιμασία του αιτούντα άσυλο. Στην όλη διαδικασία επικουρείται από κατάλληλο διερμηνέα.

Επί θετικής απόφασης του Υπουργού, εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 3 (βλ. πιο κάτω). Σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής ο αιτών υποχρεούται να αναχωρήσει από την χώρα εντός ορισμένης προθεσμίας, αλλιώς μπορεί να παραμείνει για ανθρωπιστικούς λόγους.¹⁰⁷ Η απόφαση του Υπουργού που απορρίπτει την προσφυγή πρέπει να είναι αιτιολογημένη.

¹⁰⁶ σημ αρ. 3,4,5, του π.δ. 61/99

¹⁰⁷ βλ π.κ. αρ.8.

Σε κάθε περίπτωση η απόφαση του Υπουργού κοινοποιείται στον αιτούντα με ποινή ακυρότητας, λόγω της ρητής πρόβλεψης στο άρθρο 3,10 του Π.Δ. 61.

Εάν αποδειχθεί ότι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου είναι άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 3, 2 της Σύμβασης του Δουβλίνου, η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μεριμνά για τον εφοδιασμό του με το ταξιδιωτικό έγγραφο (*laisser-passer*).

6) ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ ΑΣΥΛΟΥ

Δυνατότητα επανεξέτασης της αίτησης ασύλου υπάρχει εφόσον η αίτηση απορρίφθηκε από την Διοίκηση σε τελευταίο βαθμό μόνο σε μια περίπτωση: εάν ο αιτών προσκομίσει νέα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν το πρόσωπο ή τα μέλη της οικογένειάς του, και τα οποία εάν ήταν γνωστά θα αποτελούσαν βασικό κριτήριο αναγνώρισής του ως πρόσφυγα.¹⁰⁸

Η εξέταση του αιτήματος αυτού γίνεται από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του Π.Δ. 61.

Οι αιτήσεις που εκδικάστηκαν με την ταχύρυθμη διαδικασία και απορρίφθηκαν, δεν δύναται να επανεξεταστούν. Η άρνηση επανεξέτασης των αιτήσεων συνιστά αδικαιολόγητο περιορισμό των δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης της Γενεύης και παρέχει δυνατότητα προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ για παραβίαση του άρθρου 13 ΕΣΔΑ που κατοχυρώνει το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής.

Σημειώνεται στο σημείο αυτό, ότι η απορριπτική απόφαση της Διοίκησης δύναται να προσβληθεί ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας με αίτηση ακυρώσεως σύμφωνα με τα άρθρα 20 και 95, 1 του Συντάγματος.¹⁰⁹

¹⁰⁸ βλ π. κ. στη Νομολογία τις απφ. ΣτΕ 2656/2001, 3376/ 2001

¹⁰⁹ σημ βλ πιο κάτω στη Νομολογία Ελληνικών Δικαστηρίων: ΣτΕ 3376/2001 (Δ' Τμήμα), ΣτΕ 2656/2001 (Δ')

7) ΑΝΑΚΛΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

Στην περίπτωση που συντρέχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας ή δημόσιας τάξης σύμφωνα με το άρθρο 32, 1 της Σύμβασης της Γενεύης ή ο προσφεύγων θεωρείται επικίνδυνος για την ασφάλεια της χώρας ή καταδικάστηκε για ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα κι αποτελεί κίνδυνο για το κράτος, η ιδιότητα του πρόσφυγα δύναται να ανακληθεί. Για την ανάκλησή της εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 2 και 3 του Π.Δ. 61. Συνέπεια της ανάκλησης της προσφυγικής ιδιότητας είναι ότι αλλοδαπός δύναται να απελαθεί. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως στο σημείο αυτό ότι ακόμη και σ' αυτή την περίπτωση όπου π.χ. ο πρόσφυγας έχει εμπλακεί σε τρομοκρατικές ενέργειες και το κράτος θεωρεί ότι η παρουσία του είναι απειλή για την ασφάλεια της χώρας, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η περίπτωση δίωξης του στη χώρα καταγωγής του, άλλως το κράτος θα βρεθεί να παραβιάζει το άρθρο 3 ΕΣΔΑ, όπως τόνισε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην υπόθεση Ahmed.¹¹⁰

8) ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Π.Δ. 61 ο αλλοδαπός του οποίου η αίτηση για αναγνώριση προσφυγικής ιδιότητας έχει απορριφθεί οριστικά, δύναται να παραμείνει στην ελληνική επικράτεια για ανθρωπιστικούς λόγους σύμφωνα με το άρθρο 15, 4 του Ν. 1975/91, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 2452/96. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εφοδιαστεί ατελώς, από την αρμόδια αστυνομική αρχή, με ειδικό δελτίο παραμονής ετήσιας διάρκειας. Παρόμοιο δελτίο χορηγείται και στα μέλη της οικογένειάς του.

Με την λήξη της ετήσιας αυτής ειδικής άδειας παραμονής ο αλλοδαπός οφείλει να αναχωρήσει από την Ελλάδα, εκτός εάν δεκαπέντε τουλάχιστον μέρες πριν από την εκπνοή της προθεσμίας υποβάλει αίτηση στην αρμόδια Αστυνομική Αρχή του τόπου κατοικίας του για

¹¹⁰ βλ πιο πάνω κεφ. Γ Ahmed v. Austria

ισόποση παράταση της ισχύος του δελτίου του, επί της οποίας αποφαίνεται ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Ο ανθρωπιστικοί λόγοι βάσει των οποίων δύναται να χορηγηθεί άδεια παραμονής είναι η αντικειμενική αδυναμία απομάκρυνσης ή επιστροφής του αλλοδαπού στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής του λόγω α) σοβαρής κατάστασης της υγείας του, β) προβλημάτων υγείας μελών της οικογένειάς του, γ) διεθνούς αποκλεισμού της χώρας του, δ) εμφυλίων συρράξεων συνοδευόμενων από μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ε) συνδρομής στο πρόσωπο του ενδιαφερομένου της ρήτρας μη επαναπροώθησης στα πλαίσια του άρθρου 3 ΕΣΔΑ ή του άρθρου 3 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας.

V) ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

Από τη στιγμή που ο αιτών άσυλο αναγνωρίζεται ως πρόσφυγας, απολαμβάνει όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από την Σύμβαση της Γενεύης του 1951. Στερείται ενός μόνο δικαιώματος, της ελευθερίας διακίνησης (άρθρο 26 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951) λόγω επιφύλαξης που διατύπωσε η Ελλάδα κατά την υπογραφή της Σύμβασης και η οποία βρίσκεται ακόμη σε ισχύ.

Στον πρόσφυγα χορηγείται άδεια παραμονής 5ετούς διάρκειας, η οποία ανανεώνεται για ίσο χρόνο εκτός αν ανακληθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 1Γ της Σύμβασης της Γενεύης ή διατάχθηκε η απέλασή του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32 αυτής.

Ταυτόχρονα του χορηγείται ισόχρονη άδεια εργασίας από τις κατά τόπον αρμόδιες Υπηρεσίες Επιθεώρησης Εργασίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Για την λήψη της άδειας αυτής θα πρέπει να υποβάλει αυτοπροσώπως μια σειρά από δικαιολογητικά, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Π.Δ. 189/1988.

Η χώρα μας παρέχει στον αναγνωρισμένο πρόσφυγα έναντι του αλλοδαπού ευνοϊκότερη μεταχείριση για την λήψη άδειας εργασίας, του παρέχει άδεια άσκησης ελεύθερου επαγγέλματος και τον εντάσσει στις εκπαιδευτικές μονάδες του ΟΑΕΔ με τις ίδιες προϋποθέσεις που ισχύουν και για τους Έλληνες πολίτες. Τέλος, προβλέπει προϋποθέσεις απασχόλησης των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών και προσωρινά διαμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η υπάρχουσα εργασία ανέλυσε το θέμα του πολιτικού ασύλου, ως κατεξοχήν θεσμό του δημοσίου δικαίου. Κατά την εκπόνηση της μελέτης εντοπίστηκαν και αναλύθηκαν κείμενα συμβατικού χαρακτήρα, αλλά και πράξεις με απλά διακηρυκτικό χαρακτήρα, με σκοπό αφενός μα παρουσιαστεί το ισχύον σε διεθνή, ευρωπαϊκή και εσωτερική κλίμακα, δίκαιο που διέπει το θεσμό του πολιτικού ασύλου και αφετέρου να καταγραφούν οι σύγχρονες τάσεις οι οποίες τα τελευταία χρόνια έχουν αποκρυσταλλωθεί σε νομικούς κανόνες.

Σε αυτό το σημείο είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστούν τόσο το αυξανόμενο ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για τα άτομα εκείνα που αναγκάζονται να περιφέρονται από χώρα σε χώρα ζητώντας πολιτικό άσυλο, εξαιτίας διωγμών που αντιμετωπίζουν στις χώρες καταγωγής τους, όσο και η προσπάθεια διαμόρφωσης των κατάλληλων από νομικής πλευράς θεσμών προστασίας τους. Αποδεικνύεται και σ' αυτή την περίπτωση πόσο διαπλεκόμενα και αλληλοεπηρεαζόμενα είναι από τη μια πλευρά το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο στον τομέα της πολιτικής ασύλου και από την άλλη το εσωτερικό ελληνικό δίκαιο, το οποίο έχει και διατηρεί μια σχέση παρελκομένου δικαιοκώσμου, σε σχέση με τις επιταγές της διεθνούς και ευρωπαϊκής κοινότητας.

Τέλος μέσα από την επισκόπηση του ισχύοντος ελληνικού δικαίου και της νομολογίας των ελληνικών δικαστηρίων στο θέμα του πολιτικού ασύλου που θα παρουσιαστεί στο επόμενο κεφάλαιο, αποδεικνύεται ότι η Ελλάδα ευθυγραμμίζεται με τις κατακτήσεις στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ενισχύει την όσο το δυνατό πιο αποτελεσματική

προστασία των προσφύγων και ατόμων αιτούντων πολιτικό άσυλο στα όρια της επικράτειάς της.

Βέβαια αν και είναι αμφίβολο το αν θα μπορούσε κανείς να ζητήσει από την Ελλάδα, χώρα μικρή και όχι ιδιαίτερα αναπτυγμένη, να υιοθετήσει στο Σύνταγμά της ρητά το δικαίωμα πολιτικού ασύλου τη στιγμή που χώρες πολύ μεγαλύτερες και πλουσιότερες απορρίπτουν ένα τέτοια αίτημα, εντούτοις, η Ελλάδα πρέπει να συνεχίσει να μεριμνά για την προστασία των προσφύγων και αιτούντων άσυλο, ανταποκρινόμενη έτσι στις νομικές της υποχρεώσεις ως σύγχρονο κράτος ασύλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε) ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

1)ΥΠΟΘΕΣΗ ΡΟΗΛΕ (Έκδοση αλλοδαπού –πολιτικό έγκλημα)
α. Εφετείο Αθηνών, Αριθμ. 12-13/1976
(Ποιν. Χρ. 1976, σελ 659-665)

Ο Γερμανός υπήκοος Ραλφ Πόλε είχε καταδικαστεί αρχικά από το Περιφερειακό Δικαστήριο του Μονάχου (5^ο Ποινικό Τμήμα) για τα αδικήματα που αναφέρονται στη συνέχεια σε συνολική ποινή φυλάκισης έξι (6) ετών και πέντε (5) μηνών, με αμετάκλητη απόφαση του ανωτέρω δικαστηρίου. Όπως προκύπτει από το τέλεξ Ιντερπόλ της Δ. Γερμανίας προς την Ιντερπόλ Αθηνών, ο Πόλε απελύθη των φυλακών στις οποίες εξέτιε την ποινή του στις 3.3.1975, κατόπιν ασκηθέντος εκβιασμού κατά της Γερμανικής Κυβέρνησης εκ μέρους αγνώστων, προφανώς ομοϊδεατών του, αυτοαποκαλουμένων «Κίνηση 2ας Ιουνίου», που συνίστατο στο ότι αν δεν απολυόταν ο ίδιος μαζί με άλλους πέντε κρατούμενους, θα δολοφονούσαν τον απαχθέντα P.L. πρόεδρο του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος Βερολίνου. Έτσι στον Πόλε επιτράπη να αναχωρήσει από τη Δ. Γερμανία με αεροσκάφος που του διατέθηκε και στη συνέχεια, ενώ βρισκόταν στην Ελλάδα, διαβιβάστηκε στην Πρεσβεία της Γερμανίας στην Αθήνα αίτηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας περί εκδόσεώς του, αφού είχε ήδη συλληφθεί από τις ελληνικές αρχές και κρατείτο ήδη δυνάμει σχετικού εντάλματος.

Τα εγκλήματα για τα οποία είχε καταδικαστεί από το Δικαστήριο του Μονάχου ήταν τα εξής: ένωση προς διάπραξη αξιόποινων πράξεων, απάτη, πλαστογραφίες και χρήση πλαστών, παράνομη απόκτηση κατ' εξακολούθηση απαγορευμένων όπλων και παραχώρηση αυτών σε μέλη επαναστατικής ομάδας της οποίας ήταν μέλος, αντιποίηση ακαδημαϊκού τίτλου κατ' εξακολούθηση, παράνομη οπλοφορία και αντίσταση κατά της αρχής.

Το ζήτημα που τέθηκε μεταξύ άλλων κατά την εκδίκαση της υπόθεσης από το πενταμελές Συμβούλιο Εφετών ήταν το σημαντικότερο ζήτημα εάν τα εγκλήματα του Πόλε ήταν πολιτικά, οπότε σε καταφατική απάντηση, θα απαγορευόταν η έκδοσή του στη Γερμανία για την έκτιση του υπολοίπου της ποινής του. Κι αυτό γιατί όπως απεδείχθη, ο εκζητούμενος κατά το έτος 1971, όταν τέλεσε τα εγκλήματα, ήταν μέλος εξτρεμιστικής οργάνωσης, η οποία απέβλεπε σε ανατροπή του κρατούντος στη Δ. Γερμανία πολιτικού καθεστώτος και σε αγώνα από κοινού «με τους καταπιεζόμενους σε όλο τον κόσμο... κατά του Ιμπεριαλισμού και του μονοπωλιακού Καπιταλισμού» και στρεφόταν εν γένει κατά του πολιτικού κατεστημένου της Δυτικής Κοινωνίας.

Η εισαγγελική πρόταση ορθώς υποστήριξε ότι εάν το έγκλημα της ένωσης και συμμετοχής στην ομάδα Μπάαντερ–Μάινχοφ κρινόταν ως πολιτικό, τότε τα υπόλοιπα, ως τελούντα σε συνάφεια με αυτό, θα έπρεπε να χαρακτηριστούν ομοίως ως πολιτικά. Υποστήριξε λοιπόν ότι ο χαρακτήρας του πρώτου ως πολιτικού ή μη θα έπρεπε να κριθεί κατά το ελληνικό δίκαιο. Η άποψη του εισαγγελέα ήταν ότι το έγκλημα «... ως ενέχον επιβουλήν κατά της δημοσίας τάξεως, ήτοι κατά της ειρηνικής και ήρεμου συνυπάρξεως των πολιτών υπό την κυριαρχία του Κράτους, ανήκει εις τα εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου και δεν είναι πολιτικόν. Δια τον χαρακτηρισμόν ενός εγκλήματος ως πολιτικόν, δέον να προβλέψωμεν εις το αντικείμενον καθ' ου στρέφεται η προσβολή. Πολιτικόν έγκλημα ...είναι εκείνο το οποίο προσβάλλει την πολιτικήν οργάνωσιν του Κράτους, ήτοι πάσα πράξη απειλούσα αμέσως την ύπαρξιν της πολιτείας ή του πολιτεύματος... Παν άλλο επομένως έγκλημα μη φέρον τοιούτον χαρακτήρα δεν δύναται να λάβη τον χαρακτηρισμόν του πολιτικού εγκλήματος εκ μόνον του λόγου ότι διεπράχθη εκ πολιτικών ή κοινωνικών δοξασιών». Κατά συνέπεια ο Εισαγγελέας τάχθηκε υπέρ της έκδοσης του Πόλε ακολουθώντας την αντικειμενική θεωρία περί πολιτικού εγκλήματος, καθώς έκρινε ότι οι ενέργειες της ομάδας στην οποία συμμετείχε ο εκζητούμενος απέβλεπε «εις την δημιουργίαν συνθηκών αναρχικής δραστηριότητας, εστιών αναφλέξεως και ανασφαλείας...».

Όμως η πλειοψηφία του Συμβουλίου Εφετών (τρεις δικαστές), εφαρμόζοντας τα αρ. 438 στοιχ. γ' ΚΠΔ. και τις αντίστοιχες διατάξεις της ελληνογερμανικής Σύμβασης Εκδόσεως και δεχόμενη τη μικτή θεωρία περί πολιτικού εγκλήματος, δέχθηκε ότι τα εγκλήματα του Πόλε ήταν πολιτικά και ως εκ τούτου απαγόρευσε την έκδοσή του. Συγκεκριμένα δέχθηκε ότι *«... ως πολιτικόν έγκλημα νοείται εκείνο το οποίον εν όψει του κινήσαντος του δράστη ελατηρίου, του υπ' αυτού και επιδιωχθέντος σκοπού και της φύσεως των προσβληθέντων δικαιωμάτων..., στρέφεται έστω και μόνο εμμέσως κατά της πολιτικής οργανώσεως του Κράτους και τείνει εις ανατροπήν ή αλλοίωσιν της κατά το ισχύον εν αυτώ πολίτευμα, καθεστηκυίας τάξεως»*. Και αυτό γιατί οι πολιτικοί σκοποί της επαναστατικής ομάδας εναρμονίζονται με την ίδια την ιδέα του Πόλε περί επανάστασης και την αποφασιστικότητά του *«να απεμπολήσει χρόνον, χρήμα, επάγγελμα και ολόκληρον την ύπαρξίν του ίνα αγωνισθή με αποστολικόν ζήλον δια την επικράτησιν αυτής»*.

Β. Άρειος Πάγος, Αριθμ. 890/1976 (Συμβούλιο)

(Ποιν. Χρ. 1977, σελ 317 επ).

Η Υπόθεση Πόλε έφτασε τελικά στον Α.Π. μετά από έφεση του Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών κατά της πρωτόδικης απόφασης του Συμβουλίου Εφετών. Η έφεση έγινε δεκτή από τον Α. Π. τύποις και ουσία και εξαφανίστηκε η πρωτόδικη απόφαση.

Σημασία έχει να τονίσουμε ότι εν προκειμένω ο Α.Π. για να κρίνει περί του χαρακτήρα των εγκλημάτων ως πολιτικών ή μη στηρίχθηκε και πάλι στις διατάξεις 436-438 ΚΠΔ και της ελληνογερμανικής σύμβασης εκδόσεως, υιοθετώντας την αντικειμενική θεωρία περί πολιτικού εγκλήματος και αγνοώντας τη νεοεισαχθείσα τότε διάταξη του αρ. 5 παρ. 2 εδ. γ' του Συντάγματος: *«Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας»*. Έτσι ο Α.Π. έκρινε ότι τα εγκλήματα του Πόλε κατά τον καιρό της συμμετοχής του στην ομάδα Μπάαντερ-Μάινχοφ ΔΕΝ ήταν πολιτικά, γιατί δεν κατευθύνονταν αμέσως κατά της πολιτείας και προς ανατροπή ή αλλοίωση της καθεστηκυίας τάξεως. Ούτε λοιπόν και τα μετά την αποχώρησή του από την ομάδα εγκλήματα

χαρακτήρισε ως συναφή, διότι δεν θεωρήθηκε ότι έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα την παρασκευή των μέσων προς διάπραξη πολιτικού εγκλήματος. Αντίθετα θεωρήθηκαν όλα αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου και τα κίνητρα του Πόλε και της ομάδας του «*απλά ελατήρια και απώτεροι σκοποί*».

2)ΕΚΔΟΣΗ Ιταλού Υπηκόου – Πολιτικό έγκλημα

Άρειος Πάγος, Αριθ. 761/1975

(Ποιν. Χρ. 1976, σελ 150-151)

Στην συγκεκριμένη περίπτωση ζητήθηκε έκδοση από το Ιταλικό Κράτος ενός Ιταλού υπηκόου προκειμένου:

α) να διωχθεί ο εκζητούμενος για την πράξη της εκβίασης που του είχε αποδοθεί και για την οποία είχε εκδοθεί ένταλμα σύλληψης, πράξη που φερόταν ως τετελεσμένη στο Μιλάνο Ιταλίας εις βάρος άλλου Ιταλού υπηκόου,

β) να συνεχίσει την έκτιση του υπολοίπου της ποινής που του είχε επιβληθεί (3 ετών, 11 μηνών και 20 ημερών και κρατήσεως 15 ημερών) με αμετάκλητη απόφαση του Ποινικού Δικαστηρίου του Μιλάνου για τις εξής εγκληματικές πράξεις: παράνομη κατοχή όπλων και εκρηκτικών υλών, εκ προθέσεως έκρηξη μηχανικής συσκευής περιέχουσα εκρηκτικές ύλες και φθορά ξένης ιδιοκτησίας, κλοπή και πλαστογραφία πιστοποιητικών, που τελέστηκαν σε Μιλάνο και Μπάρι Ιταλίας μεταξύ 1971 και 1972.

Το ζήτημα που τέθηκε και πάλι στην υπόθεση αυτή ήταν εάν τα εγκλήματα για τα οποία ζητήθηκε η έκδοση ήταν ή όχι πολιτικά, καθώς ο εκζητούμενος ήταν μέλος αντικομμουνιστικής οργάνωσης που διέθετε εκρηκτικές ύλες και συσκευές και προκάλεσε καταστροφές σε γραφείο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ιταλίας. Το δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη του τις διατάξεις του ΚΠΔ και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως του 1957 και αγνοώντας εντελώς το αρ. 5 § 2, εδ. γ' του Συντάγματος, θεώρησε τα εγκλήματα του εκζητουμένου ως μη πολιτικά, ήτοι του κοινού ποινικού δικαίου, δεχόμενο την αντικειμενική θεωρία περί πολιτικού εγκλήματος.

Υποστήριξε δηλαδή ότι «δεν συνιστούν πολιτικά εγκλήματα αλλά του κοινού Ποινικού Δικαίου πράξεις στρεφόμενες κατά του ΚΚΙ και διαφόρων φυσικών προσώπων και μη τείνουσες σε ανατροπή ή αλλοίωση της κατά το ισχύον στην Ιταλία πολίτευμα καθεστηκυίας τάξεως, της πολιτικής οργάνωσης του Ιταλικού Κράτους ή σε παρεμπόδιση απειλούμενου κατ' αυτού πολιτικού εγκλήματος» και έτσι προχώρησε στην έκδοση.

3) ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ Ιταλίδας υπηκόου – έκδοση για λόγους δίωξης λόγω πολιτικών πεποιθήσεων – τελεσίδικη απόρριψη της Διοικήσεως της αιτήσεως πολιτικού ασύλου – άρθρο 9 ΕΣΔΑ.

Αρειος Πάγος, Αριθ. 770/1980 (Συμβούλιο)

(Ποιν. Χρ. 1980, σελ 859-861)

Στην περίπτωση αυτή η Ιταλική Κυβέρνηση είχε ζητήσει την έκδοση Ιταλίδας υπηκόου από τις ελληνικές αρχές για εκτέλεση του εις βάρος της εκδοθέντος εντάλματος σύλληψης για τα εξής αδικήματα: εμπρησμός, διακεκριμένη φθορά δια πυρός, παράνομη κατοχή και μεταφορά εκρηκτικών μηχανισμών, ληστεία, παράνομη οπλοφορία και παράνομη κατοχή όπλων. Η εκζητούμενη είχε ασκήσει έφεση κατά του βουλεύματος του Συμβουλίου Εφετών Θράκης διότι υποστήριζε ότι η σύλληψη και ενδεχόμενη έκδοση γίνονταν για λόγους πολιτικών πεποιθήσεων.

Ο ΑΠ απέρριψε τον ισχυρισμό της διότι θεώρησε άσχετες τις πολιτικές της πεποιθήσεις με τα αδικήματα τα οποία είχε διαπράξει. Επίσης δεν θεώρησε ότι η αίτηση χορήγησης ασύλου και μόνο της προσέδιδε το χαρακτηριστικό του πολιτικού πρόσφυγα, χαρακτηρισμός που θα ήταν σε θέση να απαγορεύσει την επικείμενη έκδοση.

Τέλος ο ΑΠ υποστήριξε ότι δεν παραβιαζόταν σε καμία περίπτωση το αρ. 9 της ΕΣΔΑ με το οποίο κατοχυρώνεται και προστατεύεται η ελευθερία των πολιτικών πεποιθήσεων του ανθρώπου από πρόσθετα περιοριστικά μέτρα, πλην όσων κρίνονται αναγκαία για την προάσπιση της δημοσίας τάξεως και των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων. Κι

αυτό γιατί η Διοίκηση δεν είχε αποφανθεί τελεσιδίκως επί της αιτήσεως της Ιταλίδας για παροχή πολιτικού ασύλου στην Ελλάδα και κατά συνέπεια, τα μέτρα της σύλληψης και κράτησης για τις εγκληματικές πράξεις της αποτελούσαν νόμιμη άσκηση των καθηκόντων των ελληνικών αρχών για την προάσπιση της δημοσίας τάξεως.

4)ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ Αιγυπτίου υπηκόου για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας – Απαγόρευση έκδοσης για πολιτικούς σκοπούς – Απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας όλων όσων βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια.

Άρειος Πάγος, Αριθμ. 1338/1983 (Συμβούλιο)

(Ποιν. Χρ. 1984, σελ 276-278)

Στην υπόθεση αυτή ο εκζητούμενος S.T.A.H. υπήκοος της Αιγύπτου, ήταν προσωπικός φίλος και στενός πολιτικός συνεργάτης του δολοφονηθέντος Προέδρου της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου, και εξελέγη μέλος του εκτελεστικού γραφείου του τότε κυβερνώντος κόμματος. Μετά τη δολοφονία του ως άνω Προέδρου εξακολούθησε μεν να συμμετέχει στην πολιτική ζωή του τόπου, πλην όμως διαφώνησε ριζικά προς την πολιτική γραμμή που ακολουθούσε ο νέος Πρόεδρος και περιέπεσε σε δυσμένεια. Γι' αυτό το λόγο εγκατέλειψε την Αίγυπτο και αρνήθηκε να επιστρέψει στη χώρα του, για να αποφύγει τη λόγω αντιθέσεώς του προς την κυβέρνηση επικείμενη σύλληψη και δίωξη. Την άρνησή του προς επάνοδο στην Αίγυπτο ακολούθησαν δημοσιεύματα στον κυβερνητικό τύπο, με τα οποία του καταλογίζονταν διάφορες πράξεις επιζήμιες για την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, ενώ παράλληλα ακολούθησε δήμευση ολόκληρης της περιουσίας του και απαγορεύθηκε η ελεύθερη κυκλοφορία εντός της χώρας και έξοδος από αυτή, στους στενούς συγγενείς του.

Η Αιγυπτιακή Κυβέρνηση ζήτησε την έκδοση του S.T.A.H. με την πρόφαση ότι ο εκζητούμενος ήταν μέλος σπείρας απατεώνων και είχε καταδικαστεί στην καταβολή χιλιάδων δολαρίων για παράνομη έξοδο από τη χώρα. Τόνισε δε ότι με την έκδοση επεδίωκε την εξάγνιση του

κρατικού μηχανισμού από κάθε είδος απάτες και δόλιες ενέργειες εις βάρος της οικονομίας της Αιγύπτου, ενώ ταυτόχρονα θα αντάλλαζε τον S.T.A.H με έναν εκζητούμενο έλληνα υπήκοο, που κρατούταν στην Αίγυπτο.

Ο ΑΠ επικύρωσε την προηγούμενη απόφαση του Συμβουλίου Εφετών που είχε κρίνει πρωτόδικα την υπόθεση και απαγόρευσε την έκδοση διότι, όπως προέκυψε από τα αποδεικτικά μέσα που προσήχθησαν ενώπιόν του, ο σκοπός της έκδοσης ήταν καθαρά πολιτικός, ενώ οι λόγοι που εξέθετε η Αιγυπτιακή κυβέρνηση δεν αποτελούσαν παρά απλά προσχήματα. Έκρινε λοιπόν ότι η ενδεχόμενη έκδοση του S.T.A.H. στην Αίγυπτο θα τον έφερνε αντιμέτωπο με το εκεί καθεστώς και θα ακολουθούσαν διώξεις εξαιτίας της αντίθεσής του προς την πολιτική της Αιγυπτιακής Κυβέρνησης και των εν γένει πολιτικών φρονημάτων του.

Η απόφαση αυτή επιβεβαιώνει και στην πράξη την εγγύηση από ελληνικής πλευράς των απόλυτα κατοχυρωμένων από το Σύνταγμα δικαιωμάτων της τιμής, της ζωής και της ελευθερίας όλων όσων βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και δη όσων υφίστανται διώξεις για τα πολιτικά τους φρονήματα (αρ. 2 παρ. 1Σ).

5) Πρόσφυγες, έννοια του όρου – Προϋποθέσεις αναγνώρισης κάποιου ως πρόσφυγα- Ο αιτών δεν απαιτείται να προέρχεται απευθείας από τη χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα, αλλά και από τρίτη χώρα. Τούρκος υπήκοος προερχόμενος από τη Γερμανία – Αιτιολογία της αποφάσεως που απορρίπτει αίτηση ασύλου.

ΣΤΕ, Αριθμ. 830/1985 (ολομέλεια) και ΣΤΕ Αριθμ. 932/1988 (Δ΄ Τμήμα)

(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών: Intracom – ΝΟΜΟΣ,

Οι ανωτέρω αποφάσεις αφορούν την ακύρωση αποφάσεων του Υπουργού Δημοσίας Τάξης, σχετικά με την αναγνώριση Τούρκου

υπηκόου, του Hai; Regal Aksoy, κουρδικής καταγωγής, ο οποίος προερχόμενος από τη Δ. Γερμανία το 1979 παρέμεινε στην Ελλάδα, συνήψε γάμο με ελληνίδα και ζήτησε να υπαχθεί στις διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και να του χορηγηθεί πολιτικό άσυλο. Ο αιτών ισχυρίστηκε ότι ήταν μέλος οργάνωσης νεολαίας που είχε τεθεί εκτός νόμου στην Τουρκία (I.G.D.), συμμετείχε στις δραστηριότητες της οργάνωσης κατά την παραμονή του στη Δ. Γερμανία, τα μέλη της οικογένειάς του είχαν κακοποιηθεί ή θανατωθεί από τις τουρκικές αρχές και ο ίδιος ζήτησε πολιτικό άσυλο από τη Δ. Γερμανία το έτος 1980, χωρίς όμως ποτέ να το λάβει.

Έτσι ζήτησε άσυλο από τις ελληνικές αρχές, υποστηρίζοντας ότι σε περίπτωση που αναγκαζόταν να φύγει από την Ελλάδα, υπήρχε σοβαρός λόγος που απειλούσε τη ζωή του λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης από το τουρκικό καθεστώς, εξαιτίας των πολιτικών φρονημάτων και δραστηριοτήτων του. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απέρριψε την αίτησή του αφενός γιατί ο αιτών δεν συγκέντρωνε τα απαραίτητα υποκειμενικά και αντικειμενικά κριτήρια για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας και αφετέρου διότι ο αιτών είχε τα χαρακτηριστικά του οικονομικού μετανάστη, προερχόμενος από τρίτη χώρα και όχι από τη χώρα καταγωγής του.

Το ΣτΕ στην απόφασή του 830/1985 ερμηνεύοντας το άρθρο 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης έκρινε ότι *«... το άτομο που αφικνείται εν Ελλάδι, ζητεί την αναγνώρισή του πρόσφυγα, δεν είναι απαραίτητο να προέρχεται κατ' ευθείαν εκ της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα, αρκούντως ότι βρίσκεται εκτός αυτής συνέπεια δεδικαιοποιημένου φόβου διώξεως λόγω των εν τη διατάξει ειδικώς αναφερομένων καταστάσεων. Επομένως, συντρεχόντων των λοιπών όρων της διατάξεως, ο πρόσφυξ δύναται να αφικνείται εκ τρίτης χώρας, εφ' όσον όμως πάντοτε υφίσταται δεδικαιοποιημένος φόβος δίωξης του εις την χώραν της οποίας έχει την υπηκοότητα».*

Το ΣτΕ προχώρησε ακόμη και στην κριτική της αιτιολογίας της απόρριψης της αίτησης, τονίζοντας ότι *«είναι εντελώς αόριστος, διότι αρνείται απλά τη συνδρομή των όρων του νόμου, χωρίς να εκτιμά*

ειδικώς, ως έδει, τους ειρημένους συγκεκριμένους ισχυρισμούς του αιτούντος. Επί τη βάσει των προσκομισθέντων στοιχείων και ο χαρακτηρισμός του αιτούντος ως οικονομικού μετανάστη εις ουδέν στοιχείο του φακέλου ευρίσκει έρεισμα».

Παρόμοια ήταν η θέση του ίδιου δικαστηρίου και στην απόφαση 932/1988 που αφορούσε τον ίδιο αιτούντα, όπου χαρακτήρισε πλημμελώς αιτιολογημένη την απόφαση του Υπουργού Δημοσίας Τάξης. Το ΣτΕ λοιπόν έκανε δεκτή την αίτηση ακύρωσης και ακύρωσε την απορριπτική απόφαση επί του αιτήματος ασύλου, καθώς ο Υπουργός δεν επικαλέστηκε τα αποδεικτικά στοιχεία που είχε προσκομίσει ο αιτών και από τα οποία προέκυπτε αναμφίβολα η ιδιότητά του ως πρόσφυγας, στον οποίο έπρεπε να είχε χορηγηθεί πολιτικό άσυλο λόγω δικαιολογημένου φόβου διώξεως στη χώρα καταγωγής εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων.

6) Έκδοση- Προϋποθέσεις... Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως..
Αίτηση εκδόσεως Γερμανού υπηκόου, αξιωματούχου μυστικής υπηρεσίας, ο οποίος έδωσε εντολή να επιστραφεί η κατασχεθείσα εκρηκτική ύλη σε τρομοκράτη. Κατηγορία για συνέργεια σε ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, και σε πρόκληση εκρήξεως, από την οποία προκλήθηκε ο θάνατος προσώπου, ο τραυματισμός άλλων και η ολοσχερής καταστροφή προξενείου. Παραδεκτή και βάσιμη η έκδοση. Το αποδιδόμενο στον εκζητούμενο έγκλημα δεν είναι πολιτικό.

Συμβούλιο Εφετών Αθηνών, Αριθμ. 11/1992 (σε δημόσια συνεδρίαση)

(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Intracom – ΝΟΜΟΣ

<http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgomos?uid...>)

Η υπόθεση αυτή αφορά αίτηση εκδόσεως από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας του Γερμανού υπηκόου Η.Υ., ο οποίος εδιώκετο με ένταλμα σύλληψης δικαστή του Βερολίνου διότι «εις Βερολίνον κατά το έτος 1983 παρείχε βοήθειαν εκ προθέσεως σε άλλους (μέλη της «ομάδας Κάρλος») για τη διενέργεια μιας δολοφονίας καθώς επίσης την πρόκληση μιας έκρηξης διά δυναμίτη όπου προκλήθηκε ο θάνατος ενός ανθρώπου».

Το Συμβούλιο Εφετών εφαρμόζοντας την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως του 1957 και συμπληρωματικά τα άρθρα 436 και 438 του ΚΠΔ έκρινε ότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την έκδοση του Γερμανού υπηκόου.

Μάλιστα απέρριψε τον ισχυρισμό του ότι διώκεται για τα πολιτικά του φρονήματα και την αντίθεσή του στο καθεστώς της Γερμανίας, διότι από τα στοιχεία που προσκομίστηκαν, όχι μόνο δεν προέκυπτε «ότι η αίτηση εκδόσεως υπεβλήθη με σκοπόν να διωχθεί ο εκζητούμενος ή να τιμωρηθεί για τα πολιτικά του φρονήματα και την αντίθεσή του στο καθεστώς της Γερμανίας, άλλωστε οι αποδιδόμενοι εις αυτόν αξιόποινες πράξεις ούτε κατά της κρατικής εξουσίας της τελευταίας εστρέφοντο, ενόψει του ότι η πρόκλησις εκρήξεως αφεώρα το προξενείον τρίτης χώρας και δη της Γαλλίας, ούτε και φαίνονται συμβιβαζόμενοι με την κομμουνιστικήν ιδεολογίαν, την οποίαν εν τούτοις φέρεται αυτός να πρεσβεύει (‘‘δεν είμαι δογματικός κομμουνιστής, αλλά αντιμετωπίζω την πραγματικότητα...’’), ...δεν δύναται... να θεωρηθούν πολιτικό έγκλημα ή έγκλημα εμπνεόμενον υπό πολιτικών κινήτρων...». Εξάλλου και το αίτημα του Γερμανού για την παροχή πολιτικού ασύλου στην Ελλάδα είχε απορριφθεί από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξεως «... ακριβώς διότι δεν προέκυψε κίνδυνος διώξεως τούτου δια τα πολιτικά του φρονήματα».

7)Πρόσφυγες – Παράνομη είσοδος στη χώρα. Έννοια του όρου «πρόσφυγες». Προστασία αυτών. Σύμβαση Γενεύης για τη νομική κατάσταση των Προσφύγων. Προϋποθέσεις αναγνώρισης προσώπου ως πρόσφυγα. Στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι οι κατηγορούμενοι είναι πρόσφυγες. Άρση του άδικου χαρακτήρα του αδικήματος της παράνομης εισόδου, λόγω καταστάσεως ανάγκης.

Τριμ. Πλημ/κείο Μυτιλήνης 585/1993

(Δ/ΝΗ/ 1994, σελ 235)

Η υπόθεση αυτή αφορά δεκαεπτά κατηγορούμενους υπηκόους του Ιράκ, εκ των οποίων μια γυναίκα μαζί με το ανήλικο τέκνο της, οι οποίοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους επειδή είχαν θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις αντίθετες από τις κρατούσες και υποστηριζόμενες από το δικτατορικό και μουσουλμανικό καθεστώς της χώρας τους. Οι εν λόγω Ιρακινοί, εξαιτίας των καταπιέσεων που υφίσταντο, κατέφυγαν στην αυτόνομη Κουρδική περιοχή ΖΑΗΚ του Βορείου Ιράκ, αλλά μόλις ενημερώθηκαν ότι οι Αρχές της χώρας τους αναζητούσαν για να τους συλλάβουν και να τους φυλακίσουν, συνεννοήθηκαν με κάποιον οδηγό να τους μεταφέρει στην Ιταλία, επειδή εκεί δήθεν υπήρχε μια εκκλησία που δεχόταν πρόσφυγες. Όμως ο οδηγός τους αποβίβασε σε μια ακτή, όπου τους περίμενε μια βάρκα μέσα στην οποία τους μεταβίβασαν και τους επιβίβασαν στη θαλάσσια περιοχή «Τσόνια» Κλείους Λέσβου, λέγοντάς τους μάλιστα ότι έφτασαν στην Ιταλία. Κατ' αυτόν τον τρόπο εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα (δεν είχαν και διαβατήρια) και συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές Λέσβου, ενώ αμέσως ζήτησαν άσυλο ως πολιτικοί και θρησκευτικοί πρόσφυγες.

Το Δικαστήριο δέχτηκε ότι οι εν λόγω κατηγορούμενοι ήταν όντως πρόσφυγες και έδει να τους χορηγηθεί πολιτικό άσυλο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για την αναγνώριση ενός ατόμου ως πρόσφυγα. Υποστήριξε ότι το αληθές των δηλώσεών τους περί πολιτικού ασύλου ενισχύεται εκ του ότι «χωρίς σοβαρό λόγο

ουδείς εγκαταλείπει πατρίδα, περιουσία και περιφέρεται σε άγνωστες χώρες... μεταφέροντας, μάλιστα, ...την εγκυμονούσα στον ένατο μήνα σύζυγό του... μαζί με το ανήλικο ηλικίας κάτω των έξι ετών τέκνο τους».

Το Δικαστήριο λοιπόν δέχθηκε ότι οι Ιρακινοί ήταν πρόσφυγες, φοβούμενοι διώξεις λόγω θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων και δεν ήταν απαραίτητο να αφίκνυνται αμέσως από τη χώρα καταγωγής τους, ακολουθώντας στο σημείο αυτό τη σκέψη των αποφάσεων 830/1985 και 932/1988 του ΣΤΕ.

Όσον αφορά το αδίκημα της παράνομης εισόδου στη χώρα, για το οποίο εν πρώτοις κατηγορούνταν, υποστήριξε ότι σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, ήταν αδύνατο να ζητήσουν από τις Αρχές του Ιράκ, που τους καταζητούσε, να τους χορηγηθεί διαβατήριο. Γι' αυτό το λόγο δέχθηκε ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας του αδικήματος της παράνομης εισόδου στην ελληνική επικράτεια λόγω καταστάσεως ανάγκης (αρ. 25 ΠΚ), κηρύσσοντας τους κατηγορούμενους αθώους. Τέλος έκανε αναφορά στο Πόρισμα αρ. 15 (1979) της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τις μαζικές αφίξεις προσφύγων, υποστηρίζοντας ότι το κράτος εισδοχής θα πρέπει τουλάχιστο να χορηγεί προσωρινό άσυλο μέχρι την τελεσίδικη κρίση επί των αιτήσεων ασύλου, να μην απελαύνει ή επαναπροωθεί τους αιτούντες, ακόμα κι αν αυτοί εισήλθαν παράνομα στη χώρα (αρ. 31 § 1, 32, 33 § 1 Σύμβασης Γενεύης 1951 για το νομικό καθεστώς των προσφύγων).

8) Σύμβαση της Γενεύης του 1951 περί του νομικού καθεστώτος των προσφύγων – πρόσωπα που εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο της Συνθήκης – Προϋποθέσεις κτήσεις και απώλειας της ιδιότητας του πρόσφυγα – Είσοδος λαθρομεταναστών από το Ιράκ με την ιδιότητα του «πρόσφυγα» - Αθώωση για παράνομη είσοδο στην ελληνική – επικράτεια.

Τριμ. Πλημ/κείο Χίου, 233/1993**(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Intracom – ΝΟΜΟΣ****[http:// lawdb, intrasoftnet,com /cgi-bin/cgomos? id...](http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgomos?id...))**

Η απόφαση αυτή μοιάζει με την απόφαση 585/93 του Τριμ. Πλημ/κείου Μυτιλήνης. Πρόκειται για άτομα που λαθραία εισήλθαν στην Ελλάδα, προερχόμενα από την Τουρκία, με Ιρακινή υπηκοότητα, τα οποία εγκατέλειψαν τη χώρα τους συνέπεια φόβου διώξεων για λόγους θρησκευτικούς (Χριστιανοί), πολιτικούς (πολιτικοί αντιφρονούντες στο κυβερνών στο Ιράκ κόμμα ΜΠΑΑΘ και τον επικεφαλής της κυβερνήσεως Σαντάμ Σουσείν) και εθνοτικούς, καθόσον ανήκαν στις εθνότητες των Ασσυρίων και Χαλδαίων.

Οι Ιρακινοί είχαν φτάσει σε ακτή της Χίου από τις τουρκικές ακτές χωρίς διαβατήρια που να αποδεικνύουν την ταυτότητά τους και μόλις συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές για παράνομη είσοδο στην ελληνική επικράτεια, ζήτησαν πολιτικό άσυλο, επικαλούμενοι την προσφυγική ιδιότητα.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι οι κατηγορούμενοι εμπίπτουν στο προστατευτικό πεδίο της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, γιατί από τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του, καθώς και *«από τα παγκοίμως γνωστά από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σχετικά με την πολιτική κατάσταση στο Ιράκ»* προέκυψαν σοβαρές ενδείξεις ότι ο φόβος διώξεώς τους από το καθεστώς της χώρας τους ήταν δικαιολογημένος, γεγονός που προέκυψε και από πληροφορίες για εκτελέσεις ή απειλές εκτελέσεων, δυσμενείς διακρίσεις, με σκοπό τον αποδεκατισμό τους από τους αντιπάλους, εξαιτίας των προαναφερομένων λόγων.

Επίσης δέχθηκε ότι δεν θα έπρεπε τα εν λόγω πρόσωπα να αποκλειστούν από το καθεστώς του πρόσφυγα, επειδή θα μπορούσαν να είχαν αναζητήσει καταφύγιο σε ένα άλλο τμήμα της ίδιας χώρας, εάν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες, δεν θα ήταν λογικό να αναμένεται από αυτά τέτοια ενέργεια. Δηλαδή το γεγονός ότι θα μπορούσαν να καταφύγουν στην περιοχή ΖΑΧΟ του Ιράκ που προστατευόταν από τις συμμαχικές δυνάμεις (όπως συνέβη με τους Κούρδους) δεν αίρει το φόβο δίωξης των κατηγορουμένων, ενόψει των δυσχερειών προσπελάσεως στην εν λόγω

ζώνη και μάλιστα μέσα στην επικρατούσα αναστάτωση σε όλη την επικράτεια του Ιράκ. Εξάλλου το γεγονός ότι ήρθαν από την Τουρκία, η οποία είναι τρίτη χώρα σε σχέση με την Ελλάδα, όπου τελικά ζήτησαν πολιτικό άσυλο, δεν πρέπει να κωλύει την αναγνώρισή τους ως πρόσφυγες, καθώς η Τουρκία δεν έχει κυρώσει το Πρωτόκολλο της Ν.Υ. του 1967 και ως εκ τούτου εφαρμόζει τη Σύμβαση της Γενεύης μόνο σε πρόσφυγες εξαιτίας γεγονότων που συνέβησαν στην Ευρώπη (βλ. και αποφάσεις ΣτΕ αριθμ. 830/1985, 932/1988, για την έννοια της «τρίτης ασφαλούς χώρας»).

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο κήρυξε αθώους τους Ιρακινούς, καθώς τους αναγνώρισε ως πρόσφυγες, ιδιότητα που συνιστά προσωπικό λόγο απαλλαγής από την ποινή της παράνομης εισόδου στη χώρα υποδοχής (αρ. 31 § 1 Συμβάσεως Γενεύης 1951).

9)Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως 1957 – Παράλληλη εφαρμογή του άρθρου 438 ΚΠΔ – Αίτηση εκδόσεως Τούρκων υπηκόων, εκ των οποίων ο ένας έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας κατά τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 – Πιθανολόγηση ότι η έκδοση ζητείται για πολιτικούς σκοπούς – Απαγόρευση εκδόσεως για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας.

Συμβούλιο Εφετών Θεσ/νίκης, 337/1993

(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Intracom – ΝΟΜΟΣ

[http:// lawdb, intrasoftnet,com /cgi-bin/cgomos? uid...](http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgomos?uid...))

Η υπόθεση αυτή αφορά αίτηση εκδόσεως των Τουρκικών αρχών δύο Τούρκων υπηκόων, των Α.Γ και Σ.Ε. για το αδίκημα της απόδρασης από τις φυλακές, όπου κρατούνταν. Το πρόβλημα που τέθηκε κατά την εκδίκαση της υπόθεσης ήταν μήπως η έκδοση ζητείτο και για άλλα αδικήματα, εκτός του προαναφερομένου, διότι από τα κατηγορητήρια που διαβιβάστηκαν μαζί με την αίτηση προέκυψε ότι οι εκζητούμενοι κρατούνταν στην Τουρκία και για τα εγκλήματα της πλαστής χρήσης εγγράφων, καθώς και της συμμετοχής σε παράνομη πολιτική οργάνωση.

Από τα στοιχεία που προσκομίστηκαν προέκυψε ότι οι εκζητούμενοι ήταν επώνυμα μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος Τουρκίας (TKP/ML-TIKKO) , το οποίο ήταν παράνομο στην Τουρκία και είχαν καταδικαστεί για τη συμμετοχή τους σε αυτό, και τον ένοπλο σφετερισμό «με σκοπό την τρομοκρατία». Ο A.G. είχε εισέλθει στην Ελλάδα παράνομα με ψευδή στοιχεία ταυτότητας και μετά από αίτηση του χορηγήθηκε πολιτικό άσυλο, λόγω φόβου διώξεως στη χώρα του για τις πολιτικές του πεποιθήσεις. Ο δεύτερος εκζητούμενος S.E. υπέβαλε κι αυτός αίτηση πολιτικού ασύλου, αλλά η αίτηση ήταν ακόμα εκκρεμής, κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Όμως και σε αυτόν είχε χορηγηθεί ειδικό δελτίο αλλοδαπού που θέλησε να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας. Και τα δύο άτομα λοιπόν θεωρούνταν πρόσφυγες από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ. Κατά τη διάρκεια της κράτησής τους στις Τουρκικές φυλακές υπέστησαν βασανιστήρια, σύμφωνα με γνωματεύσεις της ιατροδικαστικής Υπηρεσίας της Τουρκίας.

Το Συμβούλιο Εφετών έκρινε τελικά ότι υπήρχαν σοβαροί λόγοι από τους οποίους δημιουργούταν η πεποίθηση ότι αν και οι αιτήσεις έκδοσης ανέφεραν μόνο την απόδραση κρατουμένου, ωστόσο φαίνονταν προσχηματικές, δηλαδή ότι υποβλήθηκαν με σκοπό να εκδιωχθούν οι εκζητούμενοι για τα πολιτικά τους φρονήματα. Γι' αυτό το λόγο το Συμβούλιο γνωμοδότησε υπέρ της μη έκδοσης των εκζητουμένων στις δικαστικές αρχές της Τουρκικής Δημοκρατίας (βλ σχετικά Α.Π. 1338 /1983 πιο πάνω).

10) Πρόσφυγες – Διαδικασία αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας – Παράνομη είσοδος στην ελληνική επικράτεια – Αίτηση अपαράδεκτη γιατί δεν υποβλήθηκε στον πλησιέστερο μεθοριακό σταθμό – Τρίτη χώρα προελεύσεως – Πλημμελής αιτιολογία της απορριπτικής απόφασης.

ΣΤΕ Αριθμ. 3103/1997 (Δ΄ Τμήμα)

(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Intracom – ΝΟΜΟΣ

[http:// lawdb, intrasoftnet,com /cgi-bin/cgomos? uid...](http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgomos?uid...))

Στην υπό κρίση υπόθεση ένας Ιρακινός κατηγορείται για παράνομη είσοδο στην Ελληνική επικράτεια, καθώς αποβιβάστηκε στις 31.7.1993 σε ακτές της Σάμου, προερχόμενος από την Τουρκία. Ο Ιρακινός δεν υπέβαλε αίτηση ασύλου κατά την είσοδο του στη χώρα, αλλά μετά από πολύ καιρό στις αρχές του Πειραιά.

Η αίτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας απερρίφθη από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξεως ως απαράδεκτη, διότι αφενός μεν δεν είχε υποβληθεί «αμέσως» στον πλησιέστερο μεθοριακό σταθμό κατ' επιταγή του Ν. 1975/91 περί αλλοδαπών και αφετέρου δεν προερχόταν απευθείας από τη χώρα καταγωγής του, αλλά από τρίτη χώρα, την Τουρκία. Ο Ιρακινός αντέταξε ότι νόμιζε πως μόνο στην Αθήνα ήταν δυνατή η υποβολή της αίτησης και ότι εάν απελαύνετο στην Τουρκία θα δεχόταν απειλές από μέλη αντιπάλου Κουρδικού Κόμματος Ιρακινής Οργάνωσης που δρούσε εκεί παράνομα.

Το ΣΤΕ έκρινε ότι η αιτιολογία της απορριπτικής απόφασης επί του αιτήματος ασύλου ήταν πλημμελής, διότι ο Υπουργός δεν έλαβε υπόψη του τους ισχυρισμούς του Ιρακινού περί του ότι ο τελευταίος πίστευε ότι μόνο στην Αθήνα ήταν δυνατή η υποβολή της αίτησης. Τόνισε δε ότι ένα άτομο μπορεί να υποβάλλει αίτηση αναγνώρισης της προσφυγικής του ιδιότητας και σε άλλη αρχή πλην του μεθοριακού σταθμού, ενόψει των ειδικών συνθηκών κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης, τις οποίες ούτως ή άλλως είναι υποχρεωμένη η Διοίκηση να αξιολογεί κάθε φορά. Όσον αφορά την προέλευση του αιτούντος από τρίτη χώρα, το ΣΤΕ ακολουθώντας την πάγια θέση που είχε διατυπώσει στις αποφάσεις 830/85 και 932/88, υποστήριξε ότι «είναι δυνατό ο αιτών να προέρχεται και από τρίτη χώρα πλην εκείνης της καταγωγής του, αρκούντως ότι βρίσκεται εκτός αυτής λόγω δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών πεποιθήσεων».

Στη συγκεκριμένη περίπτωση έκρινε ότι η Διοίκηση δεν έπρεπε να απορρίψει την αίτηση του Ιρακινού, διότι η Τουρκία δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «τρίτη ασφαλής χώρα», καθώς δεν έχει κυρώσει το Πρωτόκολλο του 1967 που συμπληρώνει τη Σύμβαση της Γενεύης του

1951 περί προσφύγων και ως εκ τούτου θα μπορούσε να απελάσει τον αιτούντα στο Ιράκ, καθώς αυτός στην Τουρκία αντιμετώπιζε απειλές λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων από τους πολιτικούς του αντιπάλους.

Έτσι το ΣΤΕ ακύρωσε την απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης και για όλους τους πιο πάνω λόγους αναγνώρισε στον Ιρακινό την ιδιότητα του πολιτικού πρόσφυγα, ιδιότητα που αίρει τον άδικο χαρακτήρα του αδικήματος της παράνομης εισόδου στη χώρα υποδοχής (αρ. 31 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951).

11)(Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, 2002, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ 238 επ)

(Απορριφθείς αιτών άσυλο – Απόρριψη της αίτησής του για εξυπαρχής εξέταση της υπόθεσης του με την προσκόμιση νέων στοιχείων – αξιοπιστία των στοιχείων αυτών)

ΣΤΕ 3376/2001 (Δ΄ Τμήμα)

Ο κύριος Γ.Χ., Τούρκος πολίτης κουρδικής καταγωγής εισήλθε παράνομα στην Ελλάδα στις 23.6.1994, χωρίς έγγραφα που να αποδεικνύουν την ταυτότητά του. Αυθημερόν υπέβαλε αίτηση αναγνώρισής του ως πρόσφυγα στην αρμόδια αστυνομική διεύθυνση, ισχυριζόμενος ότι είναι αντίθετος με το πολιτικό καθεστώς της Τουρκίας και μέλος του τουρκικού «Λαϊκού Δημοκρατικού Κόμματος». Το αίτημά του απορρίφθηκε με απόφαση του Γεν. Γραμματέα Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως με την αιτιολογία ότι: *«...δεν υπάρχουν στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι έχει διωχθεί ή διώκεται από τις αρχές της χώρας του ... πρόκειται για οικονομικό πρόσφυγα που χρησιμοποιεί το αίτημα ασύλου με σκοπό να διευκολύνει την παραμονή του προς εξεύρεση εργασίας...»*. Ο αιτών ζήτησε την εκ νέου επανεξέταση της αίτησής του, προσκομίζοντας νέα αποδειχτικά μέσα α:)φωτοαντίγραφο της ταυτότητάς του ως μέλους του ανωτέρω κόμματος, το οποίο διαλύθηκε με απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Τουρκίας, β) βεβαίωση του εκπροσώπου του κόμματος σύμφωνα με την οποία ο αιτών καταζητείται

από τις μυστικές τουρκικές υπηρεσίες και εάν επιστρέψει στην Τουρκία θα συλληφθεί.

Η Διεύθυνση Κρατικής Ασφαλείας απέρριψε το αίτημά του χωρίς καμιά ειδικότερη αιτιολογία και χωρίς μνεία στα νέα στοιχεία, τα οποία όπως προκύπτει από το φάκελο, δεν είχαν εκτιμηθεί. Ο αιτών προσέφυγε στο ΣτΕ αιτούμενος την ακύρωση της απορριπτικής του αιτήματος του απόφαση.

Η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας στη συνέχεια αιτιολόγησε την απόφασή του εκτιμώντας την αξιοπιστία των νέων στοιχείων.

Το ΣτΕ υποστήριξε ότι είναι αδύνατη η μετέπειτα συμπλήρωση της ελλείπουσας αιτιολογίας με έγγραφα της Κρατικής Ασφάλειας με την οποία εξάλλου αμφισβητείται η αξιοπιστία των νέων αποδεικτικών στοιχείων και υποστηρίζεται ότι μόνο η κουρδική καταγωγή και η ιδιότητα μέλους ενός κουρδικού κόμματος δεν επαρκούν για τη θεμελίωση της ιδιότητας του πρόσφυγα.

Έτσι το ΣτΕ ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη του Γ.Γ. και ανέπεμψε σ' αυτόν την υπόθεση, προκειμένου να ασκήσει την κατά το π.δ. 61/1999 αρμοδιότητα μετά συνεκτίμηση των προσκομισθέντων στοιχείων του αιτούντος, αιτιολογώντας σε κάθε περίπτωση την πράξη που θα εκδώσει νομίμως και επαρκώς.

12 (Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, 2002, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ 236 επ)

ΣτΕ 2656/2001 (Δ' Τμήμα)

Δίωξη για πολιτικές πεποιθήσεις – Απόρριψη αιτήματος πολιτικού ασύλου – Απόφαση απέλασης μετά την απόρριψη αιτήματος για εξυπαρχής εξέταση της υπόθεσης – Υποχρεώσεις της Διοίκησης (σχετική η υπόθεση *The Chahal Family v, UK*) (βλ π.π. κεφ. Γ')

Στην υπόθεση αυτή ο G.R. πολίτης Σρι Λάνκα, εισήλθε παράνομα στην Ελλάδα και συνελήφθη από τις αρχές για παράνομη παραμονή, οπότε διατάχθηκε η απέλασή του. Ο ίδιος υπέβαλε αίτηση αναγνωρίσεώς του ως πρόσφυγα στις αρχές, ισχυριζόμενος δίωξη λόγω

αντίθεσης με το καθεστώς της χώρας του. Στη συνέχεια απερρίφθησαν τόσο η προσφυγή του κατά της απορριπτικής απόφασης, όσο κι εκείνη κατά της απόφασης απέλασης. Ένα μήνα αργότερα ο G.R. ζήτησε επανεξέταση της υπόθεσής του από τις αρχές, επικαλούμενος ως νέο αποδειχτικό στοιχείο το γεγονός ότι η αδερφή του είχε βάσει παρόμοιων πραγματικών περιστατικών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας στο Ην. Βασίλειο, προσκομίζοντας την απόφαση αυτή. Το αίτημά του απορρίφθηκε, οπότε ο ίδιος προσέφυγε στο ΣΤΕ αιτούμενος την ακύρωση της απορριπτικής απόφασης του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, ισχυριζόμενος ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν είναι αιτιολογημένη.

Το ΣΤΕ απεφάνθη ότι εφόσον ο αιτών είχε προσκομίσει την απόφαση με την οποία η αδερφή του είχε αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας στο Ην. Βασίλειο και ενόψει της εκκρεμότητας του αιτήματος παροχής ασύλου, η Διοίκηση υποχρεούται να εξετάσει το ζήτημα της παροχής διεθνούς προστασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου. Εάν κατά την επανεξέταση της αίτησης ασύλου δεν συντρέχει νόμιμο κώλυμα, η Διοίκηση οφείλει να τον αναγνωρίσει ως πρόσφυγα. Ως εκ τούτου το ΣΤΕ ακύρωσε τόσο την προηγούμενη απορριπτική απόφαση του Γενικού Γραμματέα, όσο και την απόφαση περί απελάσεως και διέταξε επανεξέταση της υπόθεσης σύμφωνα με το π.δ. 61/1999.

13) Πρόσφυγες. Έννοια του όρου – Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού ως πρόσφυγα – Πλημμελώς αιτιολογημένη η υπουργική απόφαση με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα αναγνώρισης του αιτούντος αλλοδαπού ως πρόσφυγα – Δεκτή η αίτηση ακύρωσης.

ΣΤΕ 957/2003 (Α΄ Τμήμα)

(Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, Intracom – ΝΟΜΟΣ

[http:// lawdb, intrasoftnet,com /cgi-bin/cgomos? uid...](http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgomos?uid...))

Ο αιτών, Τούρκος υπήκοος ανήκων στην κουρδική μειονότητα, εισήλθε λαθραία στην Ελλάδα και αποβιβάστηκε στην Κω. Ένα μήνα αργότερα υπέβαλε στο Τμήμα Αλλοδαπών Λαυρίου αίτηση με την οποία ζητούσε να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, η οποία απερρίφθη με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως, με την αιτιολογία ότι «στο πρόσωπο του αιτούντος δεν συντρέχουν τα υποκειμενικά και αντικειμενικά στοιχεία του δικαιολογημένου φόβου δίωξης (...). Οι αντίθετες ιδεολογικές του πεποιθήσεις προς το κρατούν καθεστώς της χώρας του δεν επαρκούν για τη χορήγηση ασύλου. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι στη χώρα του αντιμετώπιζε κίνδυνο ατομικής δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων. Σκοπός της διαφυγής του είναι η αναζήτηση εργασίας και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής του, ως επίσης και η αποφυγή της στρατιωτικής θητείας».

Κατά τις αποφάσεως αυτής ο αιτών άσκησε ενδικοφανή προσφυγή, επί της οποίας γνωμοδότησε η προβλεπόμενη από το π.δ. 61/1999 Επιτροπή και η οποία τάχθηκε υπέρ της αποδοχής του αιτήματος του αιτούντος περί αναγνωρίσεώς του ως πρόσφυγα για τους εξής λόγους: «(...) ο αιτών υπέστη ατομική δίωξη στη χώρα του. Ανήκει στην HADEP ως απλό μέλος. Από το 1990 ασχολείται με αφισοκόλληση, προπαγάνδα, συγκέντρωση ατόμων σε συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας. Συνελήφθη για πρώτη φορά σε ηλικία 12 ετών, τον βασάνισαν για 10 ημέρες. Οι γονείς του συνελήφθησαν επειδή προσέφεραν βοήθεια στο PKK. Υπάρχει γνωμάτευση του Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων ότι έχει υποστεί φάλαγγα και ηλεκτροσόκ». Ο Υπουργός και πάλι απέρριψε την αίτηση με την αιτιολογία ότι «η απλή αντίθεση στο ισχύον καθεστώς της χώρας και η υποστήριξη πολιτικού κόμματος δεν επαρκούν από μόνα τους για να αναγνωρισθεί η ιδιότητα που πρόσφυγα».

Το ΣτΕ δέχθηκε την αίτηση ακυρώσεως κατά της ως άνω απορριπτικής αποφάσεως του Υπουργού «διότι ήταν πλημμελώς αιτιολογημένη και ειδικότερα α)διότι ο Υπουργός δεν έλαβε υπόψη τα στοιχεία περί ατομικών διώξεων και βασανισμών εις βάρος του

αιτούντος, β) ο Υπουργός δεν αιτιολόγησε ειδικώς, ως έδει, την απόκλιση του από τη γνώμη της Επιτροπής, γ) ο Υπουργός και πάλι δεν αιτιολογεί με κανένα στοιχείο την κρίση του ότι αποκλειστικός λόγος της αναχωρήσεως του αιτούντος από την Τουρκία ήταν (και μάλιστα, προφανώς) αποφυγή της εκπληρώσεως των στρατολογικών του υποχρεώσεων».

Για τους λόγους αυτούς το ΣΤΕ ακύρωσε την απόφαση του Υπουργού επί του αιτήματος ασύλου και αναγνώρισε τον αιτούντα ως πρόσφυγα που αντιμετωπίζει διώξεις από τη χώρα καταγωγής του λόγω της πολιτικής του δράσης και των εν γένει πολιτικών του πεποιθήσεων.

14) Αθώωση αιτούσας άσυλο, πολίτη Νιγηρίας, για το αδίκημα της χρήσης πλαστών εγγράφων (διαβατηρίου και άδειας παραμονής) – Απόφαση διοικητικής απέλασης λόγω παράνομης εισόδου και παραμονής στη χώρα – Υποβολή αιτήματος πολιτικού ασύλου – Εφαρμογή της αρχής της μη επαναπροώθησης έως την οριστική κρίση του αιτήματος ασύλου – Γνωστή διαμονή.

Δ. Πρωτ. Αθ. 907/10.6.2002

(Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών, 2002, Αθήνα – Κομοτηνή 2003, σελ 259 επ)

Η κυρία Ι.Κ., πολίτης Νιγηρίας που στερούνταν ταξιδιωτικών εγγράφων, συνελήφθη στην Κατερίνη λόγω παράνομης εισόδου και παραμονής στη χώρα.

Με απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Κατερίνης, κρίθηκε αθώα και στη συνέχεια διατάχθηκε διοικητική απέλαση εις βάρος της.

Ενώπιον του Δ.Πρωτ.Αθ. υπέβαλε αντίγραφο της αίτησης παροχής πολιτικού ασύλου που υποβλήθηκε στις 3.6.2002.

Το Δικαστήριο διέταξε να αφεθεί η αιτούσα ελεύθερη, καθώς δεν είχε καταδικαστεί για παράβαση οποιουδήποτε νόμου και εφόσον είχε ζητήσει πολιτικό άσυλο, εφαρμόζοντας με συνέπεια την αρχή της μη επαναπροώθησης, που αποτυπώνεται στη διάταξη του αρ. 33 παρ. 1 της

Σύμβασης της Γενεύης του 1951. Περαιτέρω η απόφαση εφάρμοσε τη διάταξη του αρ. 31 παρ. 1 της Σύμβασης, σύμφωνα με την οποία ο συμβαλλόμενες χώρες θα εφαρμόζουν στην κίνηση των προσφύγων μόνο τα απαραίτητα περιοριστικά μέτρα και δεν θα τους καταδικάζουν για παράνομη είσοδο στη χώρα, εφόσον έχουν υποβάλλει αίτηση χορήγησης πολιτικού ασύλου.

15) Καταδίκη για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα – Θύμα βασανιστηρίων, διαπιστωθέν από το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων – Απαιτείται η ιατρική παρακολούθηση του προσφεύγοντος ο οποίος πάσχει από τις συνέπειες των βασανιστηρίων – Φιλοξενία σε ξενώνα γιατρών για τη βελτίωση της υγείας του.

Δ. Πρωτ. Αθ., 945/14.6.2002

(Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών... σελ 263-264)

Ο κύριος S.G., πολίτης Τουρκίας καταδικάστηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Ροδόπης σε φυλάκιση και δικαστική απέλαση για παράνομη είσοδο στη χώρα. Στη συνέχεια εκδόθηκε απόφαση κράτησής του με σκοπό την εκτέλεση της δικαστικής απέλασης. Ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκε ότι είναι απαραίτητο να αφεθεί ελεύθερος καθόσον υπέστη βασανιστήρια στη χώρα κατά τα έτη 1995 έως 1997, οπότε και διώχθηκε λόγω της συμμετοχής του σε απαγορευμένη πολιτική οργάνωση. Προσκομίζει ενώπιον του Δικαστηρίου σχετική βεβαίωση του Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων από την οποία προκύπτει ότι έχει υποστεί τα βασανιστήρια που επικαλείται, υποφέρει από τα σωματικά και ψυχολογικά επακόλουθα και έχει ανάγκη ιατρικής παρακολούθησης. Περαιτέρω προσκομίζει βεβαίωση των «Γιατρών του Κόσμου» από την οποία συνάγεται ότι θα φιλοξενηθεί στον ξενώνα «Ναυσικά» έως ότου ρυθμιστεί το ζήτημα της παραμονής του στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη του ότι *«ο αιτών δεν έχει καταδικαστεί τελεσίδικα για καμιά πράξη, ότι είναι θύμα βασανιστηρίων και ότι θα του παρασχεθεί στέγη και βοήθεια για τη βελτίωση της σωματικής και ψυχικής του υγείας...δεν είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια ούτε ύποπτος φυγής, με την έννοια ότι εάν αφεθεί ελεύθερος θα αποτρέψει την απόφαση για την απέλασή του από την Ελλάδα, αφού προκύπτει μάλλον η βούλησή του να εγκατασταθεί στη χώρα και όχι η επιθυμία εξόδου από αυτήν.»*

Το Δικαστήριο διέταξε να αφεθεί ελεύθερος.

16) Απόρριψη αιτήματος ασύλου – Φόβος δίωξης για θρησκευτικούς λόγους – Συμμετοχή σε ισλαμική οργάνωση – Λιποταξία –Πρόσκληση για αναχώρηση από τη χώρα εντός τριμήνου μετά την άσκηση προσφυγής του αιτούντα άσυλο κατά της απορριπτικής του ασύλου απόφασης και της διαταγής απέλασης – Αρχή της αναλογικότητας – Χορήγηση αναστολής υπό τον όρο ότι ο αιτών θα απέχει από κάθε δραστηριότητα που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια ή να διαταράξει τις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας.

ΣΤΕ (ΕΑ) 351/2001 (Επετηρίδα Δικαίου... σελ 183 επ)

Ο κύριος H.Z.A., πολίτης Τουρκίας, εισήλθε νομότυπα στην Ελλάδα προερχόμενος από τη Ρουμανία στις 16.1.1997. Στις 5.7.1999 υπέβαλε αίτημα αναγνώρισής του ως πρόσφυγας, το οποίο απορρίφθηκε με την από 27.10.2000 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την αιτιολογία «α) ο ισχυρισμός του ότι κινδυνεύει να διωχθεί στη χώρα του για λόγους θρησκευτικούς εξαιτίας της δραστηριοποίησής του σε ισλαμική οργάνωση δεν πείθει και δεν μπορεί να γίνει δεκτός αφενός γιατί από κανένα στοιχείο δεν αποδεικνύει ότι η οργάνωση που επικαλείται συνιστά φορέα έκφρασης θρησκευτικών πεποιθήσεων και αφετέρου γιατί από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι αντιμετώπιζε οποιαδήποτε δίωξη ή δυσμενή μεταχείριση από τις αρχές

και β)το γεγονός ότι έχει λιποτακτήσει από το στρατό δεν μπορεί να θεμελιώσει αίτημα ασύλου, δεδομένου ότι η λιποταξία θεωρείται ποινικό αδίκημα, αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση δημιουργεί αμφιβολίες καθώς ο αιτών αναχώρησε από την πατρίδα του νομοτύπως με κανονικό διαβατήριο». Κατά της απόφασης αυτής ο κύριος Η.Ζ.Α., άσκησε προσφυγή η οποία απορρίφθηκε από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης με την αιτιολογία ότι ο αιτών δεν απέδειξε ότι κινδυνεύει να διωχθεί ατομικά για λόγους θρησκευτικούς και ότι η λιποταξία αποτελεί ποινικό αδίκημα. Εν συνεχεία κατ' επίκληση της απορριπτικής αυτής απόφασης ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Αλλοδαπών της Ελληνικής Αστυνομίας διέταξε την απέλαση του αιτούντα από τη χώρα. Κατά της απόφασης αυτής άσκησε ο τελευταίος προσφυγή η οποία απορρίφθηκε από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης ως προς το σκέλος του αιτήματος ασύλου αλλά τροποποιήθηκε ως προς το σκέλος της απέλασης χορηγώντας του τρίμηνη προθεσμία προκειμένου να αναχωρήσει οικειοθελώς για χώρα της επιλογής του. Ο κύριος Η.Ζ.Α., προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά του για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα και την αναστολή εκτέλεσης της τρίμηνης προθεσμίας για αναχώρηση. Ενώπιον του Δικαστηρίου η Διοίκηση πρόβαλε ότι «λόγω των σκοπών της ισλαμικής οργάνωσης στην οποία ανήκει ο αιτών και της δράσης των μελών της στην Τουρκία συντρέχουν λόγοι δημοσίου συμφέροντος οι οποίοι επιβάλλουν την απομάκρυνση του από τη χώρα».

Η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση κατά το μέρος που αφορά στην απόρριψη του αιτήματος ασύλου συνιστά πράξη αρνητικού περιεχομένου και ως εκ τούτου δεν είναι δεκτική αναστολής εκτέλεσης. Κατά την κρίση της Επιτροπής *«η επάνοδος του αιτούντα στην Τουρκία μπορεί να προκαλέσει βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκίμησης της εκκρεμούς αίτησης ακύρωσης, δεδομένου ότι τον εκθέτει στον κίνδυνο να στερηθεί την ελευθερία του»*. Αναφερόμενη στην αιτιολογική βάση της απόφασης απέλασης η Επιτροπή έκρινε ότι *« οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος που επικαλείται η Διοίκηση σταθμιζόμενοι προς τον κίνδυνο που διατρέχει ο αιτών δεν αρκούν για να οδηγήσουν*

στην απόρριψη της αίτησης παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας. Και τούτο διότι :α)η απόρριψη του αιτήματος του αιτούντα για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν στηρίζεται σε λόγους δημοσίου συμφέροντος, αλλά στην κρίση της Διοίκησης ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του ορισμού της Σύμβασης της Γενεύης, β)οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος δεν κρίθηκαν από τη Διοίκηση επιτακτικοί, ώστε να διαταχθεί η άμεση απέλαση του από την Ελλάδα, αφού η πράξη αυτή ανακλήθηκε και του χορηγήθηκε προθεσμία για να αναχωρήσει οικειοθελώς από τη χώρα, γ)δεν αποδίδεται προσωπικά στον αιτούντα, με τρόπο συγκεκριμένο και σαφή βίαιη ή γενικά παράνομη δράση στην Τουρκία ή στην Ελλάδα».

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε την αναστολή της πράξης με την οποία ο αιτών καλείται να αναχωρήσει οικειοθελώς από την Ελλάδα, υπό τον όρο ότι «αυτός θα απέχει καθ' όλη τη διάρκεια της ισχύος της από κάθε πράξη ή δραστηριότητα η οποία θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη ή τη δημόσια ασφάλεια ή να διαταράξει τις διεθνείς σχέσεις της χώρας».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Βρέλλης Βλ. Σπυρίδων, *Δίκαιο Αλλοδαπών*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2002.
- Δαγτόγλου Π.Δ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991.
- Δημητρόπουλος Ανδρέας, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Γενική Συνταγματική Θεωρία, Τόμος Α΄*, Αθήνα 2001.
- Δημητρόπουλος Ανδρέας, *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄*, Αθήνα 2004.
- Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2002, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2003.
- Λοβέρδος Ν. Ανδρέας, *Η Συνταγματική κατοχύρωση του Πολιτικού Ασύλου, Συμβολή στην Ερμηνεία του άρθρου 5 § 2 εδ. β΄ του Συντάγματος του 1975/86*, ΝοΒ 38, 1988, σελ. 38-55.
- Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, *Ατομικές Ελευθερίες, τ.Α΄*, Θεσσαλονίκη 1982.
- Μανιτάκης Αντ., *Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων*, 1981.
- Morice Alain, *Η «πολιτισμένη» Ευρώπη καταργεί το δικαίωμα ασύλου*, άρθρο της «Le Monde Diplomatique», που δημοσιεύτηκε στην «Ελευθεροτυπία» της 4.4.2004, σελ. 39-42.
- Μπρεδήμας Αντώνης, *Η αρχή του NON-REFOULEMENT, Θεωρητικές Όψεις και Ελληνική Πρακτική*, ΝοΒ 38, Μάιος-Ιούνιος 1990, σελ. 561-580.
- Νάσκου-Περράκη Π., *Περί ασύλου και Προσφύγων*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1991.
- Παραράς Π.Ι., *Σύνταγμα 1975 – Corpus I*, αρ. 1-50, Αθήνα-Κομοτηνή 1985.
- Περράκης Ε. Στέλιος – Μάστακας Θ. Πέτρος, *Ασυλο, Πρόσφυγες, Μετανάστες, στη σειρά Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002.

- Ράϊκος Α., *Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου*, Τόμ. Β', *Τα θεμελιώδη Δικαιώματα*, τεύχος Γ', Αθήνα – Κομοτηνή 1986.
- Ρούκουνας Εμμανουήλ, *Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 1995.
- Σβώλος Αλέξανδρος, *Τα Ελληνικά Συντάγματα 1822-1975/1986, Η Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδος*, Στοχαστής 1998.
- Σιταρόπουλος Νικόλαος, *Η Νομική Προστασία των Προσφύγων – Αιτούντων Άσυλο στην Ελλάδα – Τα σχετικά διαπλεκόμενα νομικά πλαίσια και ο ρόλος τους στη σύγχρονη ελληνική πρακτική*, ΝοΒ 45, 1997, σελ. 910-924.

Ιστοσελίδες

- <http://europa.eu.int/comm./justice-home/index-en.htm>, ιστοσελίδα της μονάδας πληροφοριών και επικοινωνίας της Γενικής Διεύθυνσης Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Β-1049 Βρυξέλλες – Δεκέμβριος 2002, «Άσυλο – παρέχοντας προστασία στους πιο ευάλωτους».
- www.unhcr.gr, ιστοσελίδα του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα.
- <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid=23535&sid=285708Fs=0&fe=0,8act=1>,

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΔΔΑ

- Υπόθεση «Soering v UK», Judgment of 7 July 1989.
- Υπόθεση «Cruz Varas and Others v Sweden», Judgment of 20 March 1991.
- Υπόθεση «Vilvarajah and Others v Un. Kingdom», Judgment of 30 October 1991.

- Υπόθεση «The Chahal Family v the U.K.», Judgment of 27 June 1995.
- Υπόθεση «Ahmed v Austria», Judgment of 5 July 1995.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

- **Απ. 890/1976** Α.Π. «Υπόθεση Pohle», ΠοινΧρ 1977, σελ. 317 επ.
- **Απ. 12-13/1976** Εφ.Αθ. «Υπόθεση Pohle», ΠοινΧρ 1976, σελ. 659 επ.
- **Απ. 761/1975** ΑΠ - Έκδοση Ιταλού υπηκόου – Πολιτικό έγκλημα, ΠοινΧρ 1976, σελ. 150-151.
- **Απ. 770/1980** ΑΠ - Έκδοση Ιταλίδας υπηκόου – Πολιτικό έγκλημα, ΠοινΧρ 1980, σελ. 859 επ.
- **Απ. 1338/1983** ΑΠ - Έκδοση Αιγυπτίου υπηκόου – Πολιτικό έγκλημα, ΠοινΧρ 1984, σελ. 276 επ.
- **Απ. 830/1985** ΣτΕ – Πρόσφυγες – Πολιτικό άσυλο, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών, INTRACOM- ΝΟΜΟΣ, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **Απ. 233/1993** Τριμ.Πλημ.Χίου – Πρόσφυγες – Πολιτικό άσυλο – Παράνομη είσοδος στην ελληνική επικράτεια, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **Απ. 585/1993** Τριμ.Πλημ.Μυτιλήνης: Πρόσφυγες – Πολιτικό άσυλο – Παράνομη είσοδος στην ελληνική επικράτεια, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **Απ. 3103/1997 ΣτΕ** Πρόσφυγες – Πολιτικό άσυλο – Παράνομη είσοδος στην ελληνική επικράτεια, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **ΑΠ. 11/1992 Συμβ.Εφ.Αθ.** Έκδοση Γερμανού υπηκόου – Πολιτικό έγκλημα, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **Απ. 337/93 ΣυμβΕφΘεσ/νίκης** Έκδοση Τούρκων υπηκόων – Πολιτικοί λόγοι έκδοσης
- **Απ. 957/2003 ΣτΕ** Πρόσφυγες – Πολιτικό άσυλο, <http://lawdb.intrasoftnet.com/cgi-bin/cgnomos?uid...>
- **Απ. 2656/2001 ΣτΕ** Αίτηση πολιτικού ασύλου – εξυπαρχής εξέταση της υπόθεσης ασύλου – Πρόσφυγες, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2002, Αθήνα – Κομοτηνή 2003

- **Απ. 3376/2001 ΣΤΕ** Αίτηση πολιτικού ασύλου – Εξυπαρχής εξέταση της υπόθεσης, Επετηρίδα Δικαίου ...
- **Απ. 907/10.6.2002 ΔΠρ.Αθ** Αίτηση πολιτικού ασύλου – Παράνομη είσοδος στην ελληνική επικράτεια – Εφαρμογή της Αρχής της μη επαναπροώθησης, Επετηρίδα Δικαίου ...
- **Απ. 945/14.6.2002 Δ.Πρ.Αθ.** Αίτηση πολιτικού ασύλου – Θύμα βασανιστηρίων, διαπιστωθέντα από το Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2002
- **Απ. ΣΤΕ (ΕΑ) 351/2001** Απόρριψη αιτήματος ασύλου – Φόβος δίωξης για θρησκευτικούς λόγους – δημόσια τάξη, Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2002